

DÉL-ALFÖLDI
TURIZMUSFEJLESZTÉSI
STATÉGIA

2007-2013

Készítette:
EuroSpa Hungary Kft.
2006. március

Tartalomjegyzék

1	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
1.1	A stratégia célja és feladatai	5
1.2	Alkalmazott módszerek	5
1.3	A tanulmány eredménye	5
1.4	Konklúzió	6
1.5	Ajánlások	6
1.6	Egyéb lényeges információ	6
2	BEVEZETÉS	7
2.1	A dokumentum célja	7
2.2	A fejlesztési stratégia illeszkedése az országos turisztikai és a regionális fejlesztési stratégiához.....	7
2.2.1	Illeszkedés a Regionális Turisztikai Stratégiához	7
2.2.2	Illeszkedés a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiához	8
2.2.3	Illeszkedés a dél-alföldi ROP-hoz – beavatkozási területek	8
2.2.4	Illeszkedés a Dél-alföldi régió Területfejlesztési koncepciójához.....	9
2.3	Partnerségi folyamat bemutatása.....	10
3	RÖVID HELYZETELEMZÉS	12
3.1	Általános, földrajzi elhelyezkedés.....	12
3.2	A Régió általános gazdasági-társadalmi helyzete, demográfia	12
3.3	A turizmus kínálata	16
3.4	A turistafogadás feltételei.....	23
3.4.1	Közlekedés	23
3.4.2	Szálláshely, vendéglátás.....	25
3.4.3	Települési arculat, épített örökségek	31
3.4.4	Környezeti állapot	33
3.4.5	Egyéb (köz)szolgáltatások.....	34
3.5	Emberi erőforrás – a turizmusban dolgozók képzettsége.....	34
3.6	A turizmus szervezeti rendszere a Régióban.....	35
3.6.1	A Dél-Alföld turizmusában részt vevő szervezetek	35
3.6.2	Regionális együttműködés	39
3.6.3	Termékfejlesztés, kommunikáció, értékesítés.....	39
3.7	A turizmus kereslete (fogyasztói szokások).....	40

3.8	A Régió korábbi turisztikai célú fejlesztés tapasztalatainak, eredményeinek bemutatása	42
4	SWOT ELEMZÉS	43
5	JÖVŐKÉP	46
6	FEJLESZTÉSI STRATÉGIA	48
6.1	Átfogó cél, illetve részcélok leírása	48
6.2	Az átfogó célok mérése érdekében indikátorok meghatározása	50
6.3	A Régió turisztikai kínálata alapján a preferált célcsoportok és kapcsolódó termékek leírása	52
6.4	Fejlesztési irányok összefoglalása és indoklása, összhangban a keresleti tendenciákkal	54
6.4.1	Nemzeti prioritások	54
6.4.2	Regionális szintű prioritások	55
7	FEJLESZTÉSI IRÁNYOK LEÍRÁSA	58
7.1	A turizmus kínálata a Régióban	58
7.2	A turistafogadás feltételei	61
7.2.1	Közlekedés	61
7.2.2	Szálláshely	62
7.2.3	Vendéglátás	63
7.2.4	Települési arculat, épített örökségek	64
7.2.5	Környezeti állapot	65
7.2.6	Egyéb (köz)szolgáltatások	66
7.3	Emberi erőforrás – a turizmusban dolgozók képzettsége	66
7.4	A turizmus szervezeti és működési rendszere a régióban	68
7.4.1	Megyék, illetve a Régió szerepének alakulása	68
7.4.2	Termékfejlesztés	68
7.4.3	Kommunikáció és értékesítés, tájékoztatórendszer	69
7.4.4	Desztinációs menedzsment	70
7.4.5	Regionális és határon átnyúló együttműködések	74
8	CÉLOK ÉS A FEJLESZTÉSI IRÁNYOK VÁRHATÓ HATÁSAI, EREDMÉNYEINEK SZÁMSZERŰSÍTÉSE	75
8.1	Várható hatások	75
8.2	Számszerűsíthető mutatók	76
8.3	Nem, vagy csak nehezen számszerűsíthető eredmények	76
8.4	Negatív hatások	77
9	KÖLTSÉGTERV	78

10	A MEGVALÓSÍTÁS FOLYAMATA, MONITORING RENDSZER BEMUTATÁSA	81
10.1	A megvalósítás vázlatos folyamata	81
10.2	A megvalósításban résztvevők	81
10.3	A monitoring főbb mozzanatai	82
11	MELLÉKLETEK	84
11.1	1. számú melléklet: VÁLLALKOZÁSOK, VÁLLALATOK A RÉGIÓBAN	84
11.2	2. számú melléklet: TÁMOGATOTT FÜRDŐFEJLESZTÉSEK ÉS A FÜRDŐK FORGALMI ADATAI	86
11.3	3. számú melléklet: KULTURÁLIS VONZERŐK MEGYÉNKÉNT ÉS AZ ÓPUSZTASZERI TÖRTÉNETI EMLÉKPARK	88
11.4	4. számú melléklet: A RÉGIÓ MÚZEUMAINAK LISTÁJA	90
11.5	5. számú melléklet: KERESKEDELEM, VENDÉGLÁTÁS MEGYÉNKÉNT	95
11.6	6. számú melléklet: TURISZTIKAI KÉPZÉSEK A RÉGIÓBAN	97
11.7	7. számú melléklet: A M.Á.S.T. KFT. KUTATÁSA A HAZAI LAKOSSÁG UTAZÁSI SZOKÁSAIRÓL	98
11.8	8. számú melléklet: SZÁLLÁSFEJLESZTÉSI HATÁSTANULMÁNY (EuroSpa Hungary Kft, 2005. április)	100
11.9	9. számú melléklet: NAGYPROJEKTEK A DÉL-ALFÖLDÖN	107
11.10	10. számú melléklet: JAVASLATOK A VASÚTI KÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSÉRE – 5.2 FEJLESZTÉSI IRÁNY: A RÉGIÓ KÖZLEKEDÉSHÁLÓZATI ÖSSZEKÖTTETÉSEINEK JAVÍTÁSA, (DA RÉGIÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ FELÜLVIZSGÁLATA ÉS OPERATÍV PROGRAMBLOKK JAVASLATAI, A DARFT MEGBÍZÁSÁBÓL)	111
12	FELHASZNÁLT IRODALOM	112

1 VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

1.1 A stratégia célja és feladatai

Jelen dokumentum elsődleges célja, hogy egy alapos helyzetelemzés segítségével a Dél-Alföld turizmusának 2007-13. közötti fejlődését megalapozza, versenyképessé tételéhez maximálisan hozzájáruljon, illetve ahhoz szakmai iránymutatást adjon.

Fő feladat a versenyképesség jelentős javítása és a fenntartható fejlődés érdekében, hogy a Régió turizmusa az NFT 2. ciklusának lehetőségeit tervezetten, minél eredményesebben, a piaci viszonyoknak legmegfelelőbben használja ki. Fontos, hogy a Régió igyekezzen minél jobban illeszkedni a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiában megfogalmazott célokhoz, fejlesztési prioritásokhoz. A stratégia készítése során lényeges szempont volt az egyéb fejlesztési programokhoz való illeszkedés is, hiszen a turizmus oly mértékben interdiszciplináris ágazat, hogy nem nélkülözheti a gazdaság más szegmenseivel történő partneri együttműködést, az egymásra építkezést.

1.2 Alkalmazott módszerek

Munkánk során áttekintettük a Régió, illetve a három megye jövőjét érintő, szinte valamennyi koncepciót, stratégiát, programot, és ezek között igyekeztünk – turizmusszakmai szempontból – összhangot kialakítani. Felhasználtunk elsődleges és másodlagos kutatási eredményeket és számos statisztikai jelentést.

2006. február során szervezett három megyei egyeztetés során megismertük a Régió valamennyi érdeklődő, turizmusban érintett vállalkozásának, civil- és állami szervezetének, önkormányzatának problémáit, céljait, elképzeléseit.

1.3 A tanulmány eredménye

A létrejött stratégia egyrészt illeszkedik a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiához, ugyanakkor maximálisan szem előtt tartja a sajátosan dél-alföldi jellegzetességeket, pl. pusztai táj és lovas hagyományok, hazánk legnagyobb termál- és gyógyvízkincse, jelentős tranzitszerep, alföldi kultúra és a számos „apró csodá”-ból összeálló mozaikszerű vonzerőrendszer.

Kijelöltünk tehát néhány olyan prioritást, melynek fejlesztése által a Régió turizmusa eredményesebbé és versenyképesebbé válik, és igyekeztünk ezeket a prioritásokat a

körvonalazódó pályázati lehetőségekhez illeszteni. Föltártuk továbbá az együttműködések, partnerségek számos lehetőségét.

1.4 Konklúzió

A Dél-Alföld a Széchenyi Terv, illetve a Széchenyi Turizmusfejlesztési Program nyertes támogatott projektek száma (13) szempontjából az egyik legsikeresebb régió lett. A beruházások összértékét tekintve volt régió, ami megelőzte a Dél-Alföldet, ám az önkormányzati önrész biztosítása így is sokszor erőn fölüli tett volt.

Gondosan előkészített, jól megalapozott projektekkel ez a munka – immár bővülő anyagi lehetőségekkel alátámasztva – folytatható, minden lehetőség adott ahhoz, hogy a turizmus váljon az átalakuló gazdaságú Régió húzóágazatává.

1.5 Ajánlások

Ahogy a Dél-Alföld turizmusa is egy nagyobb, országos program része, úgy maguk az itteni vállalkozások is csak egy partneri együttműködésen alapuló rendszerben lehetnek az európai turizmus sikeres szereplői. Az itt működő vállalkozásoknak lényegében egy „Dél-alföldi Turisztikai Vállalatot” kell alkotniuk, melyhez hasonló kezdeményezések sikerességét számos nemzetközi példa igazolja, pl. sírégió a Dolomitokban, szerencsejáték-központ Las Vegasban, a Loir-menti kastélyok, vagy a burgenlandi, illetve kelet-stájerországi termálrégió.

Ennek érdekében nem csak a Régió turizmusban érdekelt szakemberei és szervezetei közötti jó partneri kapcsolat, szoros együttműködés szükséges, hanem a szomszédos, sok esetben határon túli régiókkal is közös munkára, nemzetközi szinten közös fellépésre is törekedni kell. Az említett intézmények illetve vállalkozások együttműködéséből erős szinergiák alakulhatnak ki, mely nagyban hozzájárulhat a Dél-Alföld gazdaságának fejlődéséhez, a turizmus hatékonyabb, eredményesebb működéséhez.

1.6 Egyéb lényeges információ

Sokszor elhangzott már, hogy „könnyebb turizmust csinálni az osztrák, mint a román határ mellett”. Ez természetesen ma is érvényes, azt azonban tudni kell, hogy Magyarország keleti fele fog a leghosszabb ideig EU-s pályázati forrásokhoz jutni, mivel a keleti országrész egy főre jutó GDP-je fogja utoljára elérni az EU átlagát.

2 BEVEZETÉS

2.1 A dokumentum célja

Jelen dokumentum elsődleges célja, hogy a Dél-Alföld turizmusának 2007-13 közötti fejlődését megalapozza, ahhoz szakmai iránymutatást adjon, ezáltal a Régió turizmusa az NFT 2. ciklusának lehetőségeit minél eredményesebben, a piaci viszonyoknak legmegfelelőbben használja ki. Ennek érdekében a Régió minél jobban tudjon illeszkedni a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiában megfogalmazott célokhoz, fejlesztési prioritásokhoz.

A turizmus interdiszciplináris voltából kiindulva további fontos cél, hogy stratégia a Régió egyéb – pl. területfejlesztési, közlekedési – programjaival is párhuzamban álljon, azokkal lehetőleg legjobban összefüggésbe kerüljön.

2.2 A fejlesztési stratégia illeszkedése az országos turisztikai és a regionális fejlesztési stratégiához

2.2.1 Illeszkedés a Regionális Turisztikai Stratégiához

Jelen fejlesztési stratégia a regionális turisztikai stratégiából indul ki. A 2000-ben megfogalmazott Dél-alföldi Régió Turisztikai Koncepciója és Fejlesztési Programja (KIT Kft.) a következőfejlesztési prioritásokat állapítja meg:

Az 1. turizmusfejlesztési prioritás: A gyógy- és termálturizmus fejlesztése

Gyógyhatású termálvízen alapuló, speciális egészségügyi ellátásra, gyógyhatású termékek előállítására és forgalmazására épülő integrált gyógyturizmus fejlesztése.

A 2. turizmusfejlesztési prioritás: Kulturális és konferenciaturizmus fejlesztése

A régió meglévő kimagasló kulturális értékeire, a felsőoktatási, kutatási, kulturális intézményeire épülő turizmus fejlesztése

A 3. turizmusfejlesztési prioritás: A természeti értékekre épülő turizmus fejlesztése, a falusi turizmus fejlesztése, kisebb termálfürdők fejlesztése

A Régió gazdag folyóvízi adottságaira, gazdag természeti értékeire, egyedi településszerkezetére épülő rekreációs célú aktív turizmus fejlesztése

2.2.2 Illeszkedés a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiához

Jelen Stratégia elsődlegesen a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiához illeszkedik. Az NTS három prioritást jelöl meg a termékfejlesztés terén: az egészség-, az örökség és a hivatásturizmust. A régiós stratégia ezt maximálisan figyelembe veszi, továbbá az NTS útmutatása alapján készült a menedzsmentrendszerre (helyi és regionális desztináció menedzsment szervezetek) és finanszírozásra vonatkozó fejezet is.

2.2.3 Illeszkedés a dél-alföldi ROP-hoz – beavatkozási területek

A régiós tervek még nem véglegesek ugyan, de a tervezés lassan a végéhez közeledik, így nagyobb változások már nem várhatóak. A regionális turizmusfejlesztési stratégia a ROP alábbi elképzeléseit, prioritásait is figyelembe veszi:

1.3.1 pont: A régió egyedi értékein, alapvetően a természeti és kulturális örökségen alapuló térségi turisztikai vonzerők, termékek és hálózatok fejlesztése

- Egészségturisztikai létesítmények komplex fejlesztésének megvalósítása az egészségturisztikai térségek fejlesztéséhez illeszkedően (termál, gyógy, wellness);
- A kulturális értékekre, felsőoktatási, kutatási intézményekre épülő turizmus;
- Műemléki jelentőségű településközpontok turisztikai célú megújítása;
- Kulturális fesztiválhelyszínek fejlesztése;
- Múzeumok látogatóbarát fejlesztése: interaktív múzeumok támogatása;
- Nemzeti Parkok és más védett természeti területek turisztikai látogathatóságához szükséges fejlesztések ösztönzése,
- Kastélyok, várak turisztikai funkciókkal való fejlesztése.

1.3.2 pont: Turisztikai vállalkozások és a szabadidő-gazdaság szolgáltatásainak mennyiségi és minőségi fejlesztése

- Egészségturisztikához (termál és gyógyvizekhez) kapcsolódó szálláshely mennyiségi és minőségi fejlesztése;
- Vonzerőkhöz kapcsolódóan a szálláshelyek mennyiségi és minőségi fejlesztése;
- Aktív turizmus infrastrukturális és ahhoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése,
- Helyi és Regionális Desztináció Menedzsment szervezetek fejlesztése (turisztikai célú projektek fejlesztése és tevékenységek koordinációja), a desztinációk menedzselésével összefüggésben;
- Klaszter menedzsmentszerű tevékenységek.

2.2.4 Illeszkedés a Dél-alföldi régió Területfejlesztési koncepciójához

Az 1. fejlesztési irány (Befektetés a gazdaságba) 1.1 fejlesztési irányában (A gazdasági szerkezetváltás- és dinamizálás feltételeinek támogatása) szerepel az idegenforgalmi, turisztikai tevékenységek megerősítése és a gyógyfürdők fejlesztése, valamint a gyógyturizmushoz köthető üzleti alapú egészségügyi szolgáltatások (diagnosztika, terápia, rehabilitáció) minőségi fejlesztése. Az 1.2 fejlesztési irányban (KKV-k üzleti környezetének javítása) megemlítésre kerül a klaszterek létrejöttének ösztönzése. Az 1.3 fejlesztési irány a szegedi Biopolisz projektet írja le, melynek számos turisztikai aspektusa van.

A 2. fejlesztési prioritás (Befektetés az emberbe) 2.2 fejlesztési iránya a képzés, szakképzés munkaerő-piaci igényekkel történő összehangolását tűzi célul, mely tökéletes összhangban van jelen stratégia céljaival. A 2.5 fejlesztési irány egyik pontja a felsőoktatás célzott és összehangolt fejlesztése, itt kerül megemlítésre az idegenforgalmi képzés erősítése.

A 3. fejlesztési prioritás (Régiószervezés) 3.1 fejlesztési irányában („Régiótudat”) a turizmus általában fontos közreműködő lesz, 3.2 fejlesztési irányban (A régió belüli együttműködések ösztönzése – Partnerség és hálózatok kialakítása) konkrétan megemlítésre kerül a turizmus, pl. a Termálklaszter, a Gasztronómiai Szövetség lesznek érdekelték. A 3.3 fejlesztési irány (A Dél-Alföld szerepe a Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégióban) a szolgáltatások szabad áramlása és a bevásárló turizmus miatt válik fontossá. 3.4 fejlesztési irány (A Régió nemzetközi szereppel rendelkező centrumainak erősítése a kibővülő EU-ban) a megnevezett nagyvárosok (Szeged, Kecskemét) szempontjából érdekes, továbbá a szakvásárok, rendezvényturizmus miatt.

A 4. fejlesztési prioritás (Befektetés a környezetbe) 4.1 fejlesztési iránya a (Környezetkímélő termelési és fűtési technológiák elterjedésének ösztönzése) kiemelten fontos a Dél-Alföldön, és itt **kcsolódhat a Területfejlesztés, a Turizmusfejlesztési Stratégia (az egészségturizmus révén) és a Nemzeti Fejlesztési Hivatal által kezdeményezett Geo-Termál Program.** A Régió termálvizeinek többlépcsős, tudatos felhasználására (fűtés-egészségturizmus-mezőgazdaság) az eddigieknél jóval több lehetőség nyílik. A 4.2 fejlesztési irány (Környezetkímélő infrastruktúrák) olyan célokat tűz ki, melyek a turizmus számára is alapvető fontosságúak, pl. ár- és belvízmentés, szennyvízcsatorna, hulladékkezelés. 4.3 fejlesztési irány az ökoturizmus, míg a 4.4 fejlesztési irány a kulturális és örökségturizmus szempontjából lényeges.

Az 5. fejlesztési prioritás (Akadálytalan mobilitás) fejlesztési irányai a turizmus számára ugyancsak nélkülözhetetlen közlekedési és informatikai fejlesztéseket tartalmazzák.

2.3 Partnerségi folyamat bemutatása

A program megvalósításáért összességében a Dél-alföldi Regionális Idegenforgalmi Bizottság felel. Ez a szervezet koordinálja tehát a megvalósítást, a hozzá kapcsolódó munkaszervezet, Regionális Marketing Igazgatóság pedig elláthatja a fejlesztések megvalósításához szükséges marketing feladatokat. Érdekes kettősség alakult ki a két szervezet viszonyát illetően: míg a RIB a Területfejlesztési Tanács turizmusért felelős bizottsága, addig az RMI az MT Zrt. regionális marketingszervezete. Megállapítható: nem szerencsés ez a felállás.

Fontos ugyanakkor, hogy mind a felelős és mind az egyéb közreműködő szervezetek megválasztása esetében a szakmai szempontok alapvető szerepet játszanak. Szintén fontos hangsúlyozni a különböző szervezetek közötti együttműködés jelentőségét, amely nem csupán az információcserét kell, hogy jelentse, hanem bizonyos mértékű munkamegosztást is a szervezetek (és/vagy magánszemélyek) között.

Regionális Fejlesztési és Információs Projektiroda mielőbbi létrehozása szükséges, melynek feladata a szükséges tájékoztatás, a térségi (régiós) információs rendszer kialakítása és működtetése, a projektek menedzselése, tanácsadás, a program megvalósításával kapcsolatos monitoring. Kérdéses az Iroda tevékenységének finanszírozása – valószínűleg azon szervezeteknek kell együtt működtetniük, akik érdekeltek a fenntartásában, vagyis a turizmus fejlesztési program megvalósításában: DARIB, önkormányzatok, kamarák, GKM, stb.

A Tourinform irodáknak alaptevékenységük, a turisták informálása mellett – korszerű felfogásban – szerepet vállalnak a beruházás-ösztönzésben, valamint a vállalkozások információkkal való ellátásában. A Tourinform irodák az eddiginél összetettebb, integrált feladatot kell kapjanak.

A stratégiai program megvalósításáért felelős szervezet: Dél-alföldi Regionális Idegenforgalmi Bizottság.

Közreműködő szervezetek:

- Dél-alföldi Regionális Marketing Igazgatóság,
- (A jövőben: Regionális Fejlesztési és Információs Projektiroda),
- Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács (DARFT),
- Megyei Önkormányzatok,
- Megyei Területfejlesztési Tanácsok,

- Települési Önkormányzatok,
- Kistérségi társulások, együttműködések,
- Dél-alföldi Termálklaszter,
- Gazdasági Kamarák,
- Civil szervezetek, Alapítványok,
- Magyar Turizmus Rt.,
- GM, FVM,
- Szakképzéssel foglalkozó szervezetek,
- Tourinform irodák és más turisztikai nonprofit szervezetek,
- Gazdálkodó szervezetek, vállalkozók.

Elméletileg a területfejlesztés és a turizmus regionális szervezetei között az együttműködés megoldott (az RIB-eknek az RFT-kben való részvételén keresztül), a gyakorlatban azonban e két terület elkülönül, nincsen valódi együttműködés. Ez annál is inkább tarthatatlan hosszú távon, mert az Európai Unió fejlesztési forrásainak elosztása elsődlegesen a tervezési-statisztikai régiók rendszerén alapul, amihez a regionális turisztikai tervezésnek és a fejlesztések megvalósításainak is alkalmazkodnia kell.

A résztvevő, felelős és együttműködő szervezetek, személyek között a folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés az egyes részprogramok megvalósítása során különösen fontos feladat. Különösen fontos reláció a helyi lakosság és a különböző hatóságok, vállalkozások közötti egyeztetések, kapcsolatok tartása. A programok megvalósítása során ugyanis komoly érdekérvényesítési folyamatok is meghúzódnak, ami nem probléma, ha azok a program céljaival egybeesnek. Mivel közpénzek felhasználásáról van szó, kiemelten fontos az indokolatlan előnyök kiszűrése, az esélyegyenlőség. Fontos tehát a programok végrehajtása során a lehető legszélesebb társadalmi nyilvánosság lehető legnagyobb mértékű biztosítása. A meggyőzés és szemléletformálás e nélkül nem is valósulhat meg.

A Dél-alföldi régióban, turisztikai téren eddig egyetlen, az egész régiót felölelő civilszervezet jött létre: a **Dél-alföldi Termálklaszter**. Az 1.5 pontban az ajánlások között megfogalmazott „Dél-alföldi Turisztikai Vállalat” kezdeményeként tekinthetjük a Klaszter létrejöttét és működését. A Klaszternek jelenleg mintegy 47 tagja van (és többen jelezték felvételi kérelmüket), ezek többsége természetesen termálfürdő, de egyre több szálláshely, önkormányzat, oktatási intézmény és beszállító (BÁÉV, Unicon, Patyolat Chemicals) és egyéb kisvállalkozások is részt vesznek a munkában.

3 RÖVID HELYZETELEMZÉS

3.1 Általános, földrajzi elhelyezkedés

Az ország területének egyötödét kitevő régiót három nagyobb déli közigazgatási terület – **Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megye** – alkotja. Keleten Romániával, délen Szerbia-Montenegróval határos, míg nyugaton a Duna alkotja természetes határát. Az ország második legjelentősebb folyója, a „szőke” Tisza is keresztülfolyik a területen, szinte pontosan a régió vertikális felező vonalát alkotva. A nemzeti parkok és természetvédelmi területek, Gemenc (a Duna-Dráva Nemzeti Park része), a Kiskunsági és a Körös-Maros Nemzeti Park valamint a Szelidi-tó, a Fehér-tó, a Kolon-tó, a kiskunsági homokdűnék és a Szarvasi Arborétum alapvetően meghatározzák a régió változatos táját. Látogatóit végeláthatatlan rónákkal, ártéri erdőkkel, dús árterekkel és pazar holtágakkal várja. Ebből következik, hogy főként a természethez kapcsolódó idegenforgalmi termékeivel emelkedik ki, úgy mint a **lovasturizmus, egészségturizmus, öko- és víziturizmus.**

A Dél-alföldi régió a hungarikumok tárháza, a 15 „honi védettséget élvező termék” közül 9 dél-alföldi illetőségű. A legismertebbek közé tartozik a Szegedi paprika és a Pick szalámi, a Kalocsai hímzés, a „Fütyülős” barackpálinka, a Makói hagyma, a Gyulai kolbász és a Halasi csipke. Régióban legnagyobb a napsütéses órák száma (2.000 feletti). A Régió termálfürdőkben igen gazdag, ki kell emelni az országos hírű Gyulai Várfürdőt, az Orosházi Gyopárosfürdőt, Szeged fürdőit, a Kiskunmajsai Gyógy- és Élmeny Fürdőt, a Tisza-kécskén a Tisza-parti Termál Fürdőt, a Kecskeméti Élmenyfürdőt és Csúszdaparkot, a Makói Termál és Gyógyfürdőt illetve Békéscsaba, Szentes és Mórahalom fürdőit.

3.2 A Régió általános gazdasági-társadalmi helyzete, demográfia

Gazdasági helyzet – versenyképességi mutatók

A Dél-Alföld gazdasági szerkezetére vonatkozóan megállapítható, hogy míg az ipar részesedése a bruttó hozzáadott értékből a Régióban és országosan megközelítőleg azonos, addig a mezőgazdaság az országos átlaghoz képest 6,7 százalékponttal felülreprezentált, a szolgáltatási ágazatok pedig 5 százalékponttal alulreprezentáltak. A bruttó hozzáadott értéket tekintve az ipar (építőiparral együtt) 30, a mezőgazdaság 10, a szolgáltatások pedig mintegy 60%-ot jelentenek.

Az Eurostat 2005. április 7-i jelentése szerint 2002-ben a Dél-Alföld az EU-átlag 40,4%-án állt, az egy főre jutó, PPS-ben számított bruttó hazai terméket tekintve. Az egy főre jutó GDP-t tekintve 1995-től 2002-ig a Dél-alföldi régió az országos átlag 83%-áról (1995.) annak 69%-ára (2002.) esett vissza. Mindez korántsem jelenti azt, hogy a Dél-alföldi régióban az egy főre jutó GDP ezen időszak alatt reálértéken csökkent volna, hanem csak azt, hogy az ország többi régiójához képest relatív helyzete romlott. A régiók egyenlőtlen gazdasági növekedéséből arra lehet következtetni, hogy Magyarországon – az EU szándékainak ellenére – egyre inkább nőnek a területi különbségek. Jövedelmek tekintetében a Dél-alföldi régió mindhárom megyéjében lassú a gazdasági növekedés, kb. fele az országos átlagnak, emiatt az EU-átlaghoz viszonyítva stagnálásról beszélhetünk, emellett az országon belüli területi különbségek nőttek, a Dél-alföldi régió és megyéi relatív helyzete fokozatosan romlik. A Régió megyéiben az országos átlagtól egyre inkább elmarad a munkatermelékenység, összhangban a gazdasági növekedéssel.

Az alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete a Dél-alföldi régióban mind 1997-ben, mind 2000-ben, mind 2003-ban az országos átlag mintegy 87%-át tette ki. Ezzel mindhárom évben a régiók sorrendjének hatodik helyén áll, megelőzve az Észak-Alföldet.

2004-ben a **magyarországi beruházások 7%-a** valósult meg a Dél-Alföldön. Ugyanebben az évben egy lakosra 142.000 Ft értékű beruházás jutott, ennél kevesebb fajlagos beruházási értéket hazánkban ugyanezen évben csak Észak-Alföldön valósítottak meg. A beruházások közül a termelékenységet, és így a versenyképességet leginkább az eszközberuházások javítják. Az egy lakosra jutó eszköz (gép, berendezés, jármű) beruházásokat tekintve a Dél-Alföld a régiók sorrendjének hetedik helyén állt 2000-ben, 2003-ban viszont egy helyezést sikerült javítania ezen mutató szerinti relatív helyzetén. Az eszközberuházások alacsony szintje megnehezíti a növekedést, nem várható a versenyképesség javulása a közeljövőben, mivel az ehhez szükséges beruházások nem történtek meg.

Kutatás-fejlesztéssel kapcsolatos adatok többségében a Dél-Alföld a régiók sorrendjében közvetlenül a központi régió mögött helyezkedik el. Az egy főre jutó szabadalmak számát tekintve szintén második helyet ér el a Régió Közép-Magyarország után. Akár a Régióban dolgozó kutatók és fejlesztők létszámát, akár a ráfordításokat vizsgálva megállapítható, hogy 70% körüli arány köthető Csongrád megyéhez. A tudományos fokozattal rendelkező kutatók is Csongrád megyében koncentrálódnak, nagy valószínűséggel Szegeden dolgoznak. A régióban kimagasló a K+F, Közép-Magyarország után itt a legjelentősebb, de ez erősen Szegedre koncentrálódik. Szegeden kívül elenyésző a K+F, így a régióközponton kívül szinte csak Kecskeméten, Szarvason és Szentesen vannak meg az innovációs háttér elemei.

A Régió vállalkozásairól az 1. számú melléklet ad bővebb tájékoztatást.

Kereskedelem, szolgáltatások

A Dél-alföldi régióban 16 bank működteti fiókjait, a fiókok és kirendeltségeik száma összesen 163. Emellett 43 helyi érdekeltségű pénzügyintézet működteti több száz fiókját és kirendeltségét. A szolgáltató szektorban tevékenykedik a vállalkozásoknak több mint 70%-a, ezeknek harmada a kereskedelem, javítás területén.

A Dél-Alföldre irányuló összes külföldi befektetés 23 %-át a szolgáltatási szektorba fektették be, elsősorban a privatizáció keretein belül, az addig állami tulajdonú cégek megvásárlásával (mint például a telekommunikációs vállalatok). Szuper- és hipermarketek formájában vannak zöldmezős beruházások, de a banki és a biztosítási szektorban is jelen van a külföldi tőke.

Lakosság, népsűrűség

A Régiónak 45 városban és 209 községben összesen 1.354.938 lakosa van, amely az alábbiak szerint oszlik el három megye között: Bács-Kiskun 540.499 fő, Csongrád 424.849 fő és Békés megye 389.590 fő (Forrás: KSH 2005.). A Régió népessége sajnos fogy, az elmúlt 10 év alatt egy közepes nagyságú város lakossága tűnt el!

A népsűrűség 74 fő/km² a régióban. Ez Csongrád megyében 100 fő/km², Bács-Kiskunban 64 fő/km², míg Békésben mindössze 69 fő/km². Ez azért érdekes, mert bár az utóbbi megye területe nagyobb, lakossága kisebb létszámú, mint Csongrádé.

Dél-Alföld lakosságát az etnikai sokszínűség jellemzi, ami a régió határ menti fekvéséből is adódik. Németek, szlovákok, románok, szerbek, bunyevácok és sokácok is laknak a 18.339 km²-nyi területen.

A népesség korösszetétele az utóbbi néhány esztendőben alig változott: néhány tized százalékponttal csökkent a 15 éven aluli gyermekek, és csaknem ugyanilyen mértékben nőtt a 60 éven felüliek hányada.

Foglalkoztatási helyzet

A Dél-alföldi régió összes foglalkoztatottjainak 12,5%-a a mezőgazdaságban, 31,6%-a az iparban és az építőiparban, 55,9%-a a szolgáltatási ágazatokban fejt ki tevékenységét. Az országos átlaghoz képest a mezőgazdaságban foglalkoztatottak részaránya a Dél-Alföldön felülreprezentált, a szolgáltatás jellegű ágazatokban foglalkoztatottak részaránya alulreprezentált, míg az iparban és az építőiparban foglalkoztatottak arányában nincs szignifikáns különbség a regionális és az országos arányszám között. A megyék

foglalkoztatottsági szintjéről elmondható, hogy míg 1997-ben és 2000-ben Csongrád megye bírt a legmagasabb foglalkoztatottsági rátával a Dél-Alföldön, addig 2003-ra Bács-Kiskun megye vette át a vezető szerepet 49%-os foglalkoztatottsági rátájával (Békés megye 44%, Csongrád megye 47%).

A Dél-Alföldön 1996-2003. között alig javult a foglalkoztatás, 46,6%-ról 47,0%-ra nőtt, miközben országosan 46,7%-ról 50,6%-ra. A többi régió sokkal több munkahelyet tudott lakosainak teremteni. Mindhárom megye szintén elmarad az országos átlagtól, azaz egyik sem tud elegendő munkahelyet létrehozni.

Magyarország egészét tekintve a munkanélküliségi ráta egyértelmű csökkenést mutat, azonban vannak olyan térségek, ahol – a foglalkoztatás minimális javulása ellenére – sajnos növekvő tendencia érvényesül, pl. a Dél-Alföldön.

2005. harmadik negyedévében a régióban alkalmazásban álló 287 ezer fő 3 ezer fővel volt kevesebb a 2004. év harmadik negyedévéhez képest (290 ezer fő). Csongrád megyében (96 ezer fő) 2,1 %-kal kevesebb az egy évvel korábbinál, Békésben (78 ezer fő) ezer fővel kevesebb a 2004. harmadik negyedévéhez képest, Bács-Kiskun megyében pedig 0,5 %-kal több az alkalmazottak száma (113 ezer fő).

Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 2005. harmadik negyedévében 126 ezer forintot tett ki, ami az egy évvel korábbit közel 10%-kal haladta meg. A régió megyéi közül a legkisebb keresetet a Békés megyei (122 ezer Ft), legnagyobbat a Csongrád megyei (133 ezer Ft) dolgozók vihettek haza, az előbbieké 3,2%-kal elmaradt a régiós átlagtól, az utóbbiaké 5,5%-kal meghaladta azt. A régiós átlagkereset növekedett 2004. harmadik negyedévéhez képest, akkor 115 ezer forint volt, 2005. harmadik negyedévében pedig 126 ezer forint.

A regisztrált munkanélküliek száma 2005. szeptemberében 59.954 fő volt a régióban, Békés megyében 18.145 fő, ami a 2004. szeptemberihez képest 13%-os növekedést jelent, Bács-Kiskun megyében 23.376 fő, Csongrád megyében pedig 18.433 fő, mindkét megyében 8%-kal nőtt a munkanélküliség.

A diplomások koncentrálnak a megyeszékhelyeken, megyei jogú városokban, nagyobb városok kistérségeiben. Jelentős egyenetlenségek mutatkoznak a diplomások eloszlásában, emiatt sok kistérségben a versenyszférában alig található felsőfokú végzettségű szakember. Hiányuk miatt a külföldi befektetéseket nehéz letelepíteni, a meglévő helyi vállalkozások sem tudnak exportálni.

Míg a dél-alföldi költségvetési szférában foglalkoztatottak ezer lakosra jutó száma az országostól alig marad el, addig a versenyszférában számottevően kevesebben dolgoznak.

Az országos tapasztalatokhoz hasonlóan a Régióról is elmondható, hogy sem az alkalmazottak bérei, sem az egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadó alapot képező jövedelem regionális különbségei nem akkorák, amelyek tömeges migrációra készítenék a családokat. A belföldi vándorlás kevésbé régióként, inkább kistérségenként mutatható ki, érzékelhető az autópálya és a nagyvárosok vonzása.

3.3 A turizmus kínálata

Vonzerők

A Régiónak egyedülálló tájképi adottságai vannak, biológiai változatosság jellemzi, és mindez a nyilvánosság számára is hozzáférhető, ami lehetővé teszi a térség fokozottabb kihasználását az aktív és az egészségturizmus számára.

A Régió turisztikai vonzerejét a mindinkább kedvező kilátások jelentik a növekvő jóléti turizmus piacán, valamint a gazdag gyógy- és termálvíz készletek. Magyarországon itt a legmagasabb a napsütéses órák száma, továbbá érdekes, változatos környezet (jellemző tanyás településszerkezet), különböző kultúrák keveredése és gazdag nemzetiségi és minőségi környezet jellemzi a Régiót.

A Dél-Alföld legfontosabb turisztikai vonzerői az alábbiak:

- Puszták, illetve azok növény- és állatvilága (Kiskunsági Nemzeti Park)
- Termál- és gyógyfürdők (pl. Kecskemét, Kiskunmajsa, Tiszakécske, Szeged, Szentés, Makó, Mórahalom, Gyula, Békéscsaba, Orosháza-Gyopárosfürdő),
- Kulturális turizmus (Kalocsa és Baja barokk, Kecskemét szecessziós belvárosa és Kodály öröksége, a népi építészet példái, ipartörténeti emlékek, egyházi épületek, múzeumok (alföldi festészet, szobrászat, népművészet, iparművészet, nemzetiségek hagyományai, rendezvények, fesztiválok),
- Konferenciatermek – kiemelten Szeged, fontos még: Kecskemét és Gyula,
- Kerékpártúra-lehetőségek,
- Vadászat,
- Lovas turizmus,
- Falusi turizmus,
- Horgászat a folyókon, tavakon,
- Tranzitszerep az M5-ös autópályának köszönhetően, emellett nagy szerepet játszik az E75-ös és az 53-as főút is.

Egészségturizmus

Értékes kincset, a gyógyító erejű termálvizet rejt a Régió területének nagy része alatt a föld mélye. Országos felmérések szerint is itt található termálvizek ásványianyag-összetételüket és hőfokukat illetően a gyógyító termálvizek kategóriájába tartoznak. A Régió gyógyvizeinek többsége az alkalikus vizek csoportjába tartozik, melyek fürdőkúra és ivókúra formájában is kiválóan alkalmazhatók mozgásszervi és emésztőrendszeri megbetegedések esetén. A természetes gyógytényezők között megemlítendő a makói gyógyiszap is.

A Dél-alföldi régióban 2000. és 2004. között 13 fürdő fejlesztése történt meg közel 16 milliárd forint érték teremtődött. A fejlesztések többsége a Széchenyi Terv egészségturisztikai pályázataiból került finanszírozásra. A régiós fejlesztések közül Békés megyében több, mint 6 Mrd Ft értékű egészségturisztikai beruházás történt, ennek többsége termál- illetve gyógyfürdőfejlesztés volt. A támogatott fürdőfejlesztések és a fürdők forgalmi adatainak listáját ld. a 2. számú mellékletben.

Minden beruházás a multiplikátor hatáson keresztül tovagyűrűző hatást indít el a gazdaság egészében. A beruházások növekedése ugyanis a kibocsátás, a fogyasztás és a foglalkoztatottság szintjét is emeli. Az egészségturizmusban a beruházásokkal létrejövő minden 100 új munkahely a nemzetgazdaságban további 214 új munkahelyet teremt.

A Dél-alföldi régió egészségturisztikai innovációja érdekében kidolgozás alatt van egy ún. „Alföld Spa” védjegy, mely egy minőségi tanúsítványt jelent a fürdők számára – a tervek szerint mind a Dél-, mind az Észak-Alföldön.

A Régió fürdői közül kiemelkedik az országosan elismert gyógyfürdő, a **Gyulai Várfürdő**, mely a maga tizenhárom kül- és beltéri medencéjével, s a nagyszerűen ápoltság, árnyas és füves fürdőparkjával, wellnessközpontjával és teljeskörű gyógyászati szolgáltatásaival a pihenni vágyó fürdővendégek Mekkája.

Nemzeti parkok – természetvédelmi területek

A nemzeti parkok és természetvédelmi területek, Gemenc (a Duna-Dráva Nemzeti Park egyik területe), Kiskunsági Nemzeti Park, a Körös-Maros Nemzeti Park területei, a méltóságteljesen hömpölygő Duna és a "szőke" Tisza, a tiszta vizű Körösök, a Fehér-tó vagy a Kolon-tó, mely egyedülálló madárvilágáról híres. A Kiskunság homokdűnéi (fülöpházi buckavidék) vagy a **Szarvasi Arborétum** (Pepi-kert), a természetjárók, és az erre engedélyezett területeken a vadászok, horgászok, valamint kerékpárosok számára nyújtanak felejthetetlen élményt.

Mártély a régi halászfalu képét őrzi, a közeli holtágak vidéke pedig élményt nyújtó növény- és madárrezervátum, a nyár elején meg-megisméltendő természeti csodával: a "tiszavirágzással",

azaz az egyik kérészfaj rövid ideig tartó nászrepülésével. A dévaványai-ecsegi puszták területén a fokozottan védett állatfajok száma meghaladja a harmincat. Ezek közül kiemelhető a tűzokrezervátum, melynek bemutatóhelyén megcsodálható a 22 tűzokfaj közül az Európában honos kettő, amely csak Spanyolországban, a FÁK-államokban és Magyarországon él.

Kulturális és örökségturizmus

A Dél-Alföld gazdag kulturális, művészeti, gazdasági, élelmiszeripari és gasztronómiai múltja és értékei miatt a „rendezvények régiója” címmel is büszkélkedhetne. A Gyulai Várszínház előadásai előtt Erkel Ferenc Bánk bánjának, Kecskeméten Kodály Zoltán Hány Jánosának dallamai csendülnek fel, míg Szegeden a „Szeged híres város” című dal taktusai hívogatják a vendégeket.

A Régió három legnagyobb kulturális attrakciója a Szegedi Szabadtéri Játékok, a kecskeméti Hírös Hét Fesztivál és a Gyulai Várszínház. Szegeden a dóm tövében rendezett előadások sikerét évről évre közel százezer érdeklődő bizonyítja. A több mint, hét évtizedes „hírös” kecskeméti rendezvény középpontjában a hagyománytisztelet áll, a színes programból nem hiányoznak a kulturális, sport és gasztronómiai rendezvények. A középkori gyulai Vár ódon falai hiteles helyszínét adják a többségében történelmi – előadásoknak, míg a régi várak Tószínpadán a zenés produkciók mindenki „nyelvén” élvezetesek. A Régió rendezvényei között kiemelkedőek a gasztronómiai fesztiválok, amelyek egyre több vendéget fogadnak.

Békés megye tizenegy nagyobb gasztronómiai fesztiválja közül is kiemelkedik az európai hírű Csabai Kolbászfesztivál, a gyulai Kisüsti és Pálinkafesztivál és Böllér Napok, a Gyomaendrődi Sajt- és Túrősfesztivál, az Orosházi Európai Kenyérünnep, a Medgyesegyházi Dinnyefesztivál, valamint a Szarvasi Szilvanapok.

A dunai és a tiszai halászsok gasztronómiai vetélkedésének is felfogható a rangos Bajai Halászléfőző Népünnepély és a Szegedi Halfesztivál. Makó városának és környékének kora őszi rendezvénye a térség hagyományos termékét ünneplő Hagymafesztivál, míg Kalocsa és Szeged környékén az ott termelt nemesített fűszerpaprikához fűződnek a nyárutón nevezetes rendezvények. Egyre fontosabb esemény a Szeged-Szőregi Rózsaünnep, a kalocsai Duna menti Nemzetközi Folklór Fesztivál, a hajósi pincefalu Orbán-napja, a kiskunmajsai Szüreti Fesztivál, a Pusztamérgesen elindult, ma már Röszkén rendezett töltött káposzta és kakaspörkölt-főző versenyek, a Kiskörösi Szüret, Békésen a Madzagfalvi Napok, és Kecelen a Tavaszköszöntő Virágfesztivál.

Kétévente százezrek résztvevői és nézői a Kecskeméti Nemzetközi Repülónapnak, amely Közép-Európa egyik legnagyobb légi-haditechnikai bemutatója. Szeged az evezős világvversenyeknek ad rendszeresen otthont, Kecskemét és Mezőhegyes a lovas világesemények színhelyei.

A kulturális vonzerők megyénkénti leírását a **3. számú melléklet** tartalmazza, külön kiemelve a Dél-Alföld, sőt hazán kiemelkedő témaparkját, az **Ópusztaszeri Történeti Emlékparkot**.

A Régió múzeumainak listáját a **4. számú mellékletben** csatoljuk.

Az örökségturizmus sajátos, meghatározó részét képezi a Régió **falusi és lovas turizmusa**. A **falusi turizmus** ma már – többek között – a bio- és a lovasturizmust, a mezőgazdaságot is vonzó turisztikai terméké alakító agrárturizmust, kerékpározással, vízi túrázással, sporttal, öko-túrákkal kiegészített falusi üdülést, borturizmust, helyi hagyományokat, kézművességet bemutató kulturális rendezvényeket, táborokat is magába foglal. Akik a falusi üdülést választják, felfedezhetik a Régió gyönyörű vidékeinek egyedülálló természeti értékeit és kulturális örökségeit.

A hazai idegenforgalom karakteres részét képező **lovas turizmusnak** nyilván elengedhetetlen eszköze a ló, mint legősibb magyar háziállat. Sokféle alkalmazhatósága miatt többszörösen kötődik az emberhez. A ló sporteszköz is, hiszen

az emberi testre igen jó hatást gyakorol, megmozgatva a vázizomzat minden részét. A vadászatba is bevonható a természettel harmonizáló lovas, lovas szán, vagy kocsi. A lovas turizmus az elmúlt években – noha voltak pályázati lehetőségek – talán nem fejlődött az elvárt mértékben. A Magyar Lovas Turisztikai Szövetség adatai szerint a Dél-alföldi régióban működő 34 minősített lovas turisztikai központ – köztük olyan emblemikus helyek, mint Bugacpuszta vagy Mezőhegyes – a patkós minősítés mellett négy kategóriába sorolható: kiemelt bemutató hely, bemutató hely (ezek passzív lovas turisztikai szolgáltatást nyújtanak), illetve „nomád” és „ménés”. A Régióban két fő pólus alakult ki: **Kecskemét és környéke** valamint a **Mezőhegyes-Szeged központ**.

A pár órás programtól, a pár napos vagy hetes túrákon át a csillagtúrákig minden megvalósítható a kínálatban. Azok a lovas gazdák, akik lótarással foglalkoznak és kapcsolódnak az idegenforgalomhoz, ismerik a környezetük természeti adottságait, legérdekesebb látnivalókat, melyek bemutatása a legizgalmasabb élményt tárja a vendég szeme elé. A hagyományok őrzése, a lótarással járó szokások, bemutatók, fogathajtások, szerszámok, hagyományos és legősibb bőrdíszműves szakma felelevenítése mind-mind új,

autentikus, valódi alföldi élményekkel, a hazai örökség különleges elemével gazdagítják a látogatót.

A lovaglás emellett az „Alföld Spa” védjegy része, egy wellness szálloda sportkínálatának pedig kívánatos része – legalábbis az Alföldön.)

A Dél-alföldi régió tiszta környezete, a mezőgazdasági ágazat termelési szerkezete, az itt élők földszeretete, szakértelme biztosíték arra, hogy a nagy fegyelmet igénylő **ökotermesztés, ökotenyésztés** egyre nagyobb teret nyerjen. A Dél-Alföldön sok pozitív kezdeményezés indult el az ökotermesztés fellendítése érdekében. Az elmúlt időszakban kialakultak az ökotérségek, melyek a Régió speciális ökológiai sajátosságaiból fakadó problémák kezelését vállalták fel. Ilyen kezdeményezés Körösladány térségében a Titkos-éri ökopark vagy a kerekegyházi Homokhátsági Mintagazdaság kialakítása, ahol növénytermesztéssel, kertészettel, őshonos állattenyésztéssel (mangalica szürkemarha), termékfeldolgozással foglalkoznak.

A Dél-alföldi régióban főleg szántóföldi növénytermesztésből, zöldség-, szőlő- és gyümölcsstermesztésből kerülnek ki a biotermékek, illetve a méhészkedésnek van jelentősége.

Konferencia helyszínek a Dél-Alföldön

Kecskemét központi fekvése, ideális megközelíthetősége, kulturális élete miatt kiváló kirándulási célpont, és elsőrendű helyszín konferenciák, tanácskozások, kiállítások megrendezéséhez. A Város az oktatás, az egészségügy, és a tudományok területén kiváló kutatói eredményekkel rendelkezik, így számos kongresszust, tudományos tanácskozást, továbbképzést rendeznek, melyek lebonyolítását felkészült, tapasztalt szakemberek segítik. Emellett tavasztól ősziig számos nagyszabású kereskedelmi árubemutatót és vásárt rendeznek itt. A felújítás után 2005. decemberében átadott **Erdei Ferenc Művelődési Központban** átadott 600 fős befogadóképességű nagy konferencia- és színházterem és az öt, különböző méretű, összesen 590 főt befogadni képes kisebb terem együtt jelenti az alapját a Város hivatásturizmusának.

A **Hotel Aranyhomok****** szálloda Kecskemét belvárosában helyezkedik el, hat rendezvényterme igényesen felújított, kiválóan alkalmas meetingek, konferenciák, üzleti megbeszélések, fogadások, családi rendezvények lebonyolítására. A korszerűen felszerelt **Három Gúnár Rendezvényház** alkalmas különböző típusú és létszámú rendezvények színvonalas lebonyolítására, a szomszédságában elhelyezkedő hotel és annak étterme pedig nemzetközi és magyaros specialitásokkal várja a vendégeket. A XIX. század végén épült polgárházban található **Ceremónia Bor-és Rendezvényház**

borospincével, borkóstolókkal és baráti összejövetelek, konferenciák, illetve céges rendezvények megrendezésére alkalmas különtermekkel várja a vendégeket.

Ugyancsak Kecskeméten található a **Természet Háza**, amely a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság látogatóközpontja. Az impozáns épület a Duna-Tisza köze legjelentősebb természetvédelmi bemutatóhelye és oktatóközpontja valamint ökoturisztikai információs bázisa. A látogatóközpont adottságai és felszereltsége alkalmassá teszik különböző rendezvények lebonyolítására: 100 fős konferenciaterem és 40 fős szemináriumi helység áll rendelkezésre.

Budapesttől mindössze 70 km-re délre, festői környezetben található a lajosmizsei **Gerébi Kúria Hotel és Lovasudvar**. Az egész évben nyitva tartó, háromcsillagos hotelben 47 darab 2 ágyas szobát alakítottak ki. A kúria éttermének és rendezvénytermeinek teljes befogadóképessége 600 fő, melyeket szívesen ajánlanak kisebb-nagyobb csoportoknak, társaságoknak, családi rendezvényeknek, esküvőknek, míg vonzó és ideális körülményeket biztosítanak konferenciák, tréningek, továbbképzések, termékbemutatók, partnertalálkozók és más céges rendezvények lebonyolítására is.

A **kiskőrösi Hotel Imperial Gyógy szálló** 120 fő részére jelenthet kellemes időtöltést, ahol 70 főt befogadó, értekezlet, és szemináriumok megrendezésére alkalmas különterem is rendelkezésre áll. Az Alföld déli részén, a Hajós-Baja borvidéken fekszik **Nemesnádudvar**. Alacsony homlokzatú borospincék szegélyezik a falu központjába vezető utat, ahol kiváló minőségű borok termelése folyik. Egy jellegzetes, a sváb építészet minden elemét magában rejtő régi parasztház átalakítása után kezdte meg működését Nemesnádudvaron a **Knáb Panzió**. A jól sikerült rekonstrukció eredményeként a panzió személyzete igényesen kialakított környezetben fogadhatja vendégeit, összkomfortos szobáival 50 személy elszállásolását tudják biztosítani, 60 személyt befogadó közösségi terme pedig kiválóan alkalmas tréningek, üzleti találkozók, szakmai értekezlet, és továbbképzések lebonyolítására.

Európa egyik legszebb főterén áll a **bajai** három csillagos **Duna Wellness Hotel**. Az 1860-ban épült szálloda ma már modernizált és újjáépített. Jellegzetessége, hogy közvetlenül mellette folyik a Duna mellékága, a Sugovica. A hotel jelenleg működő két újjáépített konferenciahelyszíne összesen 140 fő fogadására alkalmas. A konferenciavendégek szállását Duna Wellness Hotel felújított szobáiban, illetve lakosztályaiban összesen 110 fő részére tudják biztosítani. A vendégek pihenését, illetve felfrissülését a 2003-ban átadott wellness központ is szolgálja.

Az **Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark**, a magyar történelem kiemelkedő emlékhelye már évek óta foglalkozik – partnerei, vendégei meglegedésére – rendezvények szervezésével. Vevő-, illetve partnertalálkozók, csapatépítő oktatótréningek vagy továbbképzések, konferenciák, partik, évzáró rendezvények, termékbemutatók rendezéséhez az Emlékparkban megtalálhatják azt a különleges helyszínt, történelmet idéző hangulatot, ami a rendezvény sikerét garantálja. A gondozott park, a tiszta levegő, a sok látnivaló, a tágas helyszín és a parkot körülvevő alföldi táj, regeneráló hatású és egyben felejthetetlen élmény. A Nomád Park jurttái, téli szállásai honfoglaló őseink világába vezetnek vissza. A lovaspályán honfoglaláskori haditorna, a rotundában elegáns környezetben, légkondicionált termekben, komplett kiszolgálás várja a vendégeket.

Szeged egyik legmodernebb konferenciaszállodája a **Novotel Szeged**, amelynek 100-200 fős legnagyobb terme mellett további 4 konferencia- és tárgyalóterem lett kialakítva. A **Szegedi Tudományegyetemen** elkészült az új könyvtárépületben egy kétszer 200 fős egybenyitható előadóterem, egy 200 fős előadó, valamint egy 700 főt befogadó nagyelőadó fog szolgálni konferenciák, színházi előadások és hangversenyek színhelyéül.

Szentes legújabb konferenciakapacitása a régi Megyeházából átalakított **Megyeház Konferencia és Kulturális Központ**, kapacitása: 200 + 2-szer 45 fő. A **Művelődési és Ifjúsági Ház** 100 fős előadótermében, valamint 200 fős pódiumtermében szerveznek előadásokat. A szakkörök, klubok rendszeres tevékenysége mellett iskolai rendezvényeknek, vacsorás báloknak, különböző szervezetek rendezvényeinek, termékbemutatóknak is megfelelő helyszínt nyújt a **Móricz Zsigmond Művelődési Ház**, melynek nagyterme 200 fő befogadására alkalmas. Kihaszíratlan lehetőség a Petőfi Szálló, eredetileg pazar szecessziós épületes, mely jelenleg sajnos inkább rontja a városképet.

Orosházán a 110 férőhelyes **Hotel Napsugár***** összkomfortos szobáival és apartmanjaival várja vendégeit. A 60-120 fős konferencia- és 40-80 fős előadó teremmel ellátott szállodát fedett folyosó köti össze a fürdővel. Orosházán igénybe vehető továbbá a **Tópart Panzió***** 80-120 fős, a **Napfény Rekreációs Központ****** 60-150 fős, a **Kodolányi János Főiskola Kollégiumának** 120 fős, valamint az **Élményfürdő** 32-60 férőhelyes konferenciaterme is.

Az ország délkeleti részén fekvő Békés Megye "fővárosa", valamint a magyarországi szlovákság központja **Békéscsaba**. A 70.000 lakosú város az alföldi vidék barátságos jellegzetességeit hordozza. Kertvárosi részében, egyedülálló természeti környezetben helyezkedik el a **Garzon a Fenyves** és az **Új Fenyves Hotel** (38 szoba, 3 apartman), a szállodában minden feltétel adott családi vagy egyéb rendezvények, konferenciák,

állófogadások lebonyolítására a 10, 25, 35, 60, 120 főt befogadó rendezvénytermekben, vagy a környező ligetes területen.

A történelmi hangulatú, 800 éves **Gyulán**, ahol a méltán ismert és híres Vár, illetve Várfürdő mellett kulturális rendezvények, kiállítások és garantálják a kikapcsolódást egész évben, szintén találhatunk megfelelő konferenciahelyszíneket. Ilyen a **Hunguest Hotel Erkel** 140 fős Kamaraterme, 40 fős MBC és 30 fős Tükörterme, valamint a **Park Hotel** 100 fős rendezvényterme. A Városban egyértelműen **szükség van egy régió alközpontnak megfelelő konferenciakapacitásra.**

A vidéki nyugalmat keresők számára lehet megoldás **Füzesgyarmat**, ahol a **Hotel Gara** kínál 150, 80 és 15-20 fős termeket.

A lovaglást és vadászatot kedvelőknek a **mezőhegyesi Centrál Étterem** adhat helyszínt, melynek egykor bálteremként működő konferenciaterme, valamint 200 fős vendéglátó terme is van. Nagy kár volt viszont a fürdőt veszni hagyni.

3.4 A turistafogadás feltételei

3.4.1 Közlekedés

Transzeurópai közlekedési hálózatok a régióban

Vasúti közlekedés: Budapest - Újszász - Szolnok - Békéscsaba - Lökösháza vasútvonal (C-E 56, a transzeurópai IV. korridor része), valamint Budapest - Kelebia vasútvonal (C-E 85, a transzeurópai X/B. korridor része).

Vízi közlekedés: Duna - VII. transzeurópai korridor.

Közúti közlekedés: M5 autópálya. (Budapest, Kecskemét, Kiskunfélegyháza, Szeged). Hossza a Régióban 103 km. (transzeurópai IV. korridor).

Vasúti közlekedés

A Régió földrajzi fekvése, a csekély magassági, domborzati különbségek ideális terepet jelentenek a vasúti közlekedés számára. A Dél-Alföld vasúthálózatának sűrűsége hazai és nemzetközi összehasonlításban is jónak mondható, megoldhatatlan probléma ugyanakkor a szárnyvonalak kérdésköre. A régió déli (Szerbia-Montenegro) és keleti (Románia) határainak átjárhatósága a másfél évtizeddel ezelőtti helyzethez képest érezhetően javult.

Vízi közlekedés

A vízi közlekedés terén a Duna EGB VI.C., a Tisza III.E. osztálynak megfelelő vízi út. A Duna érintett szakaszán Baján, míg a Tiszán Szegednél van közforgalmú kikötő. A vízi közlekedés ma ki nem aknázott potenciál. A Dunán a háborús károk miatt még ma is korlátozott a hajóforgalom a szerbiai szakaszon. A Tisza nemzetközi víziúttá nyilvánítása húzódik, addig csupán magyar és szerb lobogók alatt volna (elvben) hajózható, Szegedig akár 1000 tonnás, Tokajig 300 tonnás vízkiszorítású egységekkel.

Légi közlekedés

A Régió több repülőtérrel is rendelkezik. A Békéscsabai és Szegedi Repülőtér rendelkezik ún. vámrepülőtér státusszal, ideiglenes határnyitás keretében bonyolítva a nemzetközi légitforgalmat.

A **Szegedi Repülőtér** az Országos Területrendezési Tervben nemzetközi kereskedelmi repülőtérre fejleszthetőként szerepel, a repülőtér első leszállópályájának már megkezdődött építése, az első gépek várhatóan 2006. nyarának közepén szállhatnak fel a szegedi regionális kereskedelmi repülőtérrel. Középtávú cél évente mintegy 60 ezer utas fogadása, valamint az, hogy a környező kisebb repülőterek reális alternatívájaként működjön. A kifutópálya 50 személyes, legfeljebb 20 tonna össztömegű gépek fogadására lesz alkalmas.

A **Békéscsabai Repülőtéren** 2005. júliusában elindult az 1.300 méter hosszú kifutópálya megépítése. A beruházás értéke nettó 1,5 milliárd forint, a tervek szerint kifutópálya, hozzá vezető guruló utak, forgalmi előterek épülnek, és kiépítésre kerül a fénytechnikai rendszer is. A beruházás várhatóan 2006. második negyedévében zárul. A pálya megépítését követően az 50-55 utasférőhellyel rendelkező repülőgépek fogadására is alkalmas lesz a reptér, ezáltal a Békéscsabától 2000-2500 kilométerre fekvő távolabbi célpontok is elérhetőek lesznek. Nem elhanyagolható turisztika szempontból az sem, hogy a békéscsabai repülőtéren nagy hagyományai vannak a sportrepülésnek is. A repülőtér fejlesztése szempontjából az egyik legfontosabb célcsoport az itt székhellyel rendelkező, illetve itt megtelepedni kívánó vállalatok, befektetők. Mivel a megyének nincs közvetlen kapcsolata autópályával, a közlekedés-fejlesztés egyik kitörési pontja lehet a Békéscsabai Repülőtér fejlesztése.

Közúti közlekedés

Az **M5-ös, 5-ös és 44-es számú utak** nemcsak a fővárossal, hanem – kiegészülve a legforgalmasabb keresztirányú kapcsolattal, a 47-es számú másodrendű főúttal – a Régió

megyeszékhelyei között is közvetlen főhálózati összeköttetést biztosítanak, ami kedvező a Régió belső kapcsolatrendszerére szempontjából. Ma ezek az utak, illetve a részleges megyeszékhelyi funkciókat betöltő Baját a Fővárossal, Kecskeméttel és Szegeddel összekötő 41-es, 54-es, és 55-ös számú másodrendű főutak jelentik a régió közúthálózatának gerincét. Miközben az M5-ös autópálya 2006. március 11. óta eléri az országhatárt, így Bács-Kiskun és Csongrád megyét bekapcsolja a nemzetközi autópálya-hálózatban, addig Békés megye szempontjából jelentős hiányosság, hogy ez hazánk egyetlen olyan megyéje, melyet még csak nem is érint egyszámjegyű főútvonal. A **44-es út** Békéscsaba és Gyula közötti szakaszának megépítésével a helyzet javult, sőt az út továbbépítésétől számos új település fellendülése várható.

Kerékpárutak

A kerékpárút hálózatok fejlesztése folyamatos a Régióban, de a jelen állapot két komoly strukturális gyengeséget mutat: egyik részről a települési összekötő szakaszok nem alkotnak egységes térségi, különösen régiós hálózatot, másrészt a településen belüli elemek nem állnak össze térben összefüggő rendszerré. A ROP 1.1 Turisztikai vonzerők fejlesztése keretében kötelezettségvállalással rendelkező pályázata Csongrád megyében **Csongrád** és **Szentes** Város Önkormányzatának van, mindkettőjüknek a nemzetközi EuroVelo útvonalba kapcsolódó kerékpárút szakasz létesítésére.

3.4.2 Szálláshely, vendéglátás

A következő táblázatban a dél-alföldi régió kereskedelmi szálláshely kapacitásának alakulását láthatjuk a statisztikai adatok szerint (Forrás: KSH)

A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása a Dél-alföldi régióban

Szállástípusok	2002. év	2003. év	2004. év
Működő egységek			
Szálloda	66	72	71
Panzió	161	126	110
Turistaszállás	36	52	54
Ifj. szállás	6	6	7
Üdülőház	41	46	32
Kemping	9	7	33
Összesen	319	309	307

A Régióban a kereskedelmi szálláshelyek közül leginkább a **szállodák és a kempingek száma nőtt** 2002. és 2004. között.

A vendég- és vendégéjszakák száma a Dél-alföldi régióban

	2003.	2004.	2005.
Vendégek száma (ezerben)	442	430	454,85
Vendégéjszakák száma (ezerben)	1 049	1 012	1097

Kereskedelmi szálláshelyeken a vendégek száma 2003-ban

Régió	Összesen	Külföldi	Belföldi
Közép-Magyarország	2 221	1 700	521
Közép-Dunántúl	670	233	436
Nyugat-Dunántúl	1 012	429	584
Dél-Dunántúl	755	250	505
Észak-Magyarország	653	97	556
Észak-Alföld	562	134	429
Dél-Alföld	442	106	336
Ország összesen	6 315	2 948	3 367
Dél-Alföld aránya az országoshoz	6,9	3,5	9,9

Kereskedelmi szálláshelyeken a vendégéjszakák száma 2003-ban

Régió	Összesen	Külföldi	Belföldi
Közép-Magyarország	5 697	1 173	4 524
Közép-Dunántúl	2 420	1 214	1 207
Nyugat-Dunántúl	3 610	2 004	1 606
Dél-Dunántúl	2 525	1 143	1 381
Észak-Magyarország	1 535	258	1 276
Észak-Alföld	1 776	645	1 131
Dél-Alföld	1 048	252	796
Ország összesen	18 611	10 040	8571
Dél-Alföld aránya az országoshoz	5,6	2,5	9,2

A hazai vendégek számára a legkedveltebb desztináció Magyarországon az Alföld a kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégek száma alapján 2003-ban. A belföldi vendégek közel 10%-a a Dél-alföldi régió szállodát és egyéb kereskedelmi szálláshelyet vette igénybe. A vendégéjszakák száma 2003-ban átlépte az 1 milliót!

Kereskedelmi szálláshelyeken a vendégek száma 2004-ben

Régió	Összesen	Külföldi	Belföldi
Közép-Magyarország	2 608	2 076	532
Közép-Dunántúl	652	228	425
Nyugat-Dunántúl	1 040	435	606
Dél-Dunántúl	715	204	511
Észak-Magyarország	635	94	541
Észak-Alföld	535	125	410
Dél-Alföld	430	108	322
Ország összesen	6 616	3 270	3 346
Dél-Alföld aránya az országoshoz	6,5	3,3	9,6

Kereskedelmi szálláshelyeken a vendégéjszakák száma 2004-ben

Régió	Összesen	Külföldi	Belföldi
Közép-Magyarország	6 586	5 400	1 186
Közép-Dunántúl	2 289	1 128	1 161
Nyugat-Dunántúl	3 590	1 966	1 625
Dél-Dunántúl	2 249	928	1 321
Észak-Magyarország	1 460	253	1 207
Észak-Alföld	1 696	576	1 120
Dél-Alföld	1 028	257	771
Ország összesen	18 899	10 508	8 391
Dél-Alföld aránya az országoshoz	5,4	2,4	9,1

2004-ben, a Dél-alföldi régióban a vendégek száma csökkent 2003-hoz képest. A régiók közül az Észak-magyarországi régió és a Dél-alföldi régióban a külföldiek száma közel ugyanannyi. A legkevesebb vendégéjszakát a Dél-alföldi régióban regisztrálták 2004-ben.

Kereskedelmi szálláshelyeken a vendégek száma 2005-ben

Régió	Összesen	Külföldi	Belföldi
Közép-Magyarország	n.a	n.a	n.a
Közép-Dunántúl	n.a	n.a	n.a
Nyugat-Dunántúl	n.a	n.a	n.a
Dél-Dunántúl	n.a	n.a	n.a
Észak-Magyarország	n.a	n.a	n.a
Észak-Alföld	n.a	n.a	n.a
Dél-Alföld	454,9	103,2	351,6
Ország összesen	6 933	3 410	3 523
Dél-Alföld aránya az országoshoz	6,56	3,03	9,98

Kereskedelmi szálláshelyeken a vendégéjszakák száma 2005-ben

Régió	Összesen	Külföldi	Belföldi
Közép-Magyarország	6 985	5 739	1 246
Közép-Dunántúl	2 383	1 158	1 246
Nyugat-Dunántúl	3 570	1 863	1 707
Dél-Dunántúl	2 202	828	1 374
Észak-Magyarország	1 469	258	1 212
Észak-Alföld	1 629	553	1 076
Dél-Alföld	1 097	248	849
Ország összesen	19 335	10 647	8 710
Dél-Alföld aránya az országoshoz	5,67	2,33	9,75

2005-ben tovább emelkedett a vendégek és a vendégéjszakák száma a Régióban. Jellemzően a belföldi vendégek körében figyelhető meg a növekedés.

Magánszálláshelyek adatai, 2003. (Forrás: KSH)

Régió/Üdülőkörzet	Vendég- látók száma	Kiadható			Vendégek		Vendég- éjszakák		Átlagos tart. idő	
		szoba	ágy	férő- hely	Száma (ezer)	előző év = 100	száma (ezer)	Előző év = 100	2002	2003
Közép-Magyarország	1 425	2 947	6 648	6 733	44	102,00	217	102,20	5,0	5,0
Közép-Dunántúl	9 136	21 373	47 025	49 051	94	94,70	539	90,60	6,0	5,7
Nyugat-Dunántúl	7 576	18 532	38 754	30 669	112	88,30	698	92,40	6,0	6,2
Dél-Dunántúl	21 155	52 385	110 913	112 777	237	105,50	1 217	94,70	5,7	5,1
Észak-Magyarország	2 448	6 073	14 604	15 019	59	117,30	280	114,40	4,9	4,8
Észak-Alföld	2 643	6 805	16 794	16 992	78	110,30	317	106,90	4,2	4,1
Dél-Alföld	970	2 333	5 297	5 380	26	122,50	126	125,50	4,7	4,8
Ország összesen	45 353	110 448	240 035	236 621	650	102,20	3 394	97,30	5,5	5,2
DA aránya az orsz- hoz	2,14%	2,11%	2,21%	2,27%	4,00%		3,71%		85,4	92,3

Magán szálláshelyek adatai, 2004 (Forrás: KSH)

Régió/Üdülőkörzet	Kiadható				Vendégek				Átlagos tartózkodási idő	
	Vendég-látók száma	szoba	ágy	férő-hely	Száma (ezer)	előző év = 100	Vendég-Éjszakák száma (ezer)	Előző év = 100	2004	2004/03
Közép-Magyarország	1 385	2 985	6 820	6 920	45	102,2	180	82,9	4	133,3
Közép-Dunántúl	8 803	20 785	45 609	46 118	84	89,3	385	71,4	4,5	78,9
Nyugat-Dunántúl	7 520	18 412	38 543	39 229	141	125,8	659	94,4	4,6	74,1
Dél-Dunántúl	19 895	49 738	105 984	107 794	238	100,4	1 184	97,2	4,9	96,1
Észak-Magyarország	2 627	6 545	16 203	16 608	64	108,4	239	85,3	3,7	77,1
Észak-Alföld	2 675	7 141	17 822	18 024	79	101,2	326	102,8	4,1	100
Dél-Alföld	984	2 291	5 575	5 683	29	111,5	121	96,6	4,1	85,6
Ország összesen	43 889	107 897	236 556	240 376	680	104,6	3 094	91,1	4,5	86,5
DA aránya az orsz- hoz	2,24	2,12	2,35	2,36	4,2	3,9	3,9		91,1	

2004-re a magán szállásadók száma nőtt, ahogy a kiadható ágyak és férőhelyek száma is. A vendégek száma több, mint 10%-kal nőtt 2003-hoz képest, és ezzel a régiók közül a második legnagyobb növekedést érte el 2004-ben. A 2005. évi adatok még nem állnak rendelkezésre.

A turizmus alakulása a Dél-alföldi régió megyéiben a 2005. január-szeptemberi időszakban

Bács-Kiskun megye

A Megye idegenforgalma 2005. első felében a korábbiaknál kedvezőtlenebbül alakult, bár a második negyedévben már a javulás jelei is megmutatkoztak. 2005. január-szeptemberben a megye kereskedelmi szálláshelyeit 116 ezer vendég vette igénybe, mintegy 299 ezer vendégéjszakát töltöttek el itt. A Megyébe látogató vendégek közel 27 százaléka érkezett külföldről, 3,1 éjszakát töltöttek itt, a 85 ezer belföldi viszont csak ennél rövidebb időre, 2,3 éjszakára maradt.

Mindkettő vonatkozásában az eltöltött idő kissé rövidebb volt a 2004. első kilenc havinál, így összességében az átlagos tartózkodási idő 2,6-ról 2,57 vendégéjszakára csökkent.

2005. I-III. negyedévében az ideérkező 31,3 ezer külföldi hattizede a megye valamelyik szállodáját vette igénybe, ahol átlagosan 2,2 éjszakát töltött el, míg a többiek az egyéb kereskedelmi szálláshelyek valamelyikét választották és ott ennél jóval hosszabb ideig, 4,5

vendégéjszakát tartózkodtak. A belföldi vendégek közel nyolctizede szállt meg szállodában, ahol 1,8 napig maradtak, míg a többiek az egyéb kereskedelmi szálláshelyek szolgáltatásait átlagosan 2,6 éjszakára vették igénybe.

Békés megye

A kereskedelmi szálláshelyeken tovább – jóval országos átlag felett – *emelkedett* a vendégforgalom. A 97 ezer vendég több mint 286 ezer vendégéjszakát töltött el, ami 9, illetve 7 százalékkal haladta meg a 2004. évi hasonló időszakit. Egy-egy vendég közel ugyanannyi időt töltött el a megyében, mint egy évvel korábban, átlagosan 3 éjszakát. A régiós társ megyék közül Békés a „legvendégmarasztalóbb”, mivel Bács-Kiskunban, illetve Csongrádban az átlagos tartózkodási idő 3 nap alatt maradt.

A vendégek több mint kilenczetedét kitevő belföldiek számukban és vendégéjszakáik számában egyaránt meghaladták a 2004. január-szeptemberi forgalmat, míg a külföldről érkezők csak vendégéjszakáik számát növelték. A legtöbben, 2000 fő körül, Németországból, illetve a megyével határos Romániából érkeztek. A német látogatók valamivel kevesebben szálltak meg a megyében, Romániából viszont több mint másfélszer annyian vették igénybe a kereskedelmi szálláshelyeket, mint 2004. január-szeptember között. Jelentős számban – 500 fő fölött – voltak még az osztrák, valamint a szerb és montenegrói látogatók.

A vendégek jelentős része, csaknem hattizede a szállodákat választotta, közülük is a gyógyszállók a legnépszerűbbek.

A szálláshelyek átlagosan meglehetősen alacsony, 17 százalékos férőhely-kihasználtsággal működtek. A legjobb kapacitás-kihasználtságot a vendégeket egész évben fogadó szállodák és panziók érték el (27, illetve 17%), míg az idényjelleggel nyitva tartó szálláshelyek mindössze 4-13 százalékos kapacitáskihasználtsággal működtek.

A kereskedelmi szálláshelyek az év első 9 hónapjában több mint 2 milliárd forint bevételt realizáltak, amelynek több mint négytizede a szállásdíjakból származott. Az I-III. negyedévi szállásdíj bevétel 11 százalékkal haladta meg a 2004 hasonló időszakit.

Csongrád megye

2005. I-III. negyedévében csaknem 152 ezer vendég vette igénybe a megye kereskedelmi szálláshelyeit, ami az előző év azonos időszakához képest újabb 3 százalékos emelkedést mutat. A főidényben elmaradó külföldi vendégforgalmat is tekintetbe véve ez kizárólag a belföldi vendégek növekvő számának köszönhető. Ez utóbbiak esetében az egy vendég által

eltöltött vendégéjszakák száma egy év alatt 2,1-ről 2,3-ra emelkedett, míg a külföldieké továbbra is 1,7 maradt.

A vendégek döntő többségét (71%) kitevő belföldiek a megyében eltöltött mintegy 319 ezer vendégéjszaka több mint háromnegyedét vették igénybe.

A külföldről érkező 44,5 ezer fő mintegy 76 ezer vendégéjszaka erejéig volt a kereskedelmi szálláshelyek vendége. A legtöbben – akárcsak országos viszonylatban – továbbra is Németországból érkeztek; számuk a kilenc hónap alatt meghaladta a 10 ezer főt. Ennek közel kétharmada, illetve valamivel több, mint egyharmada volt a rangsorban utánuk következő román és lengyel turisták száma. Szép számban érkeztek még a megyébe olasz, francia, holland, szerb és montenegrói, illetve osztrák vendégek, számuk meghaladta az 1.500 főt.

Összegzésként elmondható, hogy a Dél-Alföldön eltöltött vendégéjszakák száma a kirándulók és tranzitutasok számához képest nagyon alacsony. Kérdőíves felmérések alapján következtetni lehet arra, hogy potenciálisan még egy millió vendégéjszakát lehetne elérni – megfelelő szálláshelyfejlesztésekkel és marketingmunkával.

A **kereskedelem, vendéglátás** összefoglalását megynként a 5. számú melléklet tartalmazza.

3.4.3 Települési arculat, épített örökségek

Városközpontok, kastélyok, ipari és mezőgazdasági emlékművek

A Dél-Alföld településszerkezete magán viseli a történelem lenyomatát. A másfél évszázados török uralom okozta pusztulás után az élet „újraindításához” szervezeten telepítettek a térségbe szlovákokat és németeket. Ennek eredményeként az addigi laza településszerkezet eltűnt. Ma aprófalvakat nem, de a földműveléshez és állattartáshoz szorosan kapcsolódó tanyákat találni a Dél-Alföldön.

A történelem viharai és a természeti erők egyaránt formálták a településeket. A Szegedet 1879-ben romba döntő árvíz után európai fővárosok – Berlin, Róma, Brüsszel, Párizs, London, Bécs és Moszkva – segítségével épült újra a Tisza-parti város. Ekkor alakult ki modern, a francia fővároshoz hasonló térszerkezete. Az első világháborút lezáró békekötés után a határ túloldalára került kolozsvári egyetem átköltözött Szegedre. Ezt követően jelentős tudományos, kutatói és felsőoktatási potenciál épült ki a régióközpontban. De aligha lehet figyelmen kívül hagyni a Tisza-Maros térségében a patinás Makót és Hódmezővásárhelyt, a kétszáz éves halászházairól ismert Csongrádot, és Kurca-parti Szentest városát.

Kecskemét, a „hírös város,” az egykori mezőváros a Duna-Tisza-közében az ország szívében, a homokhátság közepén található, a Ferihegyi repülőtér megközelíthetősége a Város felől

kiváló. Belvárosában a magyar szecessziós építészet valóságos tárháza épült meg, és alkot ma is szerves egységet. Nem messze ide érdemes felkeresni a Kiskunság fővárosát, Kiskunfélegyházát, és ellátogatni a Duna partján fekvő Szalkszentmártonba, Dunavecsére, Hajósra, Nemesnádudvarra és megismerni Dávodot.

Békéscsaba, Gyula és Békés város-együttese egymást jól kiegészítő és erősítő közép-békési városhálózatot alkot, amelyben a gazdasági és kereskedelmi központ szerepét betöltő Békéscsaba, a dánfoki üdülőközponttól nevezetes Békés, és a patinás Gyula turisztikai kínálata számtalan élmény forrása.

A Dél-Alföld karakteres és jellegzetes városai közé tartozik a Duna-parti érseki székhely, Kalocsa és a hangulatos belvárossal rendelkező Baja, vagy a nagy történelmi hagyományokkal bíró Hódmezővásárhely. A békési térség meghatározó turisztikai központja Orosháza, a Bolza-kastélyról, ligeteiről és a Pepi-kertről, valamint a főiskolájáról nevezetes Szarvas, a nyomdászatáról híres Gyomaendrőd egyaránt egyedi értékeket kínálnak.

A Magyar Urbanisztikai Társaság által az urbanisztika terén elért kimagasló teljesítmények elismerésére alapított Hild János Emlékérmét Csongrád megyében Szeged, Hódmezővásárhely, Csongrád és Mórahalom mondhatja magáénak. Szeged belvárosa 2004-ben megkapta az Európa Nostra-díjat, amelyet az Európai Unió által felkért bizottság ítél oda az örökségvédelem területén kiemelkedő eredményeket elérő pályázóknak.

Kastélyok, várak a Régióban

2005. május 20-án került átadásra a felújított **Gyulai Vár**, ahol 24 kiállítóteremben járhatják végig közel hat évszázad történetét. A földszinten található várbörtön, éléstár, sütőház, kovácsműhely, fazekasműhely, amely egyben múzeumpedagógiai terem, borozó és kápolna. Az emeleten várúrnői, várúri és várnagyi lakosztályok, várúri hivatali szoba, a szandzsákbég fogadószobája, fegyvertár, alabárdos terem és lovagterem látható. A felszentelt kápolna biztosítja a helyszínt keresztelők esküvők lebonyolításához, valamint az ezt követő fogadások, megrendezéséhez kiváló teret szolgáltat a Várborozó. A vár lovagterme alkalmas fogadások, konferenciák és egyéb rendezvények lebonyolítására. A gyulai Wenckheim-kúria felújítása 600 millió forintos ROP-támogatással megkezdődött, az **Almásy-kastély** felújítása – a tulajdonjogi viszonyok miatt – egyelőre csúszik.

Károlyi-kastély, Nagymágocs: jelenleg szociális otthonként működik. Az 1897-ben épült eklektikus épületegyüttes (kastély, kapusház, csónakház, istálló, kápolna) műemléki védelem alatt áll. A hozzá tartozó parkban védett történelmi kert található barokk, kerti szobrokkal, szökőkutakkal. Felújítása folyamatos.

Solt, Teleki kastély – szálláshelyként üzemel.

Vécsey kastély, Solt: önkormányzati vendégházként működik.

Szabadkígyós, Wenckheim kastély: 1875-79. között épült Ybl Miklós tervei alapján, jelenleg iskolaként funkcionál. Hatalmas ősparkja és termálvize révén turisztikailag ígéretes helyszín.

Doboz, Wenckheim kastély: 1805-1810 között épült, 1850-ben és az 1900-as évek elején átépítették historizáló stílusban. Később felújították.

3.4.4 Környezeti állapot

Az országos átlagnál lényegesen rosszabb infrastrukturális ellátottsággal rendelkező alföldi települések és azok környéke környezeti szempontból is kedvezőtlen képet mutat.

A kevés csapadék, a zöldterületek csekély aránya és a települések periferiájának nagy arányban burkolatlan úthálózata miatt a Régió legjelentősebb légszennyeződését az ülepedő és a szálló por adja, mely meghaladja a higiénés határértékeket ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

A közcatorna-hálózat kiépítettségének szintje alacsony, ezért jelentős környezeti károkat okoz. A csatornahálózat általában csak a települések központi részére terjed ki. A közcatorna-hálózatba 2003. végéig a lakásoknak csak 38,6%-t kötötték be.

A 250 hulladéklerakó helyett 11 regionális hulladéklerakót, továbbá egy inert lerakót terveznek a Régióban. A Régióon belül egyetlen veszélyes hulladékégető üzemel, ahol az egészségügyi veszélyes hulladék egy részének ártalmatlanítása történik.

Felszíni vizek szempontjából a Régió meglehetősen szélsőséges képet mutat. Csapadék tekintetében a Régió az ország szárazabb térségei közé tartozik. A Duna-völgy déli részén és dél-keleten 600 mm körüli a mértékadó éves mennyiség azonban Kiskunságon 500–550 mm-re csökken. A múlt század utolsó harmadához viszonyítva több mint 110 mm-rel csökkent a csapadék mennyisége, ami a régióra jellemző 100–150 mm éghajlati vízhiányt tovább fokozza. A Duna-Tisza közti Homokhátságon tapasztalható a szárazodás, a sztyeppepedés jelei már mutatkoznak. A kedvezőtlen ökológiai változások károsan befolyásolhatják az egész régió versenyképességét.

Ugyanakkor a Dél-Alföld területének mintegy harmadát veszélyeztetik a nagyobb folyók, vagyis a Duna, a Tisza, a Körösök (a Berettyóval) és a Maros, ugyanis a folyók meglehetősen szélsőséges vízszállítása folyamatosan **potenciális árvízveszélyt** jelent. A régió árvízvédelmi infrastruktúrájának legfontosabb részét a folyók menti árvízvédelmi töltések, az elsőrendű védvonalak alkotják, melyek összes hossza (a városi partfalakkal együtt) 747 km. A Dél-Alföld területének közel felét veszélyeztetik a belvizek, vagyis az időszakos vízborítások.

3.4.5 Egyéb (köz)szolgáltatások

A lakosságszámhoz mért orvosellátottság alacsonyabb szintű, mint országosan. A háziorvosi és házi gyermekorvosi hálózat szolgáltatásai – bár nem mindegyik település rendelkezik saját háziorvossal – a lakosság számára viszonylag könnyen hozzáférhető.

A szakorvosi rendelők döntően a városokban működnek, ezek felkeresésére a környező falvak lakosai utazni kényszerülnek. A szakorvosi ellátó-hálózatot a régió 34 városában, valamint 7 községében található önkormányzati működtetésű rendelőintézet képezi.

Postahivatal a Dél-Alföld minden turisztikailag releváns településén működik, a település méretétől, kiterjedésétől függően van, ahol több is. Több helyen, nagyobb bevásárlóközponton, egészségügyi intézményen belül működik ún. fiókposta.

A Régió három megyéjében a boltsűrűség átlagosnak, vagy jónak mondható, szervizekkel is hasonló a helyzet, minden jelentős európai autómárka javítása megoldható.

3.5 Emberi erőforrás – a turizmusban dolgozók képzettsége

A *nyelvtudás* a turizmus fogadásának egyik alapvető feltétele. Az iskolai idegen nyelvoktatás színvonalának javulása és az idősebb nemzedékek nyelvtanulási erőfeszítései ellenére még mindig kevés a kommunikációképes nyelvismerettel rendelkezők száma. Előrelépést jelenthetne az anyanyelvű idegennyelv-tanárok számának növelése. Hasznos lenne továbbá a nyelvoktatás megreformálása által nem csak nyelvi, hanem szokásbeli és más hasznos ismeretek oktatásával is felkészíteni a lakosságot a külföldi vendégek fogadására.

Sem hagyománya, sem szervezett formái nincsenek annak, hogy a fiatalok elsajátítsák a szomszéd népek nyelvét, annak ellenére, hogy az Európai Unió sikereinek az uniós nyelvek ismeretén kívül az is előfeltétele, hogy a közép-európai kis országok egymással kommunikálni tudjanak.

A régiós szakemberek megítélése szerint a minőségi kínálat fejlesztéséhez a humán erőforrás koncentráltabb és gyakorlatiasabb képzésére, továbbképzésére lenne szükség. A hallgatók létszáma meghaladja a szakma felvevőképességét, ugyanakkor a végzetek tudása, különösen *gyakorlati ismeretei* esetenként kívánnivalót hagynak maguk után.

A turizmusban és a turisták által igénybe vett szolgáltatások területén dolgozó felkészült, idegen nyelveket beszélő szakemberek mellett fontos az idegenforgalmat fogadó települések lakosságának pozitív hozzáállása, turistabarát magatartása, mely a területről kialakuló képet befolyásolja, ezáltal a jövőbeli turisztikai keresletre is hat.

A *környezeti nevelés* kérdése is egyre hangsúlyosabbá válik. Követendő példa a Mártélyon 2005. szeptemberében átadott, a környezetbarát életmód népszerűsítését és terjesztését, iskolai környezetismereti órák szabadban való megtartását célzó Oktató Központ létesítése.

Az *egészségturizmus* fejlesztését, a fejlesztéssel megnyíló új piaci lehetőségeket alapvetően befolyásolja a humán szféra szakmai felkészültsége. E téren kedvező, hogy a magyar orvosok szaktudása nemzetközileg is elismert. Ugyanakkor a fizioterápia, és különösen a balneoterápia az utóbbi évtizedekben – mind a képzésben, mind pedig a tudományos munkában – háttérbe szorult. Noha az utóbbi években a szakorvosok száma növekedett, számuk még mindig nem elégséges a már működő gyógy-turisztikai létesítményekben fogadott vendégek ellátásához. Hasonlóképpen kevés a gyógytornászok száma is.

Nagy szükség van tehát az oktatás és szakképzés további korszerűsítésére. Az iskolarendszerű és az egyéb szakképzési formákban jelenleg is folyik természetesen turisztikai szakemberképzés, ez azonban nem kellően célirányos. A turisztikai szakképzés rendszerének az ágazat igényeihez történő még nagyobb mértékű igazítása, az ágazatban dolgozók szakmai tovább- és átképzésének megszervezése kiemelten fontos feladat, amely minimalizálja annak lehetőségét, hogy a szakképzetlenek „Mekkája” legyen a turizmus ágazat (sajnos jelenleg ez részben még így van).

A Régióban **turisztikai képzést folytató intézmények** listája a 6. számú mellékletben található.

3.6 A turizmus szervezeti rendszere a Régióban

3.6.1 A Dél-Alföld turizmusában részt vevő szervezetek

A Dél-alföldi Regionális Idegenforgalmi Bizottság (DARIB, 1998. óta működik) és feladatai:

- A nemzeti turizmuspolitikával összhangban a régió turizmuspolitikájának, turizmusfejlesztési koncepciójának, terveinek és azok megvalósítási programjainak kialakítása, és – az adott területen működő regionális területfejlesztési tanáccsal történő egyeztetést követően – a végrehajtás koordinálása az érintett megyei és települési önkormányzatokkal, valamint a gazdasági kamarákkal.
- a turisztikai infrastruktúra fejlesztésének segítése,
- a kistérségi turisztikai együttműködés kialakításának és működésének ösztönzése
- az Európai Unió regionális programjaiban való részvétel előkészítése,
- a nonprofit jellegű marketing, termékfejlesztési és információs munka koordinálása,

- együttműködés az önkormányzatokkal, a gazdasági kamarákkal, a szakmai szervezetekkel, a területfejlesztési tanácsokkal, a megyei és a települési idegenforgalmi hivatalokkal és a Tourinform irodákkal
- a turisztikai oktatás és szakképzés regionális feladatainak segítése,
- a turisztikai döntések érvényesülésének figyelemmel kísérése,
- a jogszabály által feladatkörükbe utalt egyéb döntési, véleményezési, ellenőrzési feladatok ellátása.

A Dél-alföldi Regionális Marketing Igazgatóság (RMI, 1998-tól RIB-titkárság, 2000. óta RMI), feladatai az alábbiak:

- Termékmenedzselés: meglévő és potenciális turisztikai termékek fejlesztése
- Promóció: teljes promóciós eszköztár/vásárok, kiadványok koordinálása
- Kutatás-fejlesztés: koncepciók, cselekvési programok, projektek készítése
- Pályázati tájékoztatás, tanácsadás, véleményezés
- Információ: tájékoztatók, prezentációk
- Sajtó, PR: regionális tájékoztatás
- Kapcsolattartás a regionális turizmus szereplőivel

Tourinform Irodák a Régióban

Baja, Békéscsaba, Csongrád, Gyomaendrőd, Gyula, Hódmezővásárhely, Kecskemét, Kiskőrös, Kiskunfélegyháza, Kiskunmajsa, Kistelek, Makó, Mórahalom, Ópusztaszer, Orosháza, Pusztamérges, Ruzsa, Szarvas, Szeged-városi, Szeged-megyei, Szeghalom, Tótkomlós.

További Tourinform irodák illetve Info Pontok nyitása ajánlott Kalocsán, Kiskunhalason, Tiszakécskén, Szentesen, Füzesgyarmaton.

A Tourinform irodák feladatai:

- tájékoztatás a település, az adott régió, az egész ország turisztikai kínálatáról,
- tájékoztatás a szálláshelyekről, vendéglátóhelyekről, közlekedésről, programokról, látnivalókról, szolgáltatásokról,
- ingyenes turisztikai kiadványok,
- értékesítés: térképek, útikönyvek, turisztikai kártyák, képeslapok, helyi turisztikai programok, szálláshelyek foglalása, jegyértékesítés különféle rendezvényekre.

A Tourinform irodákat a helyi önkormányzatok, illetve társulásaik, valamint turisztikai szervezetek üzemeltetik az MT Rt-vel kötött névhasználati és együttműködési megállapodás alapján.

Az irodák működtetése az önkormányzatok aktuális anyagi helyzetének függvénye. Az irodák nem profittermelő vagy önfenntartó vállalkozások, hanem non-profit szervezetek, bár az alaptevékenységhez kapcsolódó, a turisták komfortját szolgáló kiegészítő üzleti tevékenységet – pl. térképek, útikönyvek, képeslapok értékesítése, turisztikai programok, szálláshelyek foglalása, pénzváltás – is folytathatnak, ennek eredményét azonban minden esetben vissza kell forgatni az alaptevékenység finanszírozásába.

A Tourinform irodákat esetenként nem tisztán turisztikai célra hozzák létre, a létesítő gyakran egyéb önkormányzati feladatok ellátását is az irodákra bízta.

DARFT Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.

A DARFT Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht. (továbbiakban Ügynökség) 1998-ban alakult, szegedi székhelyű, közel tíz éve a Régió szolgálatában álló társaság. Az Ügynökség a Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács munkaszervezete, tevékenységei az előcsatlakozási alapok (PHARE) és strukturális alapok pályázatainak kezelése, hazai forrásból finanszírozott pályázatok kezelése, a Dél-alföldi régió stratégiai tervezési folyamatainak szervezése, nemzetközi projekteken való közreműködés és regionális együttműködések elősegítése.

A DARFT feladatai:

- **Phare pályázatok regionális menedzselése**

Az Ügynökség 1998 óta látja el a különböző Phare programokkal kapcsolatos feladatokat a dél-alföldi régióban. Munkája során számos országos megvalósító szervezetekkel működött és működik együtt (VÁTI Kht, ESZA Kht).

- **Strukturális alapok pályázatainak kezelése - Regionális Operatív Program Közreműködő Szervezet**

Az Ügynökség, mint a Regionális Operatív Program megvalósításában részt vevő Közreműködő Szervezet feladatai közé tartozik a Strukturális Alapok felhasználására meghirdetett pályázati felhívások közzététele, a pályázatok fogadása, teljességének és jogosultságának ellenőrzése, helyszíni monitoring látogatásokon való közreműködés, projekt pályázatok értékelése, projektvégrehajtás során tanácsadási feladatok ellátása. A Regionális Operatív Program 2004-2006-os időszakában a dél-alföldi régió 16,5 milliárd forint támogatás felhasználására jogosult.

- **Decentralizált hazai források menedzselése**

A hazai forrásokból finanszírozott pályázatok menedzselése a pályázati felhívások megjelentetését, segítségnyújtást a pályázóknak, pályázati rendszerhez kapcsolódó ügyintézés, helyszíni ellenőrzéseket, eseti jellegű problémamegoldást foglal magába. A decentralizált források keretében éves szinten közel 3,5 milliárd forint támogatás érkezik e régióba.

– **Stratégiai tervezés (2007-2013)**

A Nemzeti Fejlesztési Terv II. (2007-2013) készítése kapcsán a stratégiai tervezés kiemelt szerepet kap a Dél-alföldi régió stratégiai dokumentumainak elkészítésében. A meghatározott ütemterv szerint a stratégiai tervezés feladatai közé tartozik szakmai munkacsoportok létrehozása, dokumentumok társadalmi egyeztetése, közreműködés a regionális jövőkép kialakításában, régió fejlesztési koncepciójának elkészítése 2007-2013-as időszakra, valamint regionális fejlesztési elképzelések teljes körű leegyeztetése az ágazati javaslatokkal.

– **Nemzetközi projektekben való közreműködés**

A Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség az elmúlt közel 10 évben számos nemzetközi projekt előkészítésében és megvalósításában működött közre. A szervezeten belül ezzel a területtel foglalkozó elkülönült egység azonban csak 2004. január 1. óta került kialakításra. A Nemzetközi projektek osztály fő küldetése, olyan regionális érdekeltégű, több ország régióinak együttműködésével megvalósuló kezdeményezések kidolgozása, amelyek hozzájárulnak a Dél-alföldi Régió gazdasági fejlődéséhez. Az utóbbi évek során mind határ menti (Románia és Szerbia és Montenegró), mind Európai Unió programokban is aktív szerepet vállaltunk. Jelentős projektjeink zajlottak/zajlanak az INTERREG Közösségi Kezdeményezés program (INTERREG IIC, IIIB és IIIC), valamint az Európai Unió 5. és 6. Kutatási és Fejlesztési Keretprogramja keretében. A fentiekben bemutatott tevékenységeink során kiemelt célunk, egy olyan regionális együttműködő hálózat kialakítása, amely hatékonyan tud részt venni és eredményeket elérni úgy hazai mint nemzetközi programokban.

– **Regionális együttműködések elősegítése**

Regionális Innovációs Ügynökség

Az Ügynökség vezetésével 2005. január 1.-től kezdődően, ún. Regionális Innovációs Ügynökség kezdte meg működését a Dél-alföldi régióban. A konzorcium formájában tevékenykedő szervezet a regionális folyamatok összehangolására, innovációs hálózatok szervezésére, valamint innovációs szolgáltatások nyújtására, ezek rendszerbe integrálására létrehozott szervezet. Alapvető feladatai közé tartozik az együttműködés a kutatói szférával, együttműködés a vállalkozói szférával, finanszírozási lehetőségek nyújtása az innovációs tevékenységekhez.

Utazási irodák

A Régió egyik fontos és sajnálatos hiányossága a kevés beutaztató utazási iroda. Gyakorlatilag minden turisztikai fórumon elhangzik az a probléma, ugyanakkor azt is tudni kell, hogy a turizmus legújabb trendjei szerint az utazási irodák szerepe csökken, elsősorban az internetes foglalások rohamos terjedése miatt. Egy friss felmérés alapján a magyarok 6%-a foglal utazási irodán keresztül belföldi utat, ezzel szemben több, mint 50%-uk Interneten keresztül!

2006. márciusában az Alföldre utaztató iroda nyílik a fővárosban a füzesgyarmati Gara Hotel és az RMI együttműködésében.

3.6.2 Regionális együttműködés

Fenti szervezetek együttműködésére jellemző, hogy munkájukat összehangoltan, az egész Régió érdekeit szem előtt tartva végzik. A feladatok jelentős bővülését hozta az EU-csatlakozás: új pályázati lehetőségek, pályázatkezelés és bírálat, terület- és turizmusfejlesztés összehangolása, feladatok kutatás, marketing, oktatás terén.

Turisztikai téren a Régió egyetlen komoly, együttműködést biztosító civilszervezete a **Dél-alföldi Termálklaszter**, melynek értelemszerűen az egészségturizmus az elsődleges profilja.

Végül, de nem utolsó sorban meg kell említeni Gyula és Szentés **önkormányzati marketingszervezetét**, valamint a **kistérségi menedzsereket és számos önkormányzat turisztikai referensét**, akik szakmaszeretettel, áldozatos munkájukkal sokat tesznek saját településük fejlődéséért, a turizmus fejlesztésén keresztül mind az oda érkező turisták, mint a helyi lakosok kedvére.

3.6.3 Termékfejlesztés, kommunikáció, értékesítés

A **termékfejlesztés** fő irányait és kereteit elsődlegesen a regionális turisztikai szervezetek – megyékkel egyeztetett – koncepciója határozza meg, annak megvalósításában részt vesznek a vállalkozások mellett az önkormányzatok és non-profit szervezetek is.

A **kommunikáció és az értékesítés** nemzetközi szinten a Magyar Turizmus Zrt. külképviselői segítségével, regionális szinten az RMI, helyi szinten a városi marketingszervezetek, és a Tourinform irodák által zajlik, vállalkozások szintjén pedig maguk a cégek értékesítési részlegei végzik.

3.7 A turizmus kereslete (fogyasztói szokások)

Magyarországot 2004-ben több mint 33 millió külföldi látogatta meg, ebből 64% egynapos (látogató), éjszakázás nélküli, 36%-a többnapos vendég (turista) volt. A külföldi turisták 19%-a hétvégékre, 17%-a pedig 4 vagy több napra látogatott hazánkba. ($19\% + 17\% = 36\%$.)

A külföldiek átlagos tartózkodási ideje 2,1 és 3,4 nap között mozgott.

A több napra érkező turisták 64%-a szabadidejének eltöltésére érkezett, 9,85-öt pedig üzleti célú motiváció vonzott hazánkba. A kettő együtt (73,9%) adta a turisztikai célú utazást, a maradék 26,1% döntő többsége csak átutazott hazánkon, illetve vásárlási céllal érkezett. A több napra érkező vendégek átlagosan 8.300 Ft-ot (33 eurót) költöttek Magyarországon fejenként.

A hazai lakosok 78%-a vett részt egynapos utazáson, két- illetve négynapos utazáson 39, öt- és többnapos utazást 36% tett 2004-ben.

Az utazások során 70%-ban rokon vagy barát lakásán szálltak meg vagy saját második lakásban, a kereskedelmi szálláshelyekre 20%-nyi hazai vendégforgalom jutott.

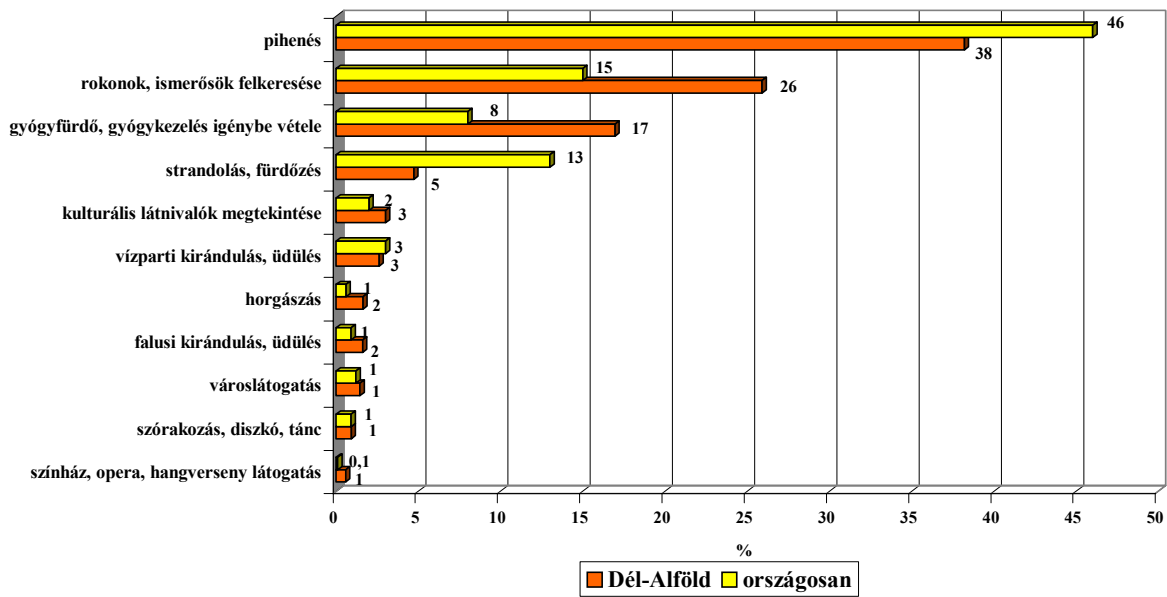
A belföldi vendégek utazásaik során a legtöbbet szállásra és étkezésre költötték, majd közlekedésre és egyéb szolgáltatásokra, ajándéktárgyakra. A belföldi utazók motivációi között a legnagyobb arányt a rokon-és barátlátogatás teszi ki, ezt követi a vásárlás és az iskolai vagy tanulmányút.

A kereskedelmi szálláshelyekre érkező vendégek több mint fele egyénileg foglalta le szállását és a többség szabadidő eltöltési céllal

A főutazások leggyakoribb célja a pihenés volt, 38% számára ez jelentette a motivációt. Rokonokat, ismerősöket látogatott meg 26%, valamint gyógyfürdő szolgáltatásainak igénybevétele motiválta a főutazáson részt vevők 17%-át. A többi motiváció szerepe ennél kisebb volt.

A Dél-alföldi régió jellegzetessége, hogy a rokonlátogatás és a gyógyfürdő szolgáltatásainak igénybevétele az országos átlagnál jóval magasabb arányban vonzotta a főutazáson résztvevőket.

A fűtazás motivációja (N=72 fő)

A M.Á.S.T kutatás eredményeit a kirándulások, utazások és fűtazások jellemzőiről ld. a **7. számú mellékletben.**

3.8 A Régió korábbi turisztikai célú fejlesztés tapasztalatainak, eredményeinek bemutatása

A Dél-Alföldön 2001-től mostanáig 13 fűrdőben valósult meg fejlesztés. Ezek tapasztalatairól a Floreno Kft. által készített hatásvizsgálata alapján az alábbiakat állapíthatjuk meg:

- Környezetvédelmi szempontból lényeges, hogy a korrekt műszaki kivitelezésnek köszönhetően a jelentős vízfelszín és víztérfogát növekedés mellett a vízfelhasználás összességében csökkent.
- A gyógyfürdők kapacitása számottevően bővült.
- A fejlesztések hatására a szezon hossza számottevően nőtt, az újonnan épült medencék 2/3-a fedett.
- Jelentősen, 850.000-rel nőtt a látogatószám.
- A projektek nettó eredmény alapján számított megtérülése 6-7 év.
- A támogatott vállalkozások hiteleiket rendben törlesztik.
- A menedzmentek többsége nem, vagy csak részben értette meg a turizmusban rejlő lehetőségeket.
- A gyógyfürdők nem rendelkeznek külföldi vendégeket megcélzó marketinggel.

A hatástanulmány összességében megállapítja, hogy az általános gazdasági mutatók csak abban az esetben javulhatnak, ha a magyar turizmus a minőségi szolgáltatások nyújtása felé fordul.

A Dél-alföldi Termálklaszter megbízásából az EuroSpa Kft. 2005. áprilisi felmérése (elsődleges kutatás) alapján a Dél-Alföld a 2001. és 2003. közötti egészségturisztikai fejlesztések számát tekintve az ország legsikeresebb régiója. Közel 5 milliárd Ft támogatással és 6,3 milliárd Ft saját erővel a Régió fűrdőpiacán több, mint 11 milliárdnyi beruházás valósult meg, az azóta eltelt időszak építkezéseit is hozzáadva 16 Mrd Ft érték teremtődött.

A Szállásfelmérési hatástanulmány eredményeit részletesen lásd a 7. számú mellékletben.

4 SWOT ELEMZÉS

Erősségek	Felhasználásuk
TURISZTIKAI SZEKTOR	
A Régióban található hazánk legnagyobb termál- és gyógyvízkincse	Egészségturizmus további fejlesztése, kapcsolódás a Geo-Termál Programhoz
A konferencia- és kongresszusi turizmus hagyományai, egyes rendezvények nemzetközi ismertsége	Országos és nemzetközi rendezvények megszervezése a Régióban (MT Rt Kongresszusi Iroda segítségével a rendezési jog elnyerésében)
Sokszínű, sajátos és érdekes kulturális kínálat (városképek, kiállítások, rendezvények stb.)	Erőteljesebb bel- és külföldi marketing
A táj jellegzetes arculata, egyedisége: alföldi puszták, tanyavilág, népművészet, vizek, nemzeti parkok,	Fenntartható aktív- és ökoturisztikai hasznosítás
Az országos átlagnál magasabb a napsütéses órák száma	Imázsépítés
A Dél-Alföld számos hungarikum „lelőhelye”	Látogatóközpontok kiépítése, nemzetközi (főként gasztronómiai) promóció
A Körösök hazánk legtisztább vízü folyója	Vízi turizmus további fejlesztése
Érdekes és ismert gasztronómiai hagyományok	Kapcsolódó rendezvények tudatos időzítése és promóciója
Nemzetiségi sokszínűség (német, szlovák, szerb, román)	Imázsépítés, programcsomagok
Erős belföldi vendég forgalom (azért jó, mert stabil, nem ingatja meg pl. a nemzetközi terrorizmus), üdülési csekkrendszer működése	A turisztikai kínálat élénk belföldi promóciója
Jelentős tranzitforgalom	Az ennek megfelelő kínálat (színvonalas út menti szolgáltatások, pl. szállás- és étkezési lehetőségek, töltő és szervizállomások, pihenő- és illemhelyek) továbbfejlesztése
Működő Tourinform-hálózat	Aktív információáramlás az utazók felé
Erős vállalkozói aktivitás	Orientációjuk a minőségi szolgáltatások nyújtásának irányába, a köz- és magánszektor együttműködésének erősítése
Élénk önszerveződés (civil szervezetek, köztük számos szakmai szervezet)	Köz- és magánszektor együttműködésének erősítése

KAPCSOLÓDÓ SZEKTOROK, MELYEK A TURIZMUSRA HATÁSSAL VANNAK/LEHETNEK	
Versenyképes élelmiszergazdaság, borkultúra	Gasztronómiai felhasználás
Geotermikus energia hasznosítása	Szinergia kihasználása: magas hőmérsékletű termálvíz lépcsőzetes felhasználása
Sokszínű, magas színvonalú felsőoktatás; kutatóintézetek, innovációs szervezetek	Szakemberek piaci igények szerinti képzése, tudás alapú „termálipar” kiépítése

Gyengeségek	Leküzdésük
Az alpininfrastruktúra kiépültségének hiányosságai: kevés híd és gyorsforgalmi út (ez utóbbi 2005. december 10-ig Csongrádot is sújtotta, az M5-ös autópálya befejezésével már elsősorban „csak” Békés megyét érinti. Békés az ország egyetlen megyéje, ahol egyszámjegyű főút sincs!)	Lobbizás az utak (főleg a 44-es) helyreállításáért, fejlesztéséért, hidak építéséért
A turisztikai infrastruktúra hiányosságai (pl. 3-4*-os szállodák relatív hiánya, Békésben nincs 200 fősnél nagyobb konferenciaközpont stb.)	Fejlesztési projektek generálása, azok összegyűjtése és tudatos, jól összehangolt és ütemezett megvalósításuk – lehetőleg minél több EU-s forrás bevonásával
Felszíni vizek szennyezettsége, a felszín alatti vizek veszélyeztetettsége	Tudatos vízgazdálkodás, környező országokkal (esetünkben főleg Románia) való együttműködés
A fizetőképes kereslettől (Budapest és Nyugat-Európa) való relatíve nagy távolság, illetve a szomszéd országok (Szerbia-Montenegró, Románia) lakosságának limitált fizetőképessége	Vonzó és rendkívül egyedi ajánlat létrehozása, a közlekedési lehetőségek javítása, azaz legalább időben „csökkenteni” a távolságot
Rövid turisztikai szezon	A szezonhosszabbítást lehetővé tevő turisztikai termékek (egészség-, vadász-, lovas-, kulturális és hivatásturizmus), rendezvényszervezés további erősítése (különös tekintettel a konferencia turizmusra)
Alacsony átlagos tartózkodási idő	Ugyanaz mint fent, illetve a turizmus szolgáltatói egymás termékeit is ajánlják
A meglévő szolgáltatások egyetlen színvonalra, egységes minősítési rendszerek hiánya	Garantált minőségű szolgáltatások biztosítása, minősítő (pl. „Alföld Spa”) és minőségbiztosítási rendszerek bevezetésének ösztönzése
Kínálati elemek nem megfelelő pozicionálása, nem hatékony kommunikációja	Regionális tervezés és együttműködés, pl. klaszterek
Sajátos turisztikai arculat hiánya	Különlegesség, alföldi karakter hangsúlyozása a fejlesztések során
Az együttműködés hiánya miatt a komplex, akár több településre, kistérségre kiterjedő programok, programcsomagok hiánya	Vállalkozók, települések, kistérségek, megyék összefogása
A beutaztató irodák hiánya miatt a beutaztatás aktivitása nagyon alacsony	Beutaztató irodák alapításának ösztönzése, munkájuk anyagi (pályázat) és adminisztratív (MT Zrt-vel való kedvezményes együttműködés) támogatása, elismerése
A turisztikai vállalkozások, beruházások és önkormányzatok tőkehiánya	Aktív pályázati részvétel, lehetőség szerint kedvezmények nyújtása a belföldi tőkebefektetésekhez,
A kis- és középvállalkozások dolgozóinak hiányos szakképzettsége	Tanulás, továbbképzés, önképzés ösztönzése a vállalkozások számára, (tudatformálás, tanácsadás pályázati lehetőségekről, hitel- és adókedvezmények nyújtása)
Nyelvtudás gyakori hiánya vagy elégtelensége a vállalatok és a lakosság körében	Nyelvtanulás ösztönzése
Falusi környezet gyakran nem nyújt vonzó képet (igénytelenség a környezettel szemben)	Szemléletformálás, ösztönzés a faluszépítésre a helyi önkormányzatok kezdeményezésére („Tiszta udvar, rendes ház”, „A falu legvirágosabb háza” versenyek meghirdetése)

Lehetőségek	Kiaknázásuk
EU-s pályázati források 2007-től bővülő száma és keretösszege	EU-s források igénybe vétele (magas százalékban és sokáig, mivel a Dél-alföldi régió valószínűleg hazánkban legkésőbb fogja elérni az EU átlagát)
A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia prioritásaihoz való tudatos kapcsolódás (egészség-, örökség- és hivatásturizmus)	A pályázati lehetőségek kihasználása
Eurorégiós együttműködés erősödése	Pályázatok benyújtása (pl. Interreg) Szerbia-Montenegróval és Romániával közösen
Fapados légitársaságok további erősödése és megjelenése a Régió repterein (Szeged, Békéscsaba, Kecskemét)	Kedvező ajánlatok kidolgozása, proaktív partnerkeresés
Egészségturizmus iránti növekvő kereslet (öregedő európai népesség, egészség felértékelődése)	Újabb célcsoportok és elosztási csatornák (pl. magán nyugdíjpénztárak) keresése
Magán egészségpénztárak számának és taglétszámának növekedése	Aktív- és egészségturisztikai szolgáltatók szerződése a magán egészségpénztárakkal
Számos multinacionális cég (pl. szállodavállalatok) terjeszkedési lehetőségeket keres	Projektek összegyűjtése, idegen nyelvű ajánlati anyagok készítése,

Veszélyek	Elhárításuk
Közlekedési infrastruktúra fejlesztésének elhúzódása	Erős, összehangolt lobbizás
Románia EU-csatlakozása késik, Szerbia-Montenegróé még inkább (így ezen két ország gazdasági fejlődése nem zajlik kellő ütemben)	A magyar külpolitika segítse elő ezen két ország EU-csatlakozását
Fenti két ország (főleg Románia) kínálata erős konkurenciát fog jelenteni, Horvátország már most elszívó hatást gyakorol	Különleges, jó ár-érték arányt biztosító szolgáltatások kialakítása
A vártnál kevesebb nemzetközi cég települ a Régióba	Vonzó gazdasági környezet kialakítása, (pl. munkahely-teremtési támogatás)
Tisza szabályozásának elhúzódása	Lobbizás a Vásárhelyi-terv megvalósítása érdekében
Újabb folyószennyezések	Romániával való vízügyi és környezetvédelmi együttműködés
Szélsőséges időjárás, természeti katasztrófák, pl. árvizek	Környezettudatosság, árvízvédelem
Újabb terrorcselekmények, közbiztonság romlása	Határellenőrzések megerősítése, turisták által frekvenciált területeken fokozott rendőri jelenlét
Együttműködés hiányában, illetve túl erős rivalizálás miatt gyenge érdekérvényesítő képesség, a fejlődés nem zajlik kellő ütemben	Közös érdekek megtalálása és hangsúlyozása. Kifelé – még az esetleges viták ellenére is – egységes képet kell mutatni!

5 JÖVŐKÉP

A dél-alföldi Regionális Operatív Program mottója: **TUDÁS ÉS EGÉSZSÉG.**

A Régió közös érdekeken alapuló együttműködési hálózatok kialakításával, a tudás, a természeti és kulturális értékek és a határ menti helyzetből adódó előnyök tudatos kihasználásával megalapozza a szilárd, nemzetközileg is versenyképes turizmus és a gazdaság egyéb, kapcsolódó területeinek alapjait, és mindehhez színvonalas életkörünyezetet és életlehetőséget biztosít.

A Dél-Alföld turizmusának alapjai valóban sokfélék, színesek, a kínálat folyamatosan fejlődik minőségileg, illetve megfelelő piaci indokoltág esetén a kapacitások is bővülnek. A turizmusban érintett csoportok felelősségteljesen hasznosítják a turizmus erőforrásait az életminőség javítása érdekében. Termékeként védjegyrendszer működik, mely az alföldi jelleget sugározza, és minőségbiztosítási rendszerekkel közösen fenntarthatósági indikátorrendszert is jelent.

A Dél-Alföld jelenleg elsődlegesen a belföldi vendégkör érdeklődését váltja ki. A jövőben a belföldi turizmus tovább bővül, ezáltal a magyar állampolgárok életminősége javul, emellett egyre vonzóbbá válik a külföldiek számára is.

A turizmus meghatározó termékei a Régióban jelentős hagyományokkal rendelkeznek, s jól szolgálják a Régió gazdasági fejlődését, a lakosság jövedelmének emelkedését, életszínvonalának javulását. A Régió gyógyhelyeivel várja a gyógyulni vágyókat, színvonalas wellness kínálatával az egészségmegőrzéshez kapcsolódó turisztikai élményeket szolgálja. Kulturális örökségének megóvása és tudatos hasznosítása révén, sportlétesítményeivel, lovas-turisztikai adottságaival a jövőben a szabadidő tartalmas eltöltésének és az egészségi állapot javításának egyik fontos hazai központja. Emellett oktatására, tudományos és üzleti életére alapozva a hivatásturizmushoz is rendkívül jó lehetőségeket nyújt. Az EU-s támogatások hatékony felhasználásával és a magánszféra együttműködésével nemzetközi szinten is versenyképes attrakciók jönnek létre.

A Dél-Alföld kedvelt desztinációja, gyorsan és biztonságosan megközelíthető része hazánknak. A közlekedési és egyéb infrastruktúra fejlett, kényelmet biztosít. A tömegközlekedés eszközei turistabarát menetrend szerint használhatók.

A szállás- és vendéglátóhelyek területi eloszlása, kapacitása minősége és profilja illeszkedik a turisztikai vonzerőkhöz, ezáltal komplex turisztikai kínálat jön létre.

A vendégszeretet, a turistabarát közszolgáltatások, a tiszta, rendezett környezet, közbiztonság előnyeit a kül- és belföldi turisták és a helyi közösségek egyaránt élvezik, mindez fokozza az utazási kedvet, a vendégkör folyamatosan bővül.

Az oktatási, képzési rendszer korszerű, tudatosan kiszolgálja a munkaerőpiac igényeit. A turizmusban dolgozó munkatársak szakmailag felkészültek, jól kommunikálnak, előzékeny stílussal végzik munkájukat, professzionális szolgáltatásokat, az elvárásoknak megfelelő – gyakran azt meghaladó – élményt nyújtanak a vendégeknek. Számukra az ágazat biztos megélhetést, kiszámítható jövőt jelent. A szakmán belül jellemző az együttműködés, a szakmai partnerségi viszony gyakori kialakulása, ezáltal az érdekérvényesítő-képesség is nő.

Hatékony regionális intézményrendszer alakul ki, az állami, önkormányzati szervek vállalkozásbarát módon végzik tevékenységüket. A döntési szintek oda kerülnek, ahol az adott turisztikai feladat a legjobban és leghatékonyabban megoldható – az EU szubszidiaritás elvének megfelelően. A szakma fejlődésének köszönhetően a turisztikai bevételek mind a vállalkozások, mind a Régió és az önkormányzatok számára nőnek, illetve pontosan kimutathatóak.

Azonosulva az Európai Unió azon alapvető célkitűzésével, hogy javuljon az emberek életminősége, a Dél-alföldi régió vendégei számára felejthetetlen élményeket, az egészséget javító szolgáltatásokat nyújt, mindezt vendégszerető módon, professzionálisan felkészült munkatársakkal teszi.

6 FEJLESZTÉSI STRATÉGIA

6.1 Átfogó cél, illetve részcélok leírása

Fő cél: A Dél-Alföld turizmusa járuljon hozzá az Európai Unió azon átfogó céljához, hogy javuljon az emberek életminősége. A Régió célja a turizmus versenyképessé tétele és fenntartható fejlesztése, ezáltal a Dél-Alföld sikeres és egészséges régió legyen.

Részcélok:

Termék- és vonzerőfejlesztés

- Régióspecifikus turisztikai image megteremtése, a Régióra jellemző – pl. termálvizen, népi hagyományokon, táji adottságokon alapuló – termékek minőségi fejlesztése, védjegy- (pl. „Alföld Spa”) és minőségbiztosítási rendszerek bevezetése;
- Többféle szolgáltatás összehangolt fejlesztéseként megjelenő turisztikai termék- és programcsomagok kínálatának bővítése;
- A színvonalas szolgáltatási háttér és a változatos, komplex programkínálat feltételeinek biztosítása;
- A nemzetközi trendekhez illeszkedő lehetőségek hatékony kihasználása;

Egészségturizmus

- Jól pozícionált gyógyhelyek és wellnessközpontok kialakítása: néhány nagy fürdő nemzetközi szintre hozása, helyi és térségi jelentőségű fürdők minőségének javítása, felzárkóztatása;
- Az egészségturizmushoz kapcsolódó speciális (gyógy és wellness profilú) szálláslehetőségek minőségi fejlesztése, piaci indokoltság esetén további létesítmények építése;
- Az egészségturizmus és az egészségügy szolgáltatóinak hatékony szakmai együttműködése;
- Balneológiai kutatóközpont létrehozása;

Konferenciaturizmus

- Nagy befogadóképességű (min. 500-1.000 fős) konferencia központok építése kiemelt turisztikai desztinációkban (Szeged: 1.000, Kecskemét, Gyula: 5-600);
- Ennek megfelelő üzleti profilú szálláskapacitás építése;

Kulturális- és örökségturizmus

- Nemzeti parkok turisztikai fenntartható hasznosítása, látogathatóvá tétele;
- Lovas turizmus és falusi turizmus ökoturizmus irányában történő fejlesztése (őshonos állatfajták, alföldi gasztronómia, minőségi szálláshelyek egysége);
- Aktív-sportturizmus kínálatának bővítése;
- Gasztronómia és borturizmus jellegzetes, minőségi fejlesztése;
- Nagy- és kisrendezvények támogatása;
- Kulturális, épített örökségek turisztikai hasznosítása és védelme;

Közvetlen szolgáltatásfejlesztés

- A szolgáltatás-kínálat választékának és minőségének fejlesztése;
- A turisták elégedettsége nőjön, a Régió ismertsége és népszerűsége erősödjön;
- Erősebb, időben kiegyenlített vendégforgalom (a szezon széthúzása) alakuljon ki (cél a jelenlegi **1 milliós vendégéjszaka szám 2013-ig 1,5 millióra növelése**);
- A jelentős számú látogató (pl. Ópusztaszer, Kiskunmajsa) és átutazó (pl. M5-ös autópálya) váljon legalább egy vendégéjszakát a Régióban eltöltő turistává;
- Nőjön a turizmusból származó profit a vállalkozások, illetve az adóbevételek mind az önkormányzatok, mind az állam számára;
- Emelkedjen az egy főre jutó fajlagos költség;
- Munkahelyteremtés;
- Garantált minőségű, színvonalas és karakteres kiegészítő szolgáltatások (szállás, étkezés) biztosítása;
- A turisztikai desztinációk biztonságos megközelíthetőségének javítása, a Régió közlekedési rendszerének fejlesztése;

Menedzsmentrendszer

- Az EU-s források sikeres megpályázása és eredményes fölhasználása a fejlesztésekhez, a marketinghez és a képzésekhez;
- Hatékony térségi együttműködések kialakítása, illetve megerősítése (pl. klaszterek);
- A turizmus hatékony regionális és helyi desztinációs menedzsmentrendszerének kialakítása;
- Turisztikai eredmények mérhetővé tétele, különös tekintettel a fürdőintézményekre (látogatószámok mérése egységes elvek szerint, pl. gyulai metodika);
- A regionális tájékoztatórendszer fejlesztése;
- A turizmus területi kiegyenlítő hatásának maximális kihasználása;

- Pozitív turisztikai szemlélet kialakítása a lakosság és az önkormányzatok körében;
- A lakosság érdekeltté tétele a turizmusfejlesztésben, hazai kis- és középvállalkozások számára lehetőségek biztosítása;
- A munkaerő-piaci igényekhez igazított, több szinten folyó oktatási és szakképzési rendszer kialakítása és folyamatos korszerűsítése.

6.2 Az átfogó célok mérése érdekében indikátorok meghatározása

- A régió-specifikus turisztikai image erősödése kutatással állapítható meg, a termékek minőségi fejlődése pedig a látogatószám és az éves árbevétel növekedése alapján mérhető;
- A programcsomagok igénybe vételének mérése is kvalitatív kutatást igényel;
- Kialakulnak-e valódi desztinációk, gyógyhelyek, gyógytérsek? Erre az ott működő vállalkozások és az oda érkező turisták tudnak majd válaszolni (kvalitatív kutatás), illetve látható lesz a települések idegenforgalmi adóbevételének növekedése is;
- A gyógy- és wellness fürdők forgalmának mérését ki kell alakítani, javaslatot ld. a menedzsmentrendszerrel;
- A gyógy- és wellness szállodák forgalmát a KSH méri;
- Balneológiai kutatások, leközölt cikkek száma;
- A Régió konferenciaközpontjainak száma, kapacitása (illetve ezek bővülése);
- Üzleti profilú szálláskapacitás bővülése;
- Nemzeti parkok látogatószámának alakulása;
- A lovas és falusi turizmus vendég számai nehezebben mérhetők, a bevételekből azonban következtetni lehet ezekre;
- Az aktív, sportturizmus eredményei csak szervezett túrák esetén mérhetők, akkor sem egyértelműen;
- A gasztronómia az éttermek vendégforgalmán, míg a borászat eredményei az eladott bor mennyiségén keresztül követhető;
- Kvalitatív kutatás (hatásvizsgálat) támogatott rendezvények esetén kötelező;
- A kulturális turizmus eredményei a programok (koncertek, előadások), múzeumok eladott belépőjegyei alapján kimutathatók;
- A szolgáltatás-kínálat választékára és minőségére a kvalitatív kutatások (elégedettség-vizsgálatok) eredménye utal;
- A választékkal és minőséggel való elégedettség ugyancsak kvalitatív kutatással mutatható ki;

- A vendégforgalmat és annak szezonálisát – főként a kereskedelmi szálláshelyek forgalma alapján – a KSH méri;
- A határátlépő tranzitutasok és a jelentős vonzerők (Ópusztaszer, fürdők, rendezvények stb.) látogatóinak száma is mérhető, a belőlük származó vendégéjszaka-számokra szintén kvalitatív kutatás, illetve a szálláshelyek KSH által mért forgalma alapján lehet következtetni,
- A turisztikai vállalkozások árbevételéből üzleti eredményességük mutatható ki. Az APEH mérni tudja a Régió turisztikai vállalkozásai által (állam, illetve önkormányzat számára) befizetett adó mennyiségét is;
- Az egy főre jutó fajlagos költség a turisztikai szakma egyik legspecifikusabb eredménymutatója, melyet a KSH éves összesítéséből lehet megtudni;
- A jövőben létrejövő új munkahelyek számára a benyújtott pályázatok alapján következtetni lehet, a valóban létrejött munkahelyeket a KSH mérni tudja, így kimutatható a munkahelyteremtés;
- A közlekedési rendszer fejlődése elsődlegesen a megépített autópályák és gyorsforgalmi utak hosszán mérhető, a biztonságos megközelíthetőségre a balesetek számának csökkenése utal;
- A fejlesztésekhez, a marketinghez és a képzésekhez hány euró/hány forint támogatást sikerült elnyerni és fölhasználni, a támogatások által megvalósult/lazajlott projekteknek mekkora az összértéke;
- Új klaszterek és egyéb regionális szakmai – főként civil – szerveződések és tagjaik száma, a résztvevők elégedettsége, az üzleti kommunikáció és együttműködés élénkülése;
- A regionális és helyi desztinációs menedzsmentrendszer kialakítása inkább eldöntendő kérdés, semmint mérhető dolog, látható lesz, hogy elkezd-e működni;
- A tájékoztatórendszer egy része (pl. kiadványok fogyása, honlap meglátogatása) mérhető, más része (pl. tájékoztató táblák) megjelenése látható;
- A területi kiegyenlítő hatás az új területek turizmusba történő bevonásán és az ottani turisztikai bevétel-növekedésen keresztül érhető tetten;
- A pozitív turisztikai szemlélet alakítása a lakosság körében megnyilvánuló magasabb elégedettség, a turizmus – hétköznapi esetben személyesen a turisták – a támogatásán keresztül, önkormányzatok estében a megvalósuló projektek számán, az elnyert támogatások összegén, és az önkormányzati engedélyek kiadásának gyorsaságán mérhető;
- Dél-alföldi illetőségű lakosok által létrehozott turisztikai vállalkozások száma;
- A turizmushoz köthető oktatási és szakképzési rendszerben tanulók száma (számuk emelkedése) és a sikeres elhelyezkedés alapján lesz nyomon követhető.

6.3 A Régió turisztikai kínálata alapján a preferált célcsoportok és kapcsolódó termékek leírása

Belföldi vendégek

A Régió egyik erőssége a belföldi turisták magas aránya, másfelől még kiaknázatlan lehetőséget jelent a külföldiek növekvő számban történő idecsábítása. Az erős belföldi turizmus jelentőségét több dolog is messzemenően alátámasztja. Egyrészt az olyan turisztikai nagyhatalmak, mint Franciaország, Olaszország vagy Spanyolország belföldi turizmusának aránya 80-90% körüli értékeket mutat, ami – fenti országok eredményessége alapján – egészséges arálynak mondható. Másrészt a magyar turisztikai szakmának a hazai és nemzetközi turizmust sújtó válsághelyzetek sorozatát kellett elszenvednie az utóbbi években (99: délszláv háború, 2000: tiszai ciánszennyezés, 2001: new yorki terrorcselekmények, 2002: SARS-vírus, iraki háború kezdete). Ezek a krízishelyzetek elsősorban a nemzetközi beutazásokat vetették vissza drámaian. Megállapítható tehát, hogy **a Dél-alföldi régió turizmusa stabil alapokon áll a belföldi turizmus magas aránya miatt.**

Külföldi vendégek

Nemzetgazdasági szempontból azonban rendkívül kívánatos a máshol megtermelt jövedelem hazánkban történő elköltését eredményező nemzetközi beutazások élénkítése is. Jelenleg a legtöbb külföldi vendég Németországból érkezik, egészségturisztikai célból. További fontos küldőországok: Románia, Olaszország, Hollandia, Szerbia-Montenegró, Ausztria és Lengyelország.

Termékek alapján célcsoportok meghatározása

Az **egészségturizmus** jelenlegi célcsoportja – éves szinten – leginkább az idősebb korosztályból kerül ki a Régióban működő sok gyógyfürdő miatt. Ez a valamilyen egészségi panasszal érkező (krónikus beteg), **döntően nyugdíjas** vendégkör szeret a Dél-Alföldre járni, ragaszkodik a Régió valamely szolgáltatójához, több napot tölt el, tehát megbecsülendő vendégkör. Gyógyszállókban magasabb a **külföldi vendégek** és vendégéjszakák aránya. Főként Szegeden és Gyulán megjelennek az egyéb gyógyszolgáltatások miatt érkező vendégek is, pl. a plasztikai sebészeti, fogászati szolgáltatásokat igénybe vevők.

Az egészségturizmus fejlődését és fejlesztési programjának hatásvizsgálatát tekintve is megállapítható ugyanakkor, hogy fiatalodik a vendégkör, csökken az átlagos életkor, egyre népszerűbbé válik a családi **wellness**. Ez indokolttá teszi a wellness irányba történő fejlesztéseket, a családi wellness üdülések valóban professzionális kínálatának kialakítását. A wellness profilú

szálláshelyeken a **fiatalabb és a közép korosztály, illetve a döntően belföldi vendégek** szállnak meg.

Többször is megfogalmazódott már az a kritika, hogy hiába a nagyszámú turista, a rendezvények idejétől eltekintve alig lehet jó esti programot találni a fürdővárosokban. Ezért kell a fürdőknek, fürdővárosoknak specializálódni egy-egy, eltérő igényű célcsoportra, mert így valóban meg tudnak felelni az adott piaci szegmens elvárásainak. Nyilván nem kell minden helyen zajos esti mulató, de ahová fiatalabbak nagyszámban járnak, ott jogos elvárás néhány színvonalas szórakozóhely.

A **hivatásturizmusban** nyilvánvalóan a munkaképes korosztály vesz részt. Ez nagyjából a 30 és 65 év közötti korosztályt jelenti. A Dél-Alföld három legnagyobb turisztikai központjában, Szegeden, Kecskeméten és Gyulán biztosítani kell több száz fős rendezvények lebonyolítására alkalmas helyszíneket. Kecskeméten az Erdei Ferenc Művelődési Központ kapacitása megfelel ennek az elvárásnak. Szegeden az Egyetem új konferenciaközpontja mellett valószínűleg szükség lesz egy még nagyobb (legalább ezer fős) kongresszusi kapacitásra, mivel a Város tudományos, oktatási és üzleti élete, és persze a létrehozandó Biopolisz ezt indokolják. Gyulán égető szükség van egy, a kecskemétihez hasonló méretű (5-600 fős) konferenciaközpontra, hiszen számos hazai és nemzetközi rendezvényt ennek hiányában nem tudtak megrendezni, holott a szervezők eredetileg azt Gyulára akarták hozni.

A célcsoport meghatározásának igen lényeges szempontja a konferenciák témája. A leggyakoribb konferenciatémák az **orvosi, a gazdasági és az egyéb tudományos** kérdésekkel foglalkozók voltak, amelyek részaránya nagyjából 25-25% volt 2005. első félévében. A legnagyobb növekedés az **informatikai konferenciák** számában mutatkozott: részesedésük 4%-ról 13%-ra nőtt.

Az **örökségturizmus** résztvevői meglehetősen összetett vendégkört képeznek, hiszen iskolai kirándulásoktól kezdve a szeniorokig (pl. nyugdíjas csoportok) gyakorlatilag minden korosztály részt vesz benne. A kulturális céllal utazók többségükben nők, magas iskolai végzettséggel és viszonylag magas jövedelemmel rendelkeznek. A városlátogatók leggyakrabban repülővel utaznak, és szállodában szállnak meg. Az utazás alatt végzett kulturális tevékenységek minden korcsoport számára kedveltek, ugyanakkor az 50 év felettiak a fiataloknál gyakrabban látogatnak kulturális attrakciókat. A kulturális turisták által leggyakrabban használt információforrások a barátok és rokonok ajánlásai, dinamikus növekedést mutat ugyanakkor az Internet használata is.

6.4 Fejlesztési irányok összefoglalása és indoklása, összhangban a keresleti tendenciákkal

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia felosztásának megfelelően különböztetünk meg **nemzeti és regionális szintű prioritásokat**.

6.4.1 Nemzeti prioritások

Egészségturizmus

A magyar turisztikai szektor **elsődleges kiemelt terméke 2013-ig az egészségturizmus**, mely egyúttal a természeti adottságokra épülő kínálatfejlesztés legfontosabb eleme.

A Nemzeti Fejlesztési Terv 2. ciklusában a termék belföldi és nemzetközi versenypozíciójának jelentős javítása a cél. Ez folyamatos összehangolt fejlesztéseket igényel a Régióban termék minden vonatkozásában, elsősorban a komplex turisztikai termékek kialakítása érdekében. A nemzetközi trendeknek megfelelő, nemzetközi szinten versenyképességet, elsőszámú motivációt jelentő egészségturisztikai központokat kell kialakítani. Az egészségturizmus optimális helyszíneit, jellegét és célcsoportjait részletes regionális kutatásokkal (ennek alapja lehet a Régióra vonatkozó 2005-ös felmérés, ld. 8. melléklet), magukat a projekteket pedig megvalósíthatósági tanulmányokkal kell megalapozni.

Markánsan el kell különíteni az egészségturizmus két fő ágának fejlesztését:

- **A gyógyturizmus** esetén egymástól megkülönböztethető, saját arculattal rendelkező gyógyhelyek kialakítását kell ösztönözni, a fejlesztéseket a térség infrastruktúrájának és egészségügyi szolgáltatásainak párhuzamos fejlesztésével kell megvalósítani. A nemzetközi versenyképesség elérése és a jövedelmezőségének javítása csak így képzelhető el. Közvetlen cél újabb dél-alföldi gyógyhelyek kialakítása, illetve a gyógytérsegek létrehozása. (A gyógytérsegek definícióját ld. a 7.1 pontban a „Gyógytérsegek létrehozása” című részben.)
- Emellett a Régióban is nagyobb hangsúlyt kell adni a **wellnessturizmus** kínálatának fejlesztésére. A wellness a komplex, testi, lelki és szellemi egészséget jelenti, a wellnessturizmus pedig az így értelmezett egészség megőrzését szolgálja összetett szolgáltatásaival. A wellness szolgáltatások között találhatunk hagyományos gyógyászati szolgáltatásokat éppúgy, mint szépségprogramokat vagy sporttevékenységeket.

Örökségturizmus

A másodikként kiemelt turisztikai termék az **örökségturizmus**. Az örökségturizmus a természeti és kulturális értékeken alapuló turizmust jelenti, abban az értelemben, hogy ezen vonzerők összessége közös örökségünk, amely turisztikai vonzerőt jelent. Ebben az értelemben tehát az örökségturizmus a kulturális turizmusnál tágabb fogalom.

Az örökségturizmus kiemelt területei az alábbiak: a kulturális örökség helyszíneken belül a világörökségeket, illetve a természeti örökségek megőrzését célul tűző nemzeti parkokat (az ökoturizmus céljait is szolgálják), a lovas turizmust, a falusi turizmust, a gasztronómiát és borturizmust, valamint a kiemelt rendezvényeket. Az örökségturizmus színes és összetett volta indokolja az iránta iskoláskortól az időskorig tartó érdeklődést.

Hivatásturizmus

A nemzeti szintű termékfejlesztés harmadik számú prioritása a **hivatásturizmus**. Ezen belül a kongresszusi turizmus a nagy létszámú, nemzetközi rendezvényeket foglalja magába.

A kongresszusi turizmus esetében cél a Dél-Alföld, mint konferencia turisztikai célterület vonzerejének növelése, a Régióban tartott (gyakran nemzetközi) rendezvények számának emelése, hogy az egyre erősödő versenytársak mellett is erősíteni tudja helyét a hazai és nemzetközi kongresszusi piacon.

Ennek érdekében Szegedet kell alkalmassá tenni a Régió legnagyobb (akár kétezer fős) rendezvényeinek lebonyolítására, Kecskemét és Gyula az 5-600 fős konferenciák helyszíneit biztosítsa.

A termékfejlesztési prioritások fenti sorrendjét a jelenleg elkészült, illetve folyamatban levő gazdasági és statisztikai kutatások is igazolni látszanak.

6.4.2 Regionális szintű prioritások

Az ezekre épülő termékek elsősorban meghatározott rétegkereslet kielégítésére szolgálnak és a piaci rések kihasználására alkalmasak, vagy nagyságrendileg nem igényelnek nagy beruházásokat, illetve nem igényelnek az egész országra vonatkozóan átfogó fejlesztési intézkedéseket. Ezek fejlesztése régiós szinten kell történjen, így a regionális és kistérségi turisztikai szervezetek feladata. Ezen termékek elsősorban a következők:

Örökségturizmus (regionális jelentőségű termékei):

- Rendezvények: Ahol indokolt, növelni kell a nagyobb tömegeket vonzó, a hagyományteremtő, a (kiegészítő) programot jelentő rendezvények számát. A meglévő rendezvényeket legalább egy évre előre kell tervezni, és szükséges egymással összehangolni. A Régióban fontos kulturális rendezvények kötődnek pl. Kodályhoz (Kecskemét) vagy Erkelhez (Gyula). Emellett jellemzőek a gasztronómiai rendezvények (a 2006-os „Bor és Gasztronómia Évében 65(!) gasztronómiai esemény lesz csak a Dél-Alföldön), melyek egyre inkább kulturális tartalmat is kapnak;

- Kastélyok, várak: a néhány kiemelkedő kivételtől (pl. Gyulai Vár) eltekintve a dél-alföldi kastélyok és várak a szűkebb térség számára jelentenek vonzerőt, ezen a területen nemzetközileg nem vagyunk versenyképesek (például Csehországgal), ezért a kastélyok és várak turisztikai hasznosítása elsősorban regionális feladat, a kiemelkedő létesítmények fejlesztése pedig nagyprojektként lehetséges;
- Múzeumok: szükséges a kulturális örökség és a kortárs alkotóművészet értékeit egyaránt bemutató, fontos turisztikai vonzerőt jelentő múzeumok látogatóbarát, bevételt generáló fejlesztése, a szolgáltatási színvonal, látogatottság növekedjen;
- Történelmi városok: a Dél-Alföld számos városa rendelkezik történelmi értékeket felvonultató városközpontokkal. Ezek folyamatos fejlesztése, a turisták és a helyi lakosság számára attraktív történelmi belvárosok kialakítása helyi feladat;
- Vallási turizmus: ki kell használni a meglévő adottságokat, vagyis a Dél-Alföld etnikai-vallási sokszínűségét, a legfontosabb vallási központ Kalocsát és a viszonylag sok országon belüli zarándoklatot. Ennek érdekében fel kell készíteni a vendégfogadásra a kegyhelyeket és a templomokat, menedzsment és turisztikai, egyházi és helyi ismeretekre kell oktatni a zarándokhelyeken dolgozókat, valamint a zarándoklat- és idegenvezetőket;
- Népi hagyományok, népi kézműves mesterségek: az adott terület vonzerejét növelő, csak a Régióra jellemző egyedi sajátosságok bemutatása. A hagyományokon alapuló turisztikai termékek újjáélesztése és funkcióval történő ellátása hozzájárul a vidék lakosságmegtartó képességének erősítéséhez, a vidéki lakosság életminőségének javításához. El kell érni, hogy elterjedjen a Dél-Alföldre jellemző kézműves ajándéktárgyak kínálata. Törekedni kell az elfeledett (illetve ismert, de fel nem használt) régi mondák, legendák, mesék, híres emberek történeteinek felelevenítésére és feldolgozására, melyek lehetővé teszik a helyi attrakciók különleges vonzerőkkel való kiegészítését.

Aktív turizmus:

- Kerékpáros turizmus: mivel a Régió kifejezetten optimális túrakerékpározásra, ki kell építeni a nemzetközi kerékpárút hálózatokhoz való kapcsolódáshoz szükséges, még hiányzó útvonalakat és a megfelelő szolgáltatásokat. Kifejezetten szép túraútvonalak alakíthatók ki a folyók melletti töltéseken;
- Természetjárás: közvetlenül a természetjárás infrastrukturális igénye nem nagy, annál jelentősebb azonban más turizmus ágakkal való összefüggése;
- Vízi turizmus: javítani kell a Duna és a Tisza hajózhatóságát a vízi forgalom növelése érdekében, és az infrastruktúrát a fogadóképesség erősítéséhez. Meg kell valósítani a szegedi

Tisza-szakasz átfogó fejlesztését, ezen belül a vízi határátlépés feltételeinek kialakítását. A Dél-Alföld öt folyóján és azok holtágain több figyelmet kell fordítani a motoros és az evezősturizmus megfelelő színvonalú körülményeinek megteremtésére (vízitúra-kikötők, hajókikötők, kempingek és vízparti vendéglátóhelyek kialakítása, fejlesztése). A homokhátsági tavak (Kunfehértó, Szelidi-tó, Vadkerti-tó) mellett létrejött nyaralótelepek infrastruktúráját és a turistafogadás színvonalát is emelni kell, emellett színes nyári programokat kell biztosítani.

- Kempingezés: a kempingezés trendjének és az ezzel párosuló fizetőképes keresletnek a kihasználásához szükséges a kempingek állapotának javítása, komfortfokozatuk emelése, és a szolgáltatások kínálatának és minőségének javítása.
- Golfturizmus: golfpályák építése főként a turisztikailag is releváns nagyvárosok (Kecskemét, Szeged, Gyula) közelében indokolt, elsősorban magántőkéből kell megvalósulnia a fejlesztéseknek, és kiemelten kell törekedni a környezeti terhelés minimalizálására.

A helyi jelentőségű termálfürdők további működését legalább azok műszaki megújítását (pl. szűrő-forgató berendezések) támogató pályázattal kell elősegíteni.

Az **ifjúsági turizmus** támogatását, fejlesztését is ki kell emelni, azonban regionális prioritások közé történő besorolása nem könnyű, mivel egyik ága, az iskolai kirándulások inkább az örökség-, míg a szünidei táborozások inkább az aktív turizmus részét képezik. Az ifjúsági turizmus kézenfekvő nyári hasznosítást biztosít kollégiumok számára.

7 FEJLESZTÉSI IRÁNYOK LEÍRÁSA

7.1 A turizmus kínálata a Régióban

A Régióban a fürdő- a szállásfejlesztések, a konferenciaközpontok kialakítása-hasznosítása (Szeged: központ, Kecskemét és Gyula: alközpontok), az örökségturizmus helyszíneinek fejlesztése mellett a regionális prioritások (pl. kerékpárutak kiépítése) is stratégiai jelentőséggel bírnak. A Dél-Alföld kiemelt terméke, az egészségturizmus „Alföld Spa” kínálatában a hévizek, a természetes földfelszíni vizekkel (folyók, tavak, holtágak) a természetvédelmi területekkel (Nemzeti Parkok és Védett területek) a kerékpáros és a lovas turizmussal együtt alkot komplex kínálatot.

A Régióban tervezett turisztikai **nagyprojektek** listáját lásd a **9. számú mellékletben**.

A további fejlesztési irányok leírása kiemelt turisztikai desztinációként

KIEMELT DESZTINÁCIÓK:

Szeged (hivatás és kulturális) és Ópusztaszer (örökség)

A Város jövőjét – gazdasági, tudományos, oktatási és természetesen turisztikai szempontból is – meg fogja határozni a Biopolisz Program. A szegedi turizmus fejlesztését ennek keretében kell tehát elképzelni, ehhez, mint fő csapáshoz kell igazítani, a programban ehhez konkrétan meg kell határozni a turizmus fejlesztési lépéseit.

Szeged, mint régióközpont, jelentős tudományos, oktatási, gazdasági és kulturális centrum, turizmusát nyilvánvalóan a hivatás- és a kulturális turizmus fogja determinálni. Lehet, hogy ellentmondásnak tűnik, de több felmérés alapján állítható, hogy Szeged öt fürdölétesítménye (Anna-, Liget-, Part- és Sziksósfürdő valamint az Újszegedi Uszoda) dacára sem az egészségturizmus a legfőbb vonzerő. A Város fürdőinek illetően gazdagsága természetesen kiváló kiegészítője a turizmus fent említett két, meghatározó ágának.

Célcsoportok: nagy, sokszor nemzetközi kongresszusok résztvevői és a Város, illetve Ópusztaszer kínálata iránt érdeklődő, döntően kulturális turisták.

Gyula (egészségturizmus)

Gyula Békés megye legnagyobb jelentőségű turisztikai központja, népszerűségét egyértelműen főként a Várfürdőnek köszönheti. A fejlesztések középpontjában tehát mindenképpen az egészségturizmus áll. Készül a Város **nemzetközi gyógyhelyi koncepciója**, ennek megvalósítása – az egészségturizmus nemzetközi szinten is versenyképessé fejlesztése – lesz az elkövetkezendő hét év feladata. A nyáron 8 hektáros területen három generációs fürdővé váló Várfürdő ősszel, télen és

tavasszal elsősorban gyógyfürdőként funkcionál, főként az idősebb korosztály igényeit igyekszik kielégíteni. Meghatározó lesz a Kastély sorsa és funkciója.

A már most is jól prosperáló kulturális turizmus (Várszínház, múzeumok, Erkel öröksége, sikeres rendezvények stb.) és a kialakítandó hivatásturizmus (a Városban nagy szükség van egy több száz főt befogadni képes konferenciaközpont) az egészségturizmus kiegészítői.

Célcsoportok: nyári szezonon kívül gyógyturisták (főként idősebb korosztály), nyáron 3 generációs fürdőhely.

Kecskemét (kulturális és örökségturizmus)

Kecskemét pazar Főtere, egyedi hangulatú belvárosa, a szecesszió páratlan csodái, Kodály az és alföldi festők öröksége, az itteni múzeumok, rendezvények mind a kulturális turizmushoz adnak kiváló alapot. Jelenleg nem is a kínálat bővítése, inkább annak időben történő szervezése és marketingje (az aktuális év kezdete előtt egy-másfél évvel készüljön végleges, kiajánlható rendezvénytár) az elsődleges.

Kecskemét, mint szellemi központ, jelentős oktatási és gazdasági központ, turizmusában szintén egyre nagyobb szerepet kap a hivatásturizmus, ebben az Erdei Ferenc Művelődési Központ (teljes befogadóképessége közel 1200 fő) játssza a központi szerepet. Szegedhez hasonlóan Kecskemét egészségturisztikai kínálata is csak kiegészítője a turizmusának fenti két vezető termékének.

Kecskemét fontos szerepet játszik a környező lovastanyák vendégkörének elosztóbázisaként is.

Célcsoportok: kulturális és lovas turizmus iránt érdeklődők, üzleti utazók, konferencia-résztevők.

Kiskunmajsa (egészségturizmus)

A Jonathermál Rt. fürdője rendkívül sikeresen működik, forgalma nagyjából 400.000 fürdőlátogató/év. A fejlesztés – a Város turisztikai koncepciója szerint – hosszú távon inkább az élményfürdő és a wellness irányába történik, erősítve a „családi fürdő” profilt. Ez teljesen logikus, az Fürdő hangulata is ezt támasztja alá. Szükséges továbbá minőségi szálláshely-fejlesztés, akár szálloda, akár a tájba jól illeszkedő bungalópark elképzelhető. Az alapvető cél mindenképp az, hogy a tekintélyes számú fürdőlátogatót hosszabb tartózkodásra bírják, nőjön a szállóvendégek és a vendégéjszakák száma.

A lovas turizmus megfelelő kiegészítője lehet az egészségturisztikai kínálatnak.

Célcsoportok: az „Alföld Spa” hangulatát kedvelők, családok.

Baja (kulturális és örökség)

Noha a Városban van néhány rendkívül sikeres rendezvény és évi 40 ezer vendégéjszaka, a helybeliek saját turizmusukat nem érzik igazán sikeresnek. Ennek természetesen megvannak az

objektív okai (pl. infrastrukturális hiányosságok, szakemberhiány stb.). Kitörési pontként elsődlegesen az örökségturizmust (városkép, rendezvények, természeti adottságok, gasztronómia) jelölhetjük meg, melyet kiegészít az aktív-vízi turizmus. A sikerhez nagyban hozzájárulna egy termálfürdő.

Célcsoportok: kulturális, természeti és gasztronómiai vonzerők iránt fogékony utazók.

További fontos desztinációk, melyek potenciálisan a legnagyobbak közé emelkedhetnek:

- Hódmezővásárhely – örökségturizmus (+ üzleti utak),
- Szentes – egészségturizmus + sport (sportot kedvelő fiatalabb korosztály fürdője),
- Békéscsaba – hivatásturizmus (üzleti utak, kiállítások),
- Orosháza – egészségturizmus, méreténél fogva több generáció igényeit is ki tudja szolgálni (szállásfejlesztés égetően szükséges),
- Kalocsa – örökségturizmus (vallási utazás, kulturális és gasztronómiai vonzerők),
- Kiskunhalas – egészségturizmus, a nyári szezonon kívül – Fürdő és Kórház együttműködésének köszönhetően – már középtávon a gyógyvendégek fognak dominálni (szálláshely felújítása szükséges),
- Makó – egészségturizmus + üzleti utak (szállásfejlesztés szükséges),
- Mórahalom – egészségturizmus, családi wellness profil (szállásfejlesztés szükséges),
- Tiszakécske – egészségturizmus, családi üdülések (szállásfejlesztés szükséges),
- Csongrád – komplex vízi turizmus: Körös-Tisza torkolat – vízparti üdülés, termálfürdő + örökségturizmus – halászházak (szállásfejlesztés szükséges).

A jelenlegi turistaforgalom, vendégéjszakaszám alapján még nem igazán jelentős, de érdekes, sajátosan alföldi kezdeményezéseik miatt ígéretesnek tűnnek a fentiek mellett a Kunszentmiklósi (Szalkszentmárton Európa Nostra díjas falu) és a Kiskőrösi (Soltvadkert, egészségturizmus) kistérségek is.

Gyógytérsegek létrehozása

A **gyógytérsegek** egy olyan funkcionális kistérség, amely egy (természetes vagy speciális) gyógytényező jobb kihasználása érdekében összehangoltan fejleszti a hasznosítást elősegítő és ehhez kapcsolható egészségügyi szolgáltatásokat, valamint a specifikus és általános turisztikai szolgáltatásokat és desztináció-menedzsment elemeit.

Az önkormányzatok többszörösen is érintettek a gyógytérsegek szerves egészé alakításában, mivel

tulajdonosként, üzemeltetőként és hatóságként a folyamat nélkülözhetetlen helyi szervezői, közreműködői és végrehajtói. A gyógytárság települései hazánkban egyelőre nem alkotnak egységes zónát, azonban elemei egyre jobban körvonalazódnak. A Régióban számos termál- és gyógyfürdő működik, illetve továbbiak fejlesztését tervezik. Stratégiai fontosságú az ilyen marketing és turisztikai térségek létrehozása, amely nemzetközi szinten is képes lehet terméként megjelenni.

A Dél-Alföldön az alábbi öt gyógytárságot kell kialakítani:

- **Puszták fürdői – Kiskunság** (Kecskemét, Ballószög, Lakitelek, Tiszkécske, Cserkeszölő, Kiskunfélegyháza, Kiskunmajsa, Kiskunhalas, Kiskörös, a későbbiekben Bugac és Izsák fürdői),
- **Duna-menti fürdők** (Kunszentmiklós, Kalocsa, Baja, Nagybaracska, Dávod),
- **Homokhát és a Tiszamente fürdői** (Mélykút, Ásotthalom, Mórahalom, Kiskundorozsma, Szeged, Makó, Szentes, Csongrád)
- **Orosháza és környéke fürdői** (Orosháza-Gyopárosfürdő, Nagyszénás, Tótkomlós, Mezőhegyes, Mezőkovácsháza, Végegyháza, Battonya)
- **Körösmente fürdői** (Gyula, Békéscsaba, Békés, Mezőberény, Gyomaendrőd, Dévaványa, Füzesgyarmat, Szarvas).

A gyógytárságak sikeres működéséhez a fenti térségeket kell – az egészségüggyel együttműködve – desztinációvá fejleszteni, adekvát intézményekkel ellátni, és a megfelelő menedzsmentszervezetet (gyógytársági igazgatóság) létrehozni.

7.2 A turistafogadás feltételei

7.2.1 Közlekedés

Az államnak és az önkormányzatoknak talán itt van a legnagyobb feladata. A helyzetelemzésben leírtak alapján a **repülőterek** fejlesztése megoldódni látszik, a Szegedi Repülőtér távlati tervei között szerepel a kifutópálya 45 méter szélesre és 2.500 méter hosszúra bővítése. A Szegedi és a Békéscsabai Repülőtér hatásos, a fapados légitársaságokat megcélzó marketinggel nagymértékben hozzájárulhat a Régió nemzetközi turizmusának fellendüléséhez.

A vasúti közlekedés fejlesztésének javasolt lépéseit (a Régió Területfejlesztési Konceptiója alapján) ld. a **10. számú mellékletben**. A turizmus szempontjából elsősorban a rugalmas, turistabarát vasúti menetrend kialakítása és a műszaki és higiénés állapotok javítása a fontos. Fejleszteni, illetve helyreállítani szükséges turisták körében rendkívül népszerű tiszakécskei, gemenci és a Kecskemét-Bugac-Kiskunmajsa vonalon közlekedő **kisvasutakat**.

A **kikötők** fejlesztését tekintve a turizmust elsősorban a szabadidős, sportcélú kikötők szolgálják. Néhány nagyobb személyforgalmi, illetve sport célú kikötő megépítése a nemzetközi hajóforgalom fejlődését alapozná meg: a Dunán Bajánál, a Tiszán Szegednél („medencés” kikötő), Tiszakécskénél (előkészítés alatt) és Csongrádnál, a Körösökön Szarvasnál, Gyomaendrődnél és a Szanazugban (Békéscsaba és Gyula közelében), a Maroson pedig Makónál.

Autóutak: 2010-IG MEG KELL ÉPÍTENI AZ M44 GYORSFORGALMI UTAT! Emellett szükséges az **M9-es gyorsforgalmi út** és a Battonya–Orosháza–Szentes(–Kiskunfélegyháza–M5) főútvonali kapcsolat kiépítése is. Az új összeköttetések kiépítésével párhuzamosan a meglévő főúthálózat (51-es, 52-es, 54-es, 55-ös és 47-es) állapotának fokozatos javítását, elsősorban a rehabilitációk folytatását és az utak teherbírásának az EU-csatlakozás miatt sürgető növelését is szorgalmazni kell (Dél-alföldi Régió Területfejlesztési Konceptió felülvizsgálata és Operatív Programblokk javaslatai, DARFT megbízásából).

7.2.2 Szálláshely

A szállásfejlesztés döntően piaci alapon, elsődlegesen magánbefektetők finanszírozásával zajlik. A szálláshelyek építése tehát a piaci szereplők dolga, mindössze azok orientációjához adjon segítséget egy-egy önkormányzat, esetleg biztosítson építési területet, segítse az engedélyek gyors kiadását. A Dél-alföldi Termálklaszter megbízásából 2005-ben készült egy szállásfelmérési hatástanulmány, mely azokat a projektötleteket gyűjtötte össze, melyek az NFT 2. ciklusában lesznek aktuálisak.

A tanulmány megállapításai alapján a Régióban főként 3 és 4*-os szállodákra, jó minőségű kempingekre van szükség. Minden olyan projektet, mely EU-s támogatásért fog pályázni, megvalósíthatósági tanulmánnyal kell alátámasztani. Ezen tanulmányok fogják pontosan meghatározni a szálláshelyek optimális kapacitását, kategóriáját, profilját. Az adott desztináció hangulatához, meglévő kínálatához legjobban illeszkedő profilú szálláshelyek építésére van szükség. Rendkívül fontos, hogy a Régió turisztikai vonzerői és szállodái között jó munkamegosztás jöjjön létre a megfelelő specializálódás hatására.

A Régió számos turisztikai központja tervezi szállásférőhelyek bővítését. Ezek – a teljesség igénye nélkül – a prioritást élvező termékekhez kapcsolódva az alábbiak:

- **Hivatásturizmushoz kapcsolódóan** indokolt további szállodafejlesztés Szegeden, Kecskeméten, Gyulán, Békéscsabán és esetleg Hódmezővásárhelyen és Makón.
- **Egészségturisztikai profilú szálláshelyek** fejlesztése egyrészt a gyógyfürdőkhoz kapcsolódóan Gyulán (a Régió egyetlen olyan fürdőhelye, melynek reális esélye van nemzetközileg is jelentős gyógyhellyé válni), Orosházán, Szegeden, Kecskeméten, Kiskunmajsán, Makón, Szentesen és Gyomaendrődön szükséges **gyógyszállók** építése,

emellett Tiszakécske, Kiskunhalas, Kiskunfélegyháza, Szarvas, Tótkomlós, Mórahalom, Csongrád és Szentes rendelkezik nagyobb (50 szoba feletti) **gyógy- és wellness szállásfejlesztési** tervekkel. Másrészt gyógy- és termálfürdőkhez kapcsolódó **panziók és kempingek** megépítése, bővítése és/vagy a meglévők felújítása Tótkomlóson, Tiszakécskén, Szeged-Kiskundorozsmán, Orosháza, Szarvas, Csongrád, Gyomaendrőd, Kiskunfélegyháza és Kecskemét városokban.

- **Örökségturizmus kapcsolódóan** nem könnyű specifikusan megnevezni a lehetséges szállások helyszínét. Aki kulturális vagy egyéb örökségturizmushoz köthető motivációval utazik, könnyen talál szálláshelyet a fenti két kategória egyikében: a rendezvények és múzeumok döntő többsége a fent nevezett településeken illetve azok közelében található. További szálláshelyek létesítése indokolt a lovas turizmus (lovas panziók), a vízparti üdülések és a vallási turizmus (pl. Kalocsa) helyszínein.

A jövőbeni fejlesztések szempontjából fontos tudni, hogy a Dél-Alföldön egyetlen „nagy szálloda” építése sem nyert támogatás a TU-2-es pályázaton, márpedig köztudott, hogy egy adott térség turizmusának sikeréhez elengedhetetlen néhány nagy, húzónévnek számító szálloda megléte és eredményes működése. A Régióban jelentős támogatások híján ez a fejlődés a kívánatosnál sokkal később, és vontatottabban fog megvalósulni.

A szállásfejlesztések tervezett összege az elkövetkezendő 7 évben mintegy 35 milliárd Ft.

A Magyar Szállodaszövetséggel egyetértésben a Régió is szorgalmazza a történelmi városközpontok rekonstrukciója során a belvárosok régi, patinás szállodáinak (és éttermeinek) rekonstrukcióit, korszerűsítéseit. Ahol másra használják ma ezeket az épületeket, ott az eredeti funkciók visszaállítását, pl. Gyula (Komló Szálló), Tótkomlós (Hotel Komló), Szentes (Petőfi Szálló), Szarvas (Árpád Szálloda), Baja (Duna Hotel), Mezőhegyes („Kantár”), Hódmezővásárhely (Sas Szálló), Szeged (Szálló és Kaszinó épülete) a Tisza parton, stb.

7.2.3 Vendéglátás

Egy adott ország, régió vagy település turizmusának sikere szempontjából meghatározó, hogy a vendégek tudnak-e jókat, különlegeseket, helyi specialitásokat enni és inni. A gasztronómiai kínálat minősége és érdekessége tehát meghatározó, fontos továbbá a jó éttermek könnyű megközelíthetősége és száma is.

Míg a hazai bortermelés az utóbbi néhány évben kifejezetten „magára talált”, sikeressé, sok esetben nemzetközileg is ismertté vált, addig a hazai gasztronómia néhány valóban kiemelkedő, nemzetközi sikeren kívül, országos szinten még nem tudott átütően megújulni. A felmérésekből rendre kiderül,

hogy a külföldiek kissé sablonosnak tartják a hazai éttermek többségét, a vendéglők túlnyomóan ugyanazokat a fogásokat kínálják. Néha megpróbálnak túlzottan kitenni magukért, és ilyenkor fordulnak elő olyan túlzások, hogy egy falusi kiskocsmában tintahalat kínálnak. Nem alakult még ki a magyaros konyha modern, egészséges verziója sem. Noha számos alapanyag áll rendelkezésre (mangalica és szürkemarha húsa, tönkölybúza, számos ízletes zöldség stb.), a hazai étek többsége finoman szólva messze áll a wellness-gasztronómia követelményeitől. Amint az a szállodák osztályba sorolási rendeletében a wellness szállodák meghatározásánál szerepel: „A szálloda gasztronómiai kínálatában szerepelnek a régióra jellemző, hagyományörző magyar, továbbá reform- és vegetáriánus étel- és italajánlatok.”

A fenti meghatározást nem szabad kizárólag a wellness szállodák gasztronómiai kínálatára korlátozni, mert általában ez volna egy mai, sikeres étterem sajátja is. Ennek érdekében a turizmusban érintett önkormányzatok segítsenek az éttermi vállalkozóknak a település frekventált részén megfelelő üzlethelyiséghez jutni, a fejlesztéshez pedig érdemes lesz az **éttermeket támogató pályázat**ot kiírni. A pályázati feltételek között szigorúan szerepeltetni kell, hogy az adott étterem legyen régióspecifikus, kínáljon hagyományörző ételeket, és feleljen meg a modern gasztronómia elvárásainak. Követendő példaként említhetjük a Fehértói Halászcárdát Csongrád, a Tanyacsárdát Bács-Kiskun és a Fiume, illetve a Kisködmön Éttermet Békés megyében.

Megemlítendő a Békés megyei Gasztronómiai Fesztiválok Szövetsége, mely valóban jól működő, érdekérvényesítésre képes szervezet.

A Régió **három borvidéke** a Kunsági, a Hajós-Bajai és a Csongrádi borvidék. A fentiekben ugyan sikeresnek tüntettük föl a hazai borászatot, mégis azt kell mondjuk: a homoki borok jobb elismeréséhez az eddigieknél tudatosabb, agresszívebb marketingmunkára van szükség.

7.2.4 Települési arculat, épített örökségek

Elsődlegesen a kulturális turizmus szempontjából fontos a **műemléki jelentőségű településközpontok** turisztikai célú megújítása, folytatni kell tehát a belvárosi rekonstrukciókat. Ezen tevékenység célja az idegenforgalmi potenciállal rendelkező helyszínek és történelmi városközpontok fejlesztése, mivel ezek komoly, sokszor nemzetközi szintű vonzerőt jelentenek. Jelenleg folyamatban van Szeged, Baja, Gyula és Kalocsa belvárosának felújítása. Elsősorban közvetlenül a helyszínekhez kötődő látogatóbarát szolgáltatások (pl. kiállítások korszerűsítése élményelemekkel, kreatív és interaktív bemutató módszerek alkalmazásával való kialakítása, kulturált fogadóhelyek, kávézó, ajándékbolt) kialakítását kell lehetővé tenni. A közösségi funkciókat ellátó, turizmust szolgáló intézmények épületeinek kialakítása és rekonstrukciója (pl. látogatóközpontok, kiállítási terek, többfunkciós termek, turista információ, közösségi központ,

turisztikai komfortot egyébként erősítő infrastruktúra, pl. toalett) a turisták kényelemérzete miatt fontos. Ezért nem halasztható tovább a turisztikailag frekventált nagyvárosok (Szeged, Kecskemét, Gyula) központjában jól felszerelt turistabusz-terminálok létrehozása.

Kulturális fesztiválhelyszínek fejlesztésének célja a turisztikai szezon meghosszabbítása a rendezvények időbeni és térbeni koordinálásával (idegen nyelvű programok, régió vonzerejét, régiós imázst erősítő rendezvények megjelenítése a kínálatban).

Múzeumok látogatóbarát fejlesztése: interaktív múzeumok kialakítása, melynek célja a múzeumok látogatóbarát tevékenységének fejlesztése, ezáltal a múzeumok szolgáltatási színvonala, látogatottsága nő. Ehhez szükséges a bemutatásra kerülő műtárgyak korszerű formában, új ismeretátadó módszerekkel – idegen nyelveken is – történő megjelenítése. A múzeumokban is biztosítani kell a szép bevételt hozó ajándék- és könyvadászt, illetve lehetőség szerint kávézó kialakítását.

Nemzeti Parkok és más védett természeti területek turisztikai látogathatóságához szükséges fejlesztések ösztönzése annak érdekében, hogy a nemzeti parkok, és más védett természeti területek turisztikai célra igénybe vehető részein található természeti és kulturális értékeket megfelelően bemutathassák. Ennek megvalósítása elősegítheti a széles körű nyilvánosság figyelmének felkeltését a táji értékek iránt. A feladat kettős: egyszerre szükséges a terület látogathatóságának fejlesztése és a látogatói infrastruktúra feltételeinek javítása a tömeges turizmus által okozott károk, szennyezések megelőzésének figyelembe vételével.

Kastélyok, várak turisztikai funkciókkal való fejlesztésének célja a kastélyok és várak kulturális turizmusba való bekapcsolása. A kastélyok, várak esetében támogatandók a felújításhoz kapcsolódó infrastrukturális beruházások, a látogatóbarát szolgáltatások fejlesztése (vendégfogadó területek kialakítása), a turisztikai funkciók (pl. gyűjtemény bemutatására alkalmas, többfunkciós terem, kiállítótér, konferencia terem, stb.) kialakítása, a kastélykert, illetve a várhoz tartozó park felújítása (pl. burkolatok, utca bútorok, díszvilágítás), látogathatóvá tétele.

7.2.5 Környezeti állapot

A turizmus fenntarthatósága érdekében biztosítani kell a településeken, kirándulóhelyeken, utak melletti parkolóknál, pihenőhelyeken a korszerű szeméttárolás feltételeit (elegendő számú és esztétikus szeméttárolók, WC-k létesítése), továbbá a parkok rendben tartását.

Szabályozni és ellenőrizni kell a kutyatartást, a kihágásokat hatásosan szankcionálni kell. Hasonlóképpen egyéb környezetvédelmi szabályok betartását is ellenőrizni kell, és szükség esetén hatásosan szankcionálni.

Rendben kell tartani az utakat, út menti területeket, dűlőutakat (falvakban és a régióra oly jellemző tanyás területeken).

Tudatos marketing: reklám és kommunikációs eszközökkel (plakátok, újságok, helyi TV-, rádióadások, riportok, stb.) a környezet védelme és a turizmus pozitív hatásainak tudatosítása céljából.

A környezet minőségének javítása (köztisztaság, vizek tisztasága, szűnyogirtás, stb.), a települések rendjének, tisztaságának megőrzése fontos feladat, ennek érdekében fásítás, virágosítás, a parkok gondozása, nyilvános illemhelyek működtetése szükséges.

A természetvédelmi területek látogatását szabályozni kell.

A közrend és a közbiztonság javítása érdekében a rendőrség, a polgárőrség és az önkormányzat, az idegenforgalmat bonyolítók között fokozottabb együttműködés szükséges.

A **fenntartható fejlődés** követelményeinek megfelelően a természet- és környezetvédelmet, a helyi lakosság védelmét, a minőségbiztosítás szempontjait, valamint a turizmus sajátos érdekeit egyaránt figyelembe vevő arányos fejlesztést kell megvalósítani.

7.2.6 Egyéb (köz)szolgáltatások

A 3.4.5 pontban leírtak alapján a Régió közszolgáltatásokkal való ellátottsága – legalábbis turisztikai szempontból – kielégítőnek mondható. A jelenlegi helyzet ezért is megnyugtató, mert a fenti közszolgáltatások fejlődésére a turizmus állami irányításának és a szektorban működő vállalkozásoknak meglehetősen kicsi a befolyása. A turistabarát nyitva tartást azonban mindenképpen el kell érni, mivel sok, hétvégére érkező turista számára ez alapvető kényelmi szempont.

Hazánkban az elmúlt években sajnos sok, elnéptelenedő településen bezárták a postát. Ez turisztikailag fontos helyeken nyilván nem lenne szerencsés. Igaz természetesen, hogy ahol a turizmus jól működik, ott egyben munkalehetőséget is teremt, így az adott település lélekszáma nagy valószínűséggel nem csökken.

7.3 Emberi erőforrás – a turizmusban dolgozók képzettsége

A turizmusban dolgozni szándékozók felkészülése és sikeres elhelyezkedése, valamint az oktatási, képzési programok eredményessége szempontjából alapvető fontosságú, hogy tisztában legyünk a munkaerőpiac igényeivel, a jellemző trendekkel. Ehhez szükség lenne egy **átfogó turisztikai HR-tanulmányra**. Ennek segítségével lehetne pontosan tisztázni, hogy a turizmusban dolgozók –

turizmustípusonként lebontva, a vállalkozások igényeit figyelembe véve – milyen végzettséget, képzettséget, kompetenciákat igényelnek.

A turizmus munkavállalóinak megfelelő felkészültségét három döntő tényező alakítja:

- Szaktudás,
- Kommunikációs készség idegen nyelv(ek)en is,
- Vendégorientált szolgáltatói stílus.

A Régió turisztikai és turizmushoz valamilyen formában kapcsolódó oktatásának ezeket a szempontokat kell elsődlegesen figyelembe vennie.

A turizmus fejlődése szempontjából alapvető HR-célkitűzés a munkaerőpiac igényeinek való megfelelés, és az oktatási rendszer ennek alapján történő alakítása. Fontos továbbá a szolgáltatások minőségének, a turisták kiszolgálási színvonalának javítása a humán erőforrások fejlesztésével.

Az iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli idegenforgalmi **oktatást, továbbképzést** fejleszteni kell, a tantárgyakat, **az oktatás minőségét és a végzős diákok számát valóban a munkaerőpiaci igényekhez kell illeszteni.** Az oktatás a szakmai és az uniós elvárásoknak feleljen meg, a gyakorlati ismeretekre nagyobb hangsúlyt fektessen. Érdemes gyakorló szakembereket (későbbi munkaadókat) fokozottabban bevonni a követelmények meghatározásába és az oktatásba. Elsősorban kis- és középvállalkozók számára alapvető idegenforgalmi, vendégfogadási ismeretek oktatása, a turisták elvárásainak tudatosítása a magán szállásadás, különösen a falusi turizmus területén – akár tréning jelleggel.

A siker meghatározó tényezője a bizonyos fokú **szaknyelv-ismeret.** Biztosítani, promotálni kell a nyelvtanulás lehetőségét, esetenként külföldi gyakorlatokat érdemes szervezni. Ez ügyben érdemes európai uniós partnerekkel közös pályázatokat benyújtani, közös projekteken részt venni.

A különböző turisztikai termékcsoportok szolgáltatói számára **speciális képzések** (pl. vizitúra vezető, animátor, wellness), tréningeket kell szervezése.

A **marketing** ismereteket széles körben kell oktatni.

A köz- és egyéb szolgáltatásokban (közlekedés, bank, posta, egészségügy, stb.) dolgozókat turistabaráttá kell képezni, kommunikációképes alkalmazottakat is foglalkoztatni kell ezen szolgáltatóknál. Sok esetben szükség van idegen nyelvű panaszkezelésre.

Formálni kell **lakosság tudatát:** fontos az adott terület turisztikai értékeinek felismertetése, az identitástudat erősítése, a turizmus kedvező hatásainak széles körű tudatosítása, lakosság vendégbarát magatartásának ösztönzése.

Esetenként szükséges tanácsadást kell szervezni a turizmus területén vállalkozni, ill. vállalkozásukat fejleszteni kívánók számára (jogszabályi feltételek: szakmai, szakhatósági előírások, helyi

rendeletek, egyéb követelmények; pályázati lehetőségek, aktuális tudnivalók stb.) A turizmusban jelentősen érintett települések önkormányzati hivatalaiban **idegenforgalmi referenst** kell alkalmazni.

Minél hamarabb létre kell hozni a **balneológiai kutatás és oktatás** központjait. Régiós munkamegosztás keretében Szegeden balneológus orvos- és gyógytornászképzés, Gyulán (Tessedik Sámuel Főiskola) egészségturisztikai menedzserképzés, Kecskeméten pedig fürdő-műszaki képzés induljon el, illetve folytatódjon-bővüljön.

7.4 A turizmus szervezeti és működési rendszere a régióban

7.4.1 Megyék, illetve a Régió szerepének alakulása

A régió, mint ma még nem is hivatalos közigazgatási egység szerepe a jövőben meghatározó lesz. Ezért a regionális szemlélet, régiós tudat kialakulása, illetve a régiós intézményrendszer kiépítése elkerülhetetlen lesz. Előbbiben a lakosság, a turisztikai szakma és a döntéshozók is, utóbbiban inkább a közigazgatási egységek és a politikai és szakmai döntéshozók vesznek részt, de az intézményrendszer kialakulása természetesen a lakosság életére is közvetlen hatással lesz. A turisztikai szakma ebben már most élen jár, hiszen gyakorlatilag csak regionális szervezetek működnek. A fentieknek maximálisan megfelel, hogy a 3.6 pontban szinte kizárólag régiós szervezeteket ismertettünk.

7.4.2 Termékfejlesztés

A termékfejlesztés – és főként annak prioritásai – által azt kívánjuk elérni, hogy a Dél-Alföldön karakteresebb, a Régióra jellemzőbb vonzerők alakuljanak ki. Fontos azonban tudni, hogy egy igazán szép utazási élmény sok elemből tevődik össze. Az utazó rendszerint egy fő vonzerő (pl. fürdő, rendezvény stb.) alapján dönt a desztinációról, ám onnan hazatérve számos egyéb élményről is beszámol. A termékfejlesztés során tehát szem előtt kell tartani, hogy a különböző termékeke nem elkülönülten működnek, hanem egy nagy, összefüggő rendszert kell alkossanak, így természetesen sok átfedés van a három kiemelt és a többi termék, valamint kiegészítő szolgáltatás között.

A termékfejlesztés támogatása kapcsán különbséget kell tenni az országos és a regionális támogatási döntéshozatal között. Nagy – az egész ország versenyképességére ható – projektek esetében központ, míg regionális jelentőségű, illetve helyismeretet igénylő projektek kapcsán régiós döntés szükséges. Ez utóbbi megfelel a decentralizáció elvének.

7.4.3 *Kommunikáció és értékesítés, tájékoztatórendszer*

A több helyen (pl. Gyulán a kastélyban, Szeged, Kecskemét, Baja belvárosában) szükséges **látogatóközpontok** kialakításával az egyes turisztikai attrakciók fejlesztése mellett kiemelt jelentőségű az adott helyszínhez kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások (turisták fogadását, ellátását, az attrakcióról szerzett élményeik elmélyítése) megjelenése. A komplex szolgáltatást nyújtó látogatóközpontok a természeti és kulturális értékek (épített örökségek, nemzeti parkok, témaparkok) bemutatása mellett (multimédiás bemutatótermek, ajándéküzletek, vendéglátó egységek, higiénés helységek) a turisták magasabb, koncentrált költségét teszik lehetővé.

Mivel a látogatóközpont nem egyenlő a Tourinform irodával, a látogatóközpontokon kívül szükség van a **Tourinform irodák** működésére is, amelyek információs és vendégkapcsolati pontként szolgálnak. A Tourinform irodák karbantartott adatbázis alapján versenysemleges módon ajánlják a turisztikai látnivalókat, program és szállás lehetőségeket, és egyben fogadják, továbbítják és orvosolják a turisták visszajelzéseit.

Amint az a 3.6.1 pontban megfogalmazásra került, az utazási irodák utazásszervezésben betöltött szerepe csökken, az Internet viszont világszerte előretör. A szélessávú **Internet és az e-turizmus** lehetőségeinek fokozottabb hasznosítása elengedhetetlen a Régió turizmusának jövőbeni sikere szempontjából. Az információszolgáltatás ezen formájának teljes körű kihasználásához elengedhetetlen az idegen nyelven való tájékoztatás is. Nemzeti szintű hatáskörrel rendelkező szervezet által koordinált információs rendszer (ONTIR) szükséges ahhoz, hogy a magyarországi turisztikai szolgáltatók egységesen jelenhessenek meg a világhálón, de regionális kezdeményezések is sikerre vezethetnek. Mivel az internetes megjelenés költségei viszonylag alacsonyak, minden szolgáltató feladata ezt a lehetőséget kihasználni.

Az egyszerű internetes megjelenést folyamatosan az on-line tranzakciókat lehetővé tevő rendszereknek kell felváltaniuk (információszerzés, foglalási rendszerek, vásárlás). Az Internet, mint médium bizonyos célcsoportok számára fontos promóciós eszköz is, ennek kihasználása minden szinten (regionális, települési, szolgáltatók) egymásra épülve az érintettek feladata.

Az Internetről kapott információnak azonosnak kell lenni mind tartalmában, mind kivitelében, de legalábbis utalás szinten a nyomtatott formában kiállításokon, információs irodában, vagy postán kapott promóciós eszközökkel, illetve azok megjelenésével. Az információs anyagok grafikai kivitelezése és a kiadványstruktúra felépítése évről-évre nem változhat, a Régió turisztikai szlogenje és logója szintén legalább 8-10 évre készüljön. Ezt a rendszert összhangba kell hozni az autópályán (barna táblák) a közutakon, városokban, falvakban kiépített táblarendszerrel. A turistának azt kell éreznie, hogy az utazási döntés pillanatában böngészett honlap és a falusi tanösvényen informáló

tábla ugyanolyan logikai és tartalmi felépítésű, érthető és átlátható, és az adott tájékoztatási szintnek megfelelő mennyiségű és minőségű információt hordoz.

Turisztikai kártyarendszer kialakítása és bevezetése szintén hozzájárul a komfortérzethez. 2013-ra a Régióon belül egységesen használható, különféle kedvezményekre jogosító turisztikai kártya bevezetésével elérhető a hosszabb tartózkodási idő és a nagyobb költési hajlandóság. A kártyarendszer működtetésének vállalkozói alapon kell megvalósulnia, de a koordináció és a kezdeményezés a regionális turisztikai szervek feladata.

7.4.4 Desztinációs menedzsment

Helyi desztináció-fejlesztés

Egy adott település vagy kistérség turizmusával kapcsolatos teendőit a helyi desztináció menedzsment szervezet (hdmsz) – amely lehet települési, kistérségi vagy egyéb önkormányzati társulás – a helyi lakosság, az önkormányzatok és a turisztikai szolgáltatók szoros együttműködésével a helyi turisztikai termékek, szolgáltatások fejlesztését és promócióját végzi. A hdmsz-ek felállításának és működtetésének csak azokban a kistérségekben és településeken van létjogosultsága, amelyek kellő turisztikai potenciállal rendelkeznek. A hdmsz-ek működése kizárólag alulról jövő kezdeményezésekkel (szervezetépítés és finanszírozás) valósulhat meg, az együttműködésen keresztül azonban lehetséges és szükséges a termékek közös kialakítása és értékesítése.

A legfontosabb lépést mindenképpen maguknak a szolgáltatóknak kell megtenniük: azt kell felismerniük, hogy az együttműködés célja nem egymás munkájának akadályozása, a másik üzleti titkainak a megismerése, hanem a közös piaci fellépés, az egyedül nem, vagy csak kisebb mértékben elérhető üzleti siker, sőt sok esetben egyenesen a túlélés. A szolgáltatók felelőssége és feladata, hogy a célcsoporthoz vezető megfelelő marketingeszközöket alkalmazzanak, az egyes elemek egymással összhangban legyenek, és a marketingszemlélet áthassa a teljes tevékenységüket.

A helyi desztináció menedzsment szervezetek javasolt feladatai:

- Termékfejlesztés

A desztináció önálló, mással össze nem hasonlítható kínálati profiljának kialakítása érdekében termékfejlesztési koncepció és stratégia kialakítása, az NTS nemzeti szintű prioritásaihoz is igazodva. Kiemelt fontosságú az innovatív szemlélet elterjesztése (nem csupán a különböző infrastrukturális megoldásokban, hanem az attrakciók, a marketing és az értékesítés területén is) és a piaci rések kihasználására való törekvés. Az egységes kínálat és komplex fejlesztés megvalósítása érdekében szükséges törekedni az összefogáson alapuló tervezésre és megvalósításra.

- Helyi szintű turisztikai promóció

Ki kell alakítani az egységes, csak az adott térségre jellemző arculatot, és együttműködve a regionális szervezetekkel be kell illeszkedni a régió marketing stratégiájába. Promóció terén egyértelműen belföldre kell koncentrálnia.

Feladata az információszoigáztatás és értékesítés az országban működő desztináció menedzsment szervezetek egységes informatikai bázisán alapulva.

Amennyiben lehetőség nyílik szálláshely és egyéb szolgáltatások értékesítésére, az nemcsak a működés anyagi feltételeit könnyítené, hanem a vevőkiszolgálás minőségét is javítaná. Ehhez kapcsolódóan szükséges a visszajelzések gyűjtése, a fogyasztói elégedettség mérése.

- A turisztikai vállalkozások versenyképességéhez való hozzájárulás

A térségben működő mikro-, kis-, valamint a kezdő turisztikai vállalkozások számára üzletviteli segítség nyújtása a „best practice” azonosításán, promócióján és annak megvalósításán, valamint az innováció elősegítésén keresztül annak érdekében, hogy a megfelelő információ birtokában azok sikeres üzleti teljesítményt tudjanak nyújtani. Ehhez kapcsolódóan pályázati tanácsadással, térítéses és kedvezményes információ-szoigáztatással kell segíteni a vállalkozásokat a stabil piaci működés elősegítése érdekében.

- Tourinform iroda működtetése

A helyi desztináció menedzsment szervezetek keretében a gyógyhelyi igazgatóságok javasolt helyszínei:

- Gyula,
- Orosháza,
- Szeged,
- Kiskunmajsa.

Regionális szintű desztináció-fejlesztés

A nemzeti szinthez hasonlóan a régiókban is integrálni kell a feladatokat, melyek letéteményesei a regionális desztináció menedzsment szervezetek (rdmsz). Az NTS elfogadását követően annak szellemében és ahhoz igazodva ki kell dolgozniuk a turisztikai régió, mint desztináció fejlesztési stratégiáját, amelyben kijelölésre kerül a vezető termékeinek és attrakcióinak köre annak érdekében, hogy a Dél-alföldi régió valódi desztinációvá, egységes turisztikai márkává, az 1.5 pontban ajánlott „Dél-alföldi Turisztikai Vállalat”-tá váljon. A turizmus gazdaságilag és környezetileg fenntartható fejlesztése érdekében az rdmsz-eknek az adott desztináció más szakterületeken megvalósuló fejlesztésének kialakításában is részt kell venniük.

A fejlesztések során legfőbb igazodási pontként a térségek, tájegységek sajátos építészeti-, természeti-, és népi hagyományait kell szem előtt tartani. Ennek érdekében például lépéseket kell tenni a meglévő épített környezet – magánházak, közintézmények, szálláshelyek, közterületek, turisztikai létesítmények stb. – hagyományos építészeti stílust követő átalakítására, illetve az újonnan épülők esetén az ennek megfelelő kialakításra, ahogyan ez már pl. az „Alföld Spa” védjegy kapcsán kidolgozásra került. A regionális szinten elszórtan elhelyezkedő kisebb vonzerőket egységes attrakcióvá, komplex termékévé szükséges fejleszteni.

A regionális desztináció menedzsment szervezet fő feladatai:

- Kutatás-elemzés

A desztináció specializálódását meghatározó, döntés előkészítő kutatások és elemzések elvégzése/elkészítése; a regionális vonzerőleltárt megalapozó adatgyűjtés.

- Termékfejlesztés

A desztináció önálló, mással össze nem hasonlítható kínálati profiljának kialakítása érdekében termékfejlesztési koncepció és stratégia kialakítása, az NTS nemzeti szintű prioritásaihoz is igazodva. Kiemelt fontosságú az innovatív szemlélet elterjesztése (nem csupán a különböző infrastrukturális megoldásokban, hanem az attrakciók, a marketing és az értékesítés területén is) és a piaci rések kihasználására való törekvés. Az egységes kínálat és komplex fejlesztés megvalósítása érdekében szükséges a régió belüli turisztikai stratégiai tervezések és fejlesztések koordinálása, beleértve a rendezvények – időbeli és térbeli – összehangolását is. Figyelemmel kíséri egyéb stratégiák megvalósulását is a régióban és elősegíti az NTS végrehajtásának ezekhez való illeszkedését (pl. Országos Területfejlesztési Koncepció).

- Regionális szintű turisztikai promóció

Ki kell alakítani az egységes, csak a Régióra jellemző arculatot, és a Régiót, mint korábban nem létező – és így az emberek fejében is nem létezőként kezelt – területi egységeket egyre inkább a belföldi köztudat részévé tenni. Promóció terén inkább belföldre kell koncentrálnia, míg a nemzetközi megjelenítés inkább az MT Zrt. feladata a 22 külképviselet által.

Feladata továbbá az értékesítés ösztönzése turisztikai kártyákkal, amely a CRM (Customer Relationship Management) rendszer alapját is jelentik.

Amennyiben lehetőség nyílik szálláshely és egyéb szolgáltatások értékesítésére, az nemcsak a működés anyagi feltételeit könnyítené, hanem a vevőkiszolgálás minőségét is javítaná. Ehhez kapcsolódóan szükséges a visszajelzések gyűjtése, a fogyasztói elégedettség mérése.

- Információs rendszer használata és működtetése

Feladata az információs szolgáltatás és értékesítés az országban működő desztináció menedzsment szervezetek egységes informatikai bázisán alapulva.

Az rdmsz feladata az adott régióra elkészült vonzerőleltárt a hatékony információ felhasználás és szolgáltatás érdekében az egységes turisztikai információs rendszerbe bevinni. Fontos feladat az információs rendszer naprakészen tartása a szervezet feladatai szempontjából releváns információk feltöltésével (például nagyprojektek, régiós termékek és ajánlatok).

- Tourinform iroda működtetése
- A pályázati rendszerekben való közreműködés

A regionális turisztikai pályázati rendszer működtetése, a korábbi RIB-es illetve RMI-s gyakorlathoz hasonlóan. A pályázatok kiírásától kezdve a megvalósítás monitoringjáig terjed az elvégzendő feladatok köre.

Külön kell kezelni az EU-s forrásokból megvalósuló pályázati rendszerben való közreműködés lehetőségét a 2007-2013. közötti EU-s tervezési ciklusban. A stratégia írásának időpontjában még nem tudható, hogy milyen szervezeti rendszerben fog megvalósulni a pályáztatás. Amennyiben az elvi lehetőség fennáll a regionális turisztikai szervezetek részvételére, akkor mindenképpen figyelembe kell venni, hogy a 2004-2006. közötti időszak gyakorlata alapján az EU-s turisztikai pályázatok kezelése az RMI-k jelenlegi kapacitásainál nagyobb erőforrásokat igényel.

- A turisztikai vállalkozások versenyképességéhez való hozzájárulás

A régióban működő mikro-, kis-, valamint a kezdő turisztikai vállalkozások számára üzletviteli segítség nyújtása a „best practice” azonosításán, promócióján és annak megvalósításán, valamint az innováció elősegítésén keresztül annak érdekében, hogy a megfelelő információ birtokában azok sikeres üzleti teljesítményt tudjanak nyújtani.

- Oktatás, továbbképzés

A regionális turisztikai kínálatnak megfelelő, a lokális munkaerő-piaci sajátosságokat figyelembe vevő ajánlások megfogalmazása az oktatási és továbbképzési programok kidolgozásához. A turizmussal közvetlenül és közvetetten érintkezők szemléletformálása.

- Minőségi standardok felállítása, minőségbiztosítás

A stabil, megbízható és elismert regionális turisztikai szolgáltatási minőség fenntartása érdekében hozzájárulás az országos minőségbiztosítási és védjegyrendszerek működéséhez, szükség esetén regionális védjegyrendszerek kialakítása (pl. „Alföld Spa”) és működtetése az országos rendszer részeként, ahhoz igazodva. Sikeres regionális példák díjazása és ismertté tétele.

- Hálózatépítés, együttműködés

Az rdmsz feladata, hogy regionális szinten a turisztikai szervezetekkel, vállalkozásokkal együttműködést alakítson ki (pl. Dél-alföldi Termálklub, Körös Natúrpark Egyesület, Békés

Megyei Gasztronómiai Szövetség), és az összes érdekeltet bevonja a Régiót érintő turisztikai kérdésekbe. Az rdmsz tevékenységét az átláthatóság jegyében, a nyílt együttműködés elvének követésével végzi.

– Monitoring

Az rdmsz feladata a regionális turisztikai stratégiáknak, a pályázati rendszereknek és a megvalósuló projektnek a monitoringja.

A regionális desztináció menedzsment szervezet keretében javaslat gyógytérsegek kialakítására: Puszták fürdői – Kiskunság, Duna-menti fürdők, Homokhát és a Tiszamente fürdői, Orosháza és környéke fürdői, Körösmente fürdői.

Amint az korábban már említésre került, a gyógytérsegek sikeres működéséhez komplex megközelítés, valódi desztinációs menedzsment szükséges, megfelelő háttérintézményekkel, infrastruktúrával és marketinggel. Ezen feltételek megteremtése és hatékony működtetése lesz a gyógytérsegi igazgatóságok feladata.

7.4.5 Regionális és határon átnyúló együttműködések

Konkrétan körvonalazódik a Békés és Arad megye, valamint a Csongrád megye és Észak-Vajdaság közötti együttműködés, melynek elősegítése érdekében az idei év folyamán Interreg pályázat benyújtását tervezik. Ezáltal lehetővé válik a nemzetközi, határ menti, megyehatár menti együttműködések fokozottabb kihasználása a turisztikai kapcsolatok kölcsönös fejlesztésére.

Ezen együttműködések célja a környező területek attrakcióinak bevonásával a Régió kínálatának színesítése. Számos elképzelés alakult már ki a közös pályázatok tartalmát illetően, ilyenek lehetnek különböző tematikus utak, pl.: szecessziós körút, fürdőkörút, ipari és mezőgazdasági műemlékek útja.

Emellett természetesen kialakíthatóak közös ökoturisztikai, vagy lovastúra-útvonalak, bortúrák, kerékpártúrák, fesztiválok, folklór programok, kiállítások, vásárok, határon átnyúló aktív turisztikai ajánlatok kegyhelyek meglátogatása, egészségturizmus stb.

A turisztikai együttműködés fejlesztése a szomszédos Észak-alföldi régióval, a már említett „Alföld Spa” védjegy bevezetése az egész Alföldön. Ez azért is indokolt, mert egy külföldi vendég számára az Alföld értelmezhető fogalom, Észak-Alföld és Dél-Alföld jóval kevésbé.

Kölcsönös előnyök alapján a határon túli magyarlakta területekkel közös magyar-magyar turisztikai programok (nemzetiségi, határ menti) kidolgozása.

A régiós, interrégiós programok megismertetésére tanulmányutak (study-tourok) szervezése.

8 CÉLOK ÉS A FEJLESZTÉSI IRÁNYOK VÁRHATÓ HATÁSAI, EREDMÉNYEINEK SZÁMSZERŰSÍTÉSE

8.1 Várható hatások

A Dél-Alföld turizmusa gazdasági szempontból hosszú távon is jövedelmező tevékenységgé válhat. Az idegenforgalom tudatos fejlesztésével a Régió egyre több területén egyedi adottságokra alapozott, versenyképes programok jöhetnek létre, melyekhez magas színvonalú szolgáltatások kapcsolódnak. Ennek eredményeként egyrészt bővül a **turisták költési lehetősége**, és közeledünk a jelenlegi 118 dollárról az Ausztriában jellemző 635 dollár egy főre jutó költés felé. Másrészt további **munkahelyek jönnek létre**. A kül- és belföldi turisták átlagos tartózkodási ideje emelkedik. Mindez a közvetlen (vállalkozói) és közvetett (központi, önkormányzati) idegenforgalmi *bevételek* gyarapodásában érezteti hatását.

A turizmus jelentős hatást gyakorol környezetünkre is, ezért fontos a vendégfogadási feltételek környezetbarát kiépítése, fenntartható fejlesztése. A fenntarthatóság követelményének szem előtt tartása döntő jelentőségű, mivel a turizmus közvetlenül hasznosítja épített és természeti környezeti adottságainkat. Ugyanakkor az idegenforgalom hozzájárulhat a környezet erőforrásainak fokozottabb megbecsüléséhez, a sajátos örökséghez kapcsolódó identitástudat erősödéséhez.

Kulturális örökségünk idegenforgalmi hasznosítása forrást teremthet értékeink védelméhez, karbantartáshoz. Az egyedi arcúlatra épülő kínálat hozzájárul a hagyományok fennmaradásához, feledésbe merülő szokások, mesterségek élővé tételhez. Így mérsékelhető az idegen kultúrák helyi örökséget veszélyeztető befolyása is.

A turizmus negatív hatásai leginkább **természeti környezetet** érintik. A területi koncentráltság mérséklődése hozzájárul a fokozottan igénybevett területek tehermentesítéséhez. Fontos az idegenforgalmi termékkialakításnál az ökoturisztikai szemlélet érvényesítése, a természetet értékeinek tudatosítása és védelme, s nem utolsósorban a helyi lakosság példamutatása.

A **társadalmi hatások** az előzőekkel szorosan összefüggnek. A turizmus fejlődési lehetőséget biztosít a hátrányosabb helyzetű települések számára, hozzájárulva a népesség megtartásához is. A jövedelmek emelkedése találkozva az aktív pihenést, gyógyulást, szellemi kikapcsolódást kínáló turisztikai szolgáltatások bővülő kínálatának hatékony piaci megjelenésével elősegíti az életminőség javulását a turizmusban vendégként és fogadóként résztvevők körében egyaránt.

8.2 Számszerűsíthető mutatók

- Vendégszám, vendégéjszaka- szám növekedése a régióban,
- Kapacitások alakulása,
- Kapacitások kihasználtságának alakulása,
- Kapacitásokra jutó árbevétel és profit,
- Fejlesztések bekerülési értéke (ráfordítások összege),
- Nettó nyereség (csak új termék esetén határozható meg egyértelműen),
- Megtérülések (kategóriánként, pl. szálloda, étterem, fürdő, lovastanya stb.),
- Idegenforgalmi adót szedő települések számának növekedése,
- A befizetett különböző adók növekménye,
- A foglalkoztatottak számának növekedése (munkahelyteremtés),
- Akadálymentes és családbarát szolgáltatások számának növekedése,
- A vállalkozások (szállodák, éttermek, üzletek) számának növekedése,
- Külföldi tőke beáramlása,
- A szakképzettség növekedése.

A számszerűsíthető mutatók természetesen mutathatnak negatív eredményt is, amint az a Széchenyi Terv új projektjeinek piacra lépésekor tapasztalható volt, így a kapacitások növekedése a kihasználtság, sőt az árbevétel csökkenésével is járhat. Ez sokszor be is következik rövidtávon, ezért nem célszerű túlságosan rövid időszak adatait elemezni.

További, számszerűsíthető eredmény az egészségturizmusra jellemző multiplikátorok hatása.

Termelési multiplikátor: az egészségturizmusban a vendégek által elköltött minden újabb 100 Ft 167 Ft pótlólagos termelést indukál.

Jövedelmi multiplikátor: a turizmusban elköltött minden újabb 100 Ft után a nemzetgazdasági munkajövedelmek 75 Ft-tal emelkednek.

Foglalkoztatási multiplikátor: az egészségturizmusban létrejövő minden 100 új munkahely a nemzetgazdaságban további 214 új munkahelyet teremt.

8.3 Nem, vagy csak nehezen számszerűsíthető eredmények

Bár a fejlesztéseket a turizmus motiválja, ugyanakkor az eredményekből nemcsak a látogatók és azok profitálnak, akik azokat megvalósítják, hanem általában mindazok, akik valamilyen módon kapcsolatba kerülnek azzal: a lakosság, más vállalkozók és intézmények is, hiszen a megvalósított

projektek megvalósításaként létrejött terméket nemcsak a turisták és más látogatók, de a helyi lakosság és szervezetek is fogyasztják.

Ilyenek lehetnek:

- Régiótudat kialakulása, erősödése,
- A közlekedés (utak, eszközök) fejlődése,
- Parkolóhelyek számának növekedése,
- Rend és tisztaság a településeken,
- Hagyományok ápolása,
- Környezeti károk csökkenése,
- Feketegazdaság "szürkülése-kifehéredése",
- Kulturáltabb és sokoldalúbb szórakozási, sportolási lehetőségek,
- Esélyegyenlőség javulása,
- Szinergikus kapcsolatok erősödése (pl. termálvíz többlépcsős hasznosítása).

8.4 Negatív hatások

Az előzőekben említettek csak a pozitív hatások, sajnos ezek mellett számolni kell, vagy legalábbis majdnem biztosan bekövetkeznek negatív hatások is, ami az eredményességet rontja. Ilyen negatív hatások lehetnek:

- Zsúfoltság növekedése (a Régió fő közlekedési útjai pl. már jelenleg is igen zsúfoltak),
- Közbiztonság romlása,
- Bűnözés növekedése,
- Inflációgerjesztő folyamatok beindulása,
- Környezetszennyezés, egyéb környezeti károk növekedése (pl. tipikus a régióban oly divatos apróvad vadászata során a védett állatok kilövése).

A pozitív és negatív hatások említése valószínűleg nem teljes, és bővebben is kell foglalkozni velük, egyrészt a projektek kidolgozásakor, másrészt pedig a megvalósítás és a monitoring során. A fejlesztés megvalósítása egy optimalizálási program is egyben: a negatív hatásokat minimalizálva minél jelentősebb pozitív hatásokat eredményezzen. Irreális azt hinni, hogy negatív hatásai a fejlesztéseknek egyáltalán nem is lesznek.

9 KÖLTSÉGTERV

A Dél-alföldi régió turizmusfejlesztési stratégiájának megvalósítása – amint az a Nemzeti turizmusfejlesztési stratégiában is szerepel –, csak a köz- és a magánszféra együttműködése révén lehetséges. A stratégia pénzügyi fedezete több forrásból tevődik össze, és a pénzek felhasználására egyik szereplőnek sem lesz kizárólagos ráhatása. A legnagyobb pénzügyi forrás, amire a stratégia megvalósítása épít, az Európai Unió Strukturális Alapjai. A forrásokra ráhatásunk elsősorban a megvalósítás oldaláról és nem a források biztosításának oldaláról lesz, tehát például lehetőség lesz a stratégia keretein belül forrásokat átcsoportosítani egyik kiemelt termékről a másokra vagy egy nagyprojektre. Elvileg lehetőség lesz forrásokat csoportosítani az ndmsz és az rdmsz-ek között, de arra nem lesz ráhatásunk, ha például az EU-s turisztikai forrásokat csökkentik a KKV fejlesztés javára.

Az NTS pénzügyi táblája csak azokat a forrásokat tartalmazza, amelyek a közvetlenül turisztikai célú feladatokat szolgálják, amelyeknek megvalósítója a turisztikai intézményrendszer. A más jellegű feladatok fedezetét tehát – így például a tömegközlekedés korszerűsítése, útépités – a táblázat nem tünteti föl.

A pénzügyi javaslatot bemutató táblázat a stratégia megvalósítása során várhatóan felhasználható forrásokat mutatja aszerint, hogy honnan származik (EU-s, központi, regionális, helyi, magán).

Az alábbiakban bemutatásra kerülő pénzügyi táblázat a stratégia lehetséges finanszírozási rendszerét mutatja. Megvalósulása számos tényező függvénye, melyek – a fentiek miatt – részben a turizmus szereplőin kívül állnak. A táblázat az alábbi feltételezések alapján lett összeállítva, illetve az alábbi javaslatokkal, technikákkal alakult ki:

- Az „EU” oszlop tartalmazza az unióból származó forrásokat. A 2004-2006. közötti időszakban a turizmus részesedése az összes közösségi (EU-s) forrásból 2,7% volt, 2006-ig a táblázat ezeket a tényadatokat tartalmazza. A 2007-2013. évek közötti adatok esetében feltételezhető, hogy az ebben az időszakban várhatóan Magyarországra érkező 24,6 Mrd euró támogatásból a korábbinál nagyobb arányban, 3,5%-os arányban részesülünk.
- A „Társfinanszírozás” oszlop 2006-ig az NFT 1. ciklusából származó tényadatokat tartalmazza, 2007-től pedig a fent leírt módszer szerint számított becsült adatokat. A társfinanszírozás azért nem a „Turisztikai Céllelőirányzat” oszlopban szerepel, mert a közösségi forrásokhoz biztosítandó társfinanszírozás jelen ismereteink szerint a jövőben sem nem a TC-t, hanem közvetlenül a központi költségvetést terheli.
- A „Turisztikai Céllelőirányzat” oszlop a turizmus állami irányítása által közvetlenül felügyelt források mellett tartalmazza 2006. végéig az MT Zrt. (és ezen keresztül az RMI-k) forrásait is. 2007-

től azonban a központilag elosztható forrásokon kívül már csak az ndmsz forrásait tartalmazza, mert a regionális turisztikai szervezetek forrásait a „Regionális” oszlop mutatja be.

- A Turisztikai Célelőirányzat összegének tervezésénél figyelembe vettük, hogy az előzetes várakozások szerint a 2007-2013. között Magyarország számára rendelkezésre álló EU-s források társfinanszírozási igénye rendkívül magas. Ennek következtében a szabadon, tisztán hazai célra elkölthető források lényeges növelése nem várható.
- A „Regionális” oszlop 2006. végéig a RIB-ek rendelkezésére álló forrásokat tartalmazza, 2007-től pedig a regionális turisztikai intézményrendszer összes forrását (központi támogatás, IFA-nak megfelelő forrás, és egyéb bevételek).
- A helyi önkormányzatok hozzájárulása 2006-ig tényadatokon alapszik, 2007-től pedig az NFT 1. ciklusában a pályázatokhoz biztosított önkormányzati saját erő alapján lett becsülve.
- A magánszféra hozzájárulása a Széchenyi Terv Turizmusfejlesztési Programja keretében megvalósult fejlesztések multiplikátor hatása alapján lett megbecsülve (1 forint állami támogatás kb. 2 forint magántőkét mozgató meg). 2005-2006-ban a ROP attrakciófejlesztésre kiírt pályázatát non-profit szervezetek vehették igénybe, ezért alacsonyabb magántőke-bevonással lehet számolni.

A Nemzeti turizmusfejlesztési stratégia szükséges forrásai 2005-2013. (millió Ft)

2004-es árain	EU	Hazai társfinanszírozás	Turisztikai célelőirányzat*	Regionális**	Helyi (önkormányzati)	Magán
2005.	6 896	2 332	9 657	2 000	238	19 379
2006.	8 934	3 022	13 000	600	308	25 106
2007.	26 305	8 898	14 000	7 456	906	73 925
2008.	28 497	9 639	15 000	7 812	982	80 085
2009.	32 881	11 122	15 500	8 200	1 133	92 406
2010.	35 073	11 864	15 700	8 495	1 208	98 566
2011.	35 073	11 864	16 000	9 094	1 208	98 566
2012.	30 689	10 381	16 300	9 766	1 057	86 245
2013.	30 689	10 381	16 524	10 160	1 057	86 245
Összesen	235 034	79 501	131 681	63 583	8 096	660 523
Mindösszesen 1 178 418						

* MT Rt / ndmsz működési költséggel együtt

** 2007-től rdmsz működési költséggel együtt

Szükséges a források átfogó célok szerinti megjelenítése is, amelyet az alábbi – indikatív összegeket tartalmazó – táblázat tartalmaz (Mrd Ft-ban):

Átfogó célok Forrás	Országos	Dél-Alföld
Emberközpontú és hosszú távon jövedelmező fejlődés	117,84	12
Turistafogadás feltételeinek javítása	235,68	35
Attrakciófejlesztés	618,67	45
Emberi erőforrás fejlesztés	117,84	12
Hatékony működési rendszer kialakítása	58,92	6
Horizontális célok	29,46	3
Összesen:	1 178,42	113

Mint látható, a Dél-Alföld a teljes, turizmusra fordítható összeg egytizedét kívánja – döntően pályázati úton – fölhasználni. Noha kilenc turisztikai régió van hazánkban, reálisan gondolkodva a Központi régió jóval az átlag fölött lesz támogatva, mivel jövedelmezősége az országos átlaghoz képest kiugróan magas, így jogosan tart igényt átlagot meghaladó támogatottságra. Tudni kell, hogy a Dél-alföldi régió turizmusának igénye már most is több, mint 100 milliárd Ft, ami azt jelenti, hogy az aktuális igény a hétéves periódus végére messze meg fogja haladni ezt az összeget. **Okvetlenül szükséges tehát ezért a 110-120 milliárd Ft körüli fejlesztési keretösszegért lobbyzni.**

Amennyiben az FVM által irányított **AVOP** a vidékfejlesztés részeként nem finanszírozza a **falusi, az öko- és a lovas turizmust**, azt az említett területek meg fogják szenvedni. Ezen túlmenően szükség van a szőlészet-borászat AVOP-os támogatására is.

Annak ellenére, hogy a stratégia megvalósításához, illetve a turizmus sikeréhez elengedhetetlen más területek fejlesztése (például közlekedés), a stratégiának nem célja a turizmus fejlesztésre rendelkezésre álló összegeket elsősorban ezen célok elérésére összpontosítani. Így például a turistafogadás feltételeinek javítása átfogó célra szánt összeg nem elsősorban utépítésre vagy a közlekedési vállalatok modernizálására lesz fordítva, hanem a turizmus által is befolyásolható, elsősorban turisztikai célokra (mint például szálláshelyfejlesztés, informatikai rendszer, vonzerők körüli utak és parkolók, stb.).

10 A MEGVALÓSÍTÁS FOLYAMATA, MONITORING RENDSZER BEMUTATÁSA

10.1 A megvalósítás vázlatos folyamata

A Stratégia megvalósítása a korábbi, központi irányítású programokhoz képest a decentralizáció irányába mozdul el. Az országos, nemzeti szintű kiemelt témákban centralizált döntések születnek, melyek azonban reprezentálják a turizmusban dolgozók széles körét. Egyéb kérdésekben a szubszidiaritás elve érvényesül: minden kérdésben a megfelelő legalacsonyabb szinten kell dönteni.

A turizmusstratégiában foglaltak szükségszerűen legfeljebb csak kormányzati szervekre vonatkozóan lehetnek kötelező érvényűek, ezért a sikeres megvalósítás szempontjából kulcsfontosságú az érintettek pozitív hozzáállása, és a jól működő érdekeltségi rendszerek megteremtése.

10.2 A megvalósításban résztvevők

- Vállalkozások (kereskedelmi szálláshelyek üzemeltetői, éttermek, utazási irodák, fürdők, lovastanyák, magánzállásadók, stb.),
- Az adott turisztikai desztináció lakossága,
- Települési önkormányzatok,
- Kistérségi, megyei és regionális társulások, együttműködések,
- Megyei Önkormányzatok,
- Tourinform irodák,
- Területfejlesztési Tanácsok,
- Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács,
- Dél-alföldi Regionális Idegenforgalmi Bizottság,
- Dél-alföldi Regionális Marketing Igazgatóság,
- Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságok,
- Nemzeti Parkok Igazgatóságai,
- Kereskedelmi és Iparkamarák, Agrárkamarák,
- Turisztikai oktatás, képzés intézményei,
- Felsőfokú oktatási intézmények, kutatóhelyek, tudományos műhelyek,
- Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat megyei és városi intézetei,
- Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégiós Együttműködés tagja, DKMT Közhasznú Társaság,
- A területfejlesztésért, turizmusért felelős kormányzati szervek,

- Földművelődésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium,
- Belügyminisztérium,
- Magyar Turizmus Zrt,
- Nemzeti Fejlesztési Hivatal,
- Magyar Terület- és Regionális Fejlesztési Hivatal,
- Vám-és Pénzügyőrség, Határőrség,
- Rendőrség, Polgárőrség,
- Szakmai egyesületek, civil szervezetek, alapítványok,
- Helyi, térségi és országos média.

10.3 A monitoring főbb mozzanatai

a) A megvalósítás folyamatában:

- A szerződések vizsgálata,
- A teljesítések menetéről történő beszámoltatás és helyszíni ellenőrzés (bejárások),
- Az ellenőrzésekről tájékoztatás (RIB és más felelős szervezetek számára),
- Javaslatok intézkedésekre – egyeztetések megszervezése,
- Az intézkedések végrehajtásának ellenőrzése,
- A társadalmi, gazdasági, környezeti hatások vizsgálata.

b) A megvalósítás után

- A források felhasználása,
- Hatékonyság elemzés,
- A társadalmi, gazdasági, környezeti hatások vizsgálata.

A társadalmi, gazdasági, környezeti hatások vizsgálatának a kezdetektől fogva nagy a jelentősége a megvalósítás utáni időszakot átfogóan. Ennek oka, hogy a negatív jelenségek kezdeti megjelenése esetén a felismerés után hozott intézkedés egyszer s mindenkorra meg is szüntetheti a kedvezőtlen jelenség okát. Ugyanakkor sok esetben csak évekkel később kerülnek felszínre a kedvezőtlen hatások, s ezért szükséges a megvalósítás utóvizsgálata e téren.

Szükség lehet arra is, hogy a hatékonyság- és a hatásvizsgálatok módszerei összehasonlíthatók legyenek és ne csupán egyik időszak a másikkal, de az egyes régiók között, vagyis országosan is, sőt

nemzetközi (Európai Unió) viszonylatban is. Ami nagyon sok esetben nehezíti az eredményességi vizsgálatokat, az az adatok hiánya. A monitoring tevékenységet végző iroda feladata lehetne esetleg egy ilyen jellegű információs bázis kialakítása is.

11 MELLÉKLETEK

11.1 1. számú melléklet: VÁLLALKOZÁSOK, VÁLLALATOK A RÉGIÓBAN

A Régióban 2005. szeptember 30-án 140.709 működő gazdasági szervezet volt, ebből 57.736 Bács-Kiskun megyében, 36.593 Békés megyében, 46.380 Csongrád megyében. Mindhárom megyében az egyéni vállalkozások aránya a legmagasabb (B-K: 60,1%, B: 68,4 %, Cs: 64,4 %). A betelepülő vállalkozások számára kiépített infrastruktúrát és különböző szolgáltatásokat biztosítanak a régió ipari parkjai a következő városokban: Kunszentmiklós, Kadafalva, Kalocsa, Kiskunhalas, Kiskunmajsa, Mórahalom, Csongrád, Szentes, Hódmezővásárhely, Szeged, Makó, Orosháza, Mezőhegyes, Békéscsaba, Sarkad, Gyula, Gyomaendrőd, Szeghalom.

Vállalkozási övezetek a régióban: Csongrád megyében Makó és térsége 18 településsel, Bács-Kiskun megyét érintően (Baranya megyébe átnyúlva) a Mohácsi Vállalkozási Övezet 54 településsel, melyből a régióban 6 található és Békés megyében a Békés Megyei Vállalkozási Övezet 22 településsel.

Dél-Alföldön **logisztikai központok** kialakítása és bővítése Baján, Mohácson és Szegeden zajlik. Inkubátorházak a megyeszékhelyeken találhatóak (Kecskemét, Szeged, Békéscsaba).

Az **üzleti, termelői szolgáltatások** köre a Dél-Alföldön döntően a városokhoz kötődik. A Régió legnagyobb szállítmányozási, raktározási és nagykereskedelmi vállalkozásai, valamint a pénzügyi szervezetek regionális döntési központjai is a megyeszékhelyeken találhatóak. Az üzleti tanácsadás, könyvvizsgálói tevékenység, hirdetés, piackutatás a középvárosokra is jellemző; a könyvelés, adótanácsadás a kisvárosokban is elérhető. A szállítmányozási, kereskedelmi cégek a községekben is tevékenykednek.

Az **iparban** a külföldi és a hazai befektetők által közösen birtokolt vegyes vállalatok dominálnak, az ágazaton belül található vállalkozások mintegy 19 százalékban. A Régióban befektetett összes külföldi tőke több mint 50 %-a az iparba irányult (elsősorban az élelmiszer-feldolgozó iparba és gépiparba). Az ilyen vállalkozások főként a régió nagyobb városaiba települtek.

Bács-Kiskun megyében a legjelentősebb külföldi beruházók Knorr Bremse Fékrendszerek Kft. (Kecskemét), Thyssen Production Systems Kft. (Kecskemét), Levi Strauss & Co. (Kiskunhalasi textilüzem), Duna Kötőipari Vállalat Baján, melyet egy amerikai pénzügyi befektetői csoport vásárolt meg.

Csongrád megyében a francia tőke, Vivendi Telecom Hungary (telekommunikáció), Electricité de France (áramszolgáltatás), Gaz de France (gázzolgáltatás), nagy arányban található meg a közszolgáltatási ágazatban, míg az olasz tőke a tej- és húsfeldolgozó iparban, valamint a cipőgyártásban, a német befektetői tőke pedig elsősorban a gumiiparban (Phoenix Rubber Gumiipari Kft.), valamint a kis- és középvállalkozások területén van jelen.

Békés megyében a főbb külföldi befektetők az Orosházi Hunguard Üvegipari Kft (üvegyár), mely az American Guardian tulajdona, az Egyesült Csomagolóüveg Kft, mely kanadai befektetőké, a Jamina Téglá és Cserépgyártó Rt (Téglá és Cserépgyár), mely az osztrák Gleinstätten céghez tartozik.

11.2 2. számú melléklet: TÁMOGATOTT FÜRDŐFEJLESZTÉSEK ÉS A FÜRDŐK FORGALMI ADATAI

Támogatott fürdőfejlesztések a 2000 – 200.4 években a Dél-alföldi Régióban

Fürdő	Támogatás (millió Ft)	Saját erő (millió Ft)	Összes beruházás (millió Ft)
Gyula Várfürdő I.II.III ütem	800	1.020	1.820
Békéscsaba Árpád Fürdő	473	527	1.000
Mórahalom I-II.III ütem*	426	378	600
Szentes Termálstrand és a Gyógyfürdő együtt	180	400	580
Gyomaendrőd Ligetfürdő*	472	400	872
Orosháza-Gyopárosfürdő I. II.*	1.475	1.825	3.300
Kiskunmajsa Gyógyfürdő I.II.	-	500	500
Tótkomlós Rózsafürdő	189	191	380
Szarvas Városi Fürdő*	351	200	551
Kecskemét Széktói Strand	270	270	540
Kecskemét Ballószög (fürdő)*	300	300	600
Szeged-Anna Fürdő*** Szeged Ligetfürdő	747	1.053	1.800
Szarvas Liget fürdő I. II.	110	110	220
Füzesgyarmat Füzes Fürdő	40	40	80
Füzesgyarmat Gara Hotel és Gyógyfürdő		300	300
Makó		286	286
Kistelek (fürdő és panzió)		400	400
Kiskörös Imperiál Gyógyszálló		900	900
Összesen	5.629	9.100	14.729

A Dél-alföldi régió (Termálklaszter) fürdőinek adatai (2006. III. 1.)

Fürdő neve	Kültéri terület (m ²)	Kültéri medencék száma	Beltéri terület (m ²)	Beltéri medencék száma	Befogadó kapacitás		Belépők száma		Víz minősítése	Gyógyfürdő
					télen	nyáron	2000.	2005.		
Anna-fürdő	410	-	5577	8	250	250	124971	77362	GY	GYF
Szeged Gyógy- és termálfürdő	-	-	2953	4	1807	1807	150000**	186444	GY	GYF
Ligetfürdő	16500	6	801*	-	3660	3660	110000**	122054	GY	
Szeged-Partfürdő	117000	4	-	-	976	3095	15000**	15866	GY	
Szeged-Sziksósfürdő	360000	2	-	-	-	800	28000**	29638	-	
Makó Gyógyfürdő	13000	5	2500	1*	2332	3255	271946	244471	GY	GYF
Gyula Várfürdő	85000	7	10000	3	2000	8000	742690	743228	GY	GYF
Kiskunhalas	20000	3	1150	3	1941	6785	100000	100000	GY	
Kecskemét Élmenyfürdő	28914	6	3315	-	-	2400	47945	66325	T	
Kecskemét Fedett uszoda	15183	6	3200	2	296	536	201089	182466	GY	
Dévaványa	2000	4	32,5	2	100	1200	12600	14500	GY	
Szentes Termálfürdő	-	1	124*	5	350	350	50000	38200	GY	GYF
Szentes Strandfürdő	70000	8	-	-	1500	3000	100000	186658	T	
Szarvas	500	-	200	6	300	300	13871	38033	GY	GYF
Orosháza-Gyopárosfürdő	100000	8	2145	12	3257	8659	117000	162600	GY	GYF
Lakitelek	40000	6	300	-	-	1386	96337	56355	T	
Kiskunmajsa	250000	5	1400	3	1890	8860	250000	367000**	GY	GYF
Tótkomlós	32000	3	800	5	250	921	26518	30228	GY	
Ásotthalom	10000	2	-	-	-	500	2500	2500	A	
Battonya	7500	4	-	-	-	1500	5700	8500	T	
Békés	-	-	59	3	183	183	39761	39479	GY	
Békéscsaba	23684	2		4	515	1812	242360	256671	GY	
Csongrád	17130	4	800	4	372	600	66435	68602	GY	GYF
Dávod	80000	4	-	-	-	500	25000	25000	GY	
Füzesgyarmat	2541	3	544	1	236	3368	65000	63500	GY	
Gyomaendrőd	27000	4	368,5	4	1260	3789	80000	115000	GY	
Hódmezővásárhely	75000	6	9138	3	1890	3840	161000	190000	GY	
Kalocsa	12000	1	1200	2	600	600	41384	64993	GY	
Kiskőrös	25000	4	-	-	-	1500	42930	39300	GY	
Kiskunfélegyháza	25000	4	400	3	400	1200	75000**	75000**	GY	
Kunszentmiklós	4000	3	-	-	-	350	13645	13766	GY	
Mezőberény	35000	3	-	-	-	1517	23000	26000	T	
Mezőkovácsháza	10000	3	-	-	-	500	6000	6000		
Mórahalom	10000	7	4000	5	866	6539	29868	197815	GY	GYF
Nagybaracska	5000	3	-	-	-	400	10000	9500	GY	
Tiszakécske-Tiszaparti	40000	6	2500	2	500	2500	40000	120000	GY	
Tiszakécske-Kerekdomb	23167	4	-	-	-	1377	38500	25000	GY	
Összesen	1552529	138	53507	85	27731	87339	3105117	3620280		

11.3 3. számú melléklet: KULTURÁLIS VONZERŐK MEGYÉNKÉNT ÉS AZ ÓPUSZTASZERI TÖRTÉNETI EMLÉKPARK

Csongrád megye

Csongrád megye ugyancsak fontos, sok egyedi vonást hordozó értéke kultúrájának sokszínűsége. Műemlékek a megye településeinek több mint egyharmadában láthatók, számuk összesen mintegy kétszáznegyven. Tizenöt településen múzeum, kiállítóhely vagy gyűjtemény várja az érdeklődőket.

Szeged és az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark épített környezete, kultúrtörténeti emlékei, múzeumi, kiállításai, rendezvényeinek összessége nemzetközi vonzerővel bír. A megye szinte minden települése rendelkezik ugyanakkor több-kevesebb olyan attrakcióval, amelyek megfelelően összekapcsolva versenyképes, komplex turisztikai terméké fejlesztethetők.

A népszokások, hagyományok életben tartása, bemutatása a turisták számára élményt, a vidéki emberek számára pedig az életminőség javításának esélyét jelentik. Hódmezővásárhely népi hímzése, fazekassága, Makó és Szentes környékének változatos népművészete mellett a tápéi táncművelés és a népviseletekben megőrzött hagyományvilág színesíti a megye szellemi arculatát.

Békés megye

A természeti attrakciók a természet által kialakított képződményeket, természeti értékeket jelentik, melyek nehezen vagy egyáltalán nem reprodukálhatóak. A megye főbb attrakciói a természeti attrakciók közül kerülnek ki, melyek közül kiemelkedik első sorban a Szarvasi Arborétum, illetve többek között a Körösök és a számos holtág, vagy a Túzokrezervátum.

Békés megyében számos ember alkotta vonzerőt is találunk: műemlékeket és műemlék jellegű épületeket (pl. a békéscsabai evangélikus nagytemplom); kastélyokat és várakat (pl. több Wenckheim-kastély, a Gyulai Vár és az Almásy-kastély); vallási épületeket (pl. a békéscsabai ortodox templom); kultúrtörténeti emlékeket (pl. a Százéves Cukrászda); népszokásokat, hagyományokat (pl. a szlovák hagyományok Szarvason, Békéscsabán vagy Tótkomlóson); rendezvényeket és fesztiválokat (pl. a gyulai kolbászfesztivál).

Bács-Kiskun megye

A kulturális és örökség turizmus jelentős adottságai hazánk neves személyiségeinek szülőhelyei (pl. Kiskőrös-Petőfi Sándor), valamint a múzeumok (Baja, Kecskemét, Kiskőrös, Kiskunfélegyháza, Kiskunhalas), melyek az alföldi festészet, szobrászat alkotásait, a vidék népművészetét (pl. kalocsai Viski Károly Múzeum és Tájház), iparművészeti remekeit (pl. kiskunhalasi Csipkeház) és az itt élő nemzetiségek (svábok, szlovákok) viseletét, használati tárgyait mutatják be.

A megyében hagyományteremtő szándékkal rendszeresen megszervezett kulturális programok, rendezvénysorozatok mára ugyancsak figyelemre méltó idegenforgalmi vonzerővé váltak, ezek közül meg kell említeni a Halászlé ünnepét Baján, a Kalocsát és Baját érintő Dunamenti Folklórfesztivált, a kecskeméti Hírös Hetet, a hajósi Orbán Napi borünnepet és a különféle szüreti rendezvényeket, főzőversenyeket. Kiemelten fontosak a települések hagyományos, speciális eseményei, amelyek – időpontjuk viszonylagos állandósága miatt – lehetővé teszik az utazások hosszabb időszakra történő előtervezését.

Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark

A park területén egykor – Anonymus szerint – a honfoglaló magyarok "elrendezték az ország dolgait". Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark létesítésének egyik alapgondolata volt, hogy váljon a nemzet emlékezetének iskolájává. Ide előbb-utóbb minden magyar ember eljön, és a külföldiek számára is különleges élményt jelent a magyarok bejövételét ábrázoló Feszty-körkép, vagy a történelmi emlékpark félszáz látnivalója. A "kunsági erdészház" a természet, az élővilág gazdagságát mutatja be, az Erdő a természet temploma kiállítás jurtházai az ember és a természet kapcsolatát szemlélteti. A Szabadtéri Néprajzi Múzeumban a XIX-XX. századforduló tanyai-falusi-mezővárosi kultúráját és építészeti emlékeit, a Világmagyarság hajlékában a magyarság szétszóródásának folyamatát tanulmányozhatják a vendégek. A Romkertben a bencés monostor és környezetének régészeti feltárása közben középkori harangöntő műhely gödrére, kemencéjére és az öntőforma darabjaira bukkantak, ezek Európában egyedülálló különlegességek. A Feszty-körkép a világ második legnagyobb panorámaképe, melyen a Vereckei-hágónál a győztes lovasrohamot figyelő fejedelmet és vezértársait helyezte a leghangsúlyosabb helyre a festő. Az emlékpark rendezvényei a múltat, a hagyományokat idézik: a lovasprogram a vitézek fegyverzetét, harcmodorát, öltözetét mintázza a honalapítás korából.

11.4 4. számú melléklet: A RÉGIÓ MÚZEUMAINAK LISTÁJA

1. **56-os Múzeum és Kápolna** Kiskunmajsa
2. **Alföld Galéria** Hódmezővásárhely
3. **Alföld Galéria** Hódmezővásárhely
4. **Alföldfásítási Gyűjtemény** Bugacpusztaháza
5. **Alkotóház** Üllés
6. **Arany János Emlékház - Tisza-Kastély** Geszt
7. **Babaház** Szegvár
8. **Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Nemzetközi Zománcművészeti Alkotóműhelye** Kecskemét
9. **Bálint Sándor Művelődési Ház** Szeged
10. **Bartók Béla Művelődési Központ** Szeged
11. **Bartos Képzőművészeti Galéria** Baja
12. **Békési Galéria** Békés
13. **Belsőváros-Gyöker u. 1.** Csongrád
14. **Belvárosi Fazekasház** Hódmezővásárhely
15. **Bene ház - Városi Képtár** Gyula
16. **Benedek Péter Emlékháza** Uszód
17. **Bodoky Károly Vízügyi Múzeum** Mezőberény
18. **Bormúzeum** Nemesnádudvar
19. **Bozsó Gyűjtemény** Kecskemét
20. **Bugaci Páztormúzeum** Bugacpusztaháza
21. **Bunyevác Tájház** Baja
22. **Csabai Tanya- és Gabonatörténeti Kiállítóhely** Békéscsaba
23. **Csáki-Maronyák József Galéria** Orosháza
24. **Csávolyi Falumúzeum** Csávoly
25. **Csipkeház** Kiskunhalas
26. **Csúcsi Fazekasház** Hódmezővásárhely
27. **Cukorgyár-történeti kiállítás** Mezőhegyes
28. **Darvas József Irodalmi Emlékház** Orosháza
29. **Deák Ferenc Zsilip múzeum** Baja
30. **Dürer Terem** Gyula
31. **Éber emlékház** Baja
32. **Egyházmegyei Múzeum és Kincstár** Szeged
33. **Egykori Serház, ma Népi Iparművészeti Múzeum** Kecskemét
34. **Endrődi Tájház** Gyomaendrőd
35. **Erdészeti Múzeum** Ásotthalom
36. **Erkel Ferenc Múzeum** Gyula
37. **Erkel Ferenc szülőháza** Gyula
38. **Érseki kincstár** Kalocsa
39. **Falumúzeum** Nemesnádudvar
40. **Falumúzeum** Szegvár

41. **Falumúzeum Székkutas**
42. **Falumúzeum Pítvaros**
43. **Fekete - Ház Szeged**
44. **Fontos Sándor Művészeti Általános Iskola Üllés**
45. **Fridrich János Fényirdája Szentes**
46. **Fuxreiter András Ásvány- és Őslénygyűjteménye Kecskemét**
47. **Galéria Szentes**
48. **Gótikus téglavár Gyula**
49. **Gr. Széchenyi István Általános Iskola és Diákotthon Csongrád**
50. **Gulácsy Lajos Galéria Szeged**
51. **Gyűjtemények Háza Bácsalmás**
52. **Gyűjtemények Háza Kiskunhalas**
53. **Hadtörténeti Múzeum és Haditechnikai Park Kecel**
54. **Házi Múzeum Zákányszék**
55. **Helytörténeti Gyűjtemény Mindszent**
56. **Helytörténeti Gyűjtemény Maroslele**
57. **Helytörténeti gyűjtemény Kiszombor**
58. **Helytörténeti ház Üllés**
59. **Helytörténeti Kiállítás Vésztő**
60. **Helytörténeti Múzeum Bácsszentgyörgy**
61. **Helytörténeti Múzeum épülete Dunavecse**
62. **Honti Műhely Galéria Gyomaendrőd**
63. **Húsipari Üzemtörténeti Gyűjtemény Gyula**
64. **Ifj. Lele József Néprajzi Magángyűjteménye Szeged**
65. **Ilovszky Béláné Magánképtára Orosháza**
66. **Iskolamúzeum Mezőhegyes**
67. **Iskolamúzeum Békés**
68. **Iskolamúzeum Mártély**
69. **Izsáki Pálinka Múzeum és Helytörténeti Gyűjtemény Izsák**
70. **Janáky Emlékszoba Békés**
71. **Jankay Gyűjtemény és Kortárs Galéria Békéscsaba**
72. **Jantyik Mátyás Múzeum Békés**
73. **József Attila Múzeum Makó**
74. **József Attila Múzeum /Espersit-ház/ Makó**
75. **Kalocsa Római Katolikus Érseki Kincstár Kalocsa**
76. **Kass Galéria Szeged**
77. **Katona József Emlékház Kecskemét**
78. **Katona József Múzeum Kecskemét**
79. **Kecskeméti Gyümölcspálinka Főzde és Kiállítás Kecskemét**
80. **Kecskeméti Képtár Kecskemét**
81. **Kecskeméti Planetárium Kecskemét**
82. **Kecskeméti Református Egyházközség Ókollégiuma Kecskemét**
83. **Kiskun Múzeum Kiskunfélegyháza**

84. **Kiskunsági Nemzeti Park Kiállítóterme** Kecskemét
85. **Kner Nyomdaipari Múzeum** Gyomaendrőd
86. **Kocsimúzeum** Mezőhegyes
87. **Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet** Kecskemét
88. **Kohán Múzeum** Gyula
89. **Kondorosi csárda és magtár** Kondoros
90. **Konecsni György Helytörténeti Múzeum** Kiskunmajsa
91. **Kopáncsi Tanyamúzeum** Hódmezővásárhely
92. **Kosztai József Múzeum** Szentés
93. **Kutatóház** Fülöpháza
94. **Körös Völgyi Természetvédelmi Bemutatóház** Mezőtúr
95. **Körös-Maros Nemzeti Park Látogatóközpontja** Dévaványa
96. **Közúti Szakgyűjtemény** Kiskőrös
97. **Közösségi Ház** Szank
98. **Ladics-Ház** Gyula
99. **Lajos Ferenc és kortársai Grafikai Gyűjtemény** Gyula
100. **Leskowsky Hangszergyűjtemény Közalapítvány** Kecskemét
101. **Magyar Fotográfiai Múzeum** Kecskemét
102. **Magyarországi Németek Általános Művelődési Központ** Baja
103. **Márki Sándor Múzeum** Sarkad
104. **Mezőgazdasági Gépjelölés-történeti Gyűjtemény** Kétegyháza
105. **Mezőgazdasági Gépjelöléstörténeti Gyűjtemény** Kétegyháza
106. **Molnár C. Pál Emlékház** Battonya
107. **Móra Ferenc Emlékház** Kiskunfélegyháza
108. **Móra Ferenc Múzeum** Szeged
109. **Munkácsy Emlékház** Békéscsaba
110. **Munkácsy Mihály Múzeum** Békéscsaba
111. **Művelődési Ház (Meseház)** Békéscsaba
112. **Nagy István Képtár Vojnich-Kúria** Baja
113. **Nagy Lajos Faluház és Könyvtár** Apostag
114. **Naív Művészek Múzeuma** Kecskemét
115. **Német Emlékszoba** Gyula
116. **Németh László Emlékszoba** Hódmezővásárhely
117. **Nemzetiségi Ház, Helytörténeti Gyűjtemény** Harta
118. **Nemzetiségi Ház, Helytörténeti Gyűjtemény** Harta
119. **Nemzetközi Kerámia Stúdió Múzeuma** Kecskemét
120. **Nemzetközi Zománcművészeti Alkotóműhely Gyűjteménye** Kecskemét
121. **Népművészeti Tájház** Hódmezővásárhely
122. **Népművészeti Tájház** Kalocsa
123. **Neszményi Képeslap Kiállítás** Tass
124. **Nyakkvágó Csárdamúzeum** Kunszentmiklós
125. **Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark** Ópusztaszer
126. **Óra és Baba Magángyűjtemény** Bugacpusztaháza

127. **Orlai Petrich Soma Gyűjtemény** Mezőberény
128. **Orvos-és Gyógyszerésztörténeti Múzeum** Kecskemét
129. **Panoráma Kilátó** Orosháza - Gyopárosfürdő
130. **Paprika Múzeum** Kalocsa
131. **Pataji Múzeum** Dunapataj
132. **Péter Pál Polgárház** Szentés
133. **Petőfi Sándor Emlékmúzeum** Szalkszentmárton
134. **Petőfi Sándor Emlékszoba** Kiskunfélegyháza
135. **Petőfi Sándor Művelődési Ház, Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény**
Nagymágocs
136. **Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum** Kiskőrös
137. **Pick Szalámi és Szegedi Paprika Múzeum** Szeged
138. **Pincemúzeum** Újsolt
139. **Pusztaközponti Múzeum** Kardoskút
140. **Rádiótörténeti Kiállítás 1924-37** Gyula
141. **Román tájház** Kétegyháza
142. **Ruzicskay Alkotóház** Szarvas
143. **Sárréti múzeum** Szeghalom
144. **Sárréti Múzeum Kiállítóterme** Szeghalom
145. **Schöffner Múzeum** Kalocsa
146. **Sinka Emlékház és Múzeum; (népszerű neve: Múzeumi kiállítóhely)** Vésztő
147. **Soczó Motormúzeum** Gyomaendrőd
148. **Somogyi könyvtár** Szeged
149. **Szabó Pál Irodalmi Emlékház** Biharugra
150. **Szántó Galéria és Műterem** Makó
151. **Szántó Kovács János Területi Múzeum** Orosháza
152. **Szárasmalom (szabadtéri bemutatóhely)** Szarvas
153. **Százéves Cukrászda** Gyula
154. **Szegedi Zsinagóga** Szeged
155. **Szélmalom** Szeged - Kiskundorozsma
156. **Szitás Erzsébet Képtár** Füzesgyarmat
157. **Szlovák Emlékház** Tótkomlós
158. **Szlovák Néprajzi Gyűjtemény** Tótkomlós
159. **Szlovák Tájház** Kiskőrös
160. **Szlovák Tájház** Dunaegyháza
161. **Szlovák Tájház** Tótkomlós
162. **Szlovák tájház** Szarvas
163. **Szlovák-Magyar Táj és Alkotóház** Kondoros
164. **Szórakodás Játékmúzeum és Műhely** Kecskemét
165. **Szűz Mária Kegye-és Emléktárgyak gyűjteménye** Gyula
166. **Tájház** Újsolt
167. **Tájház** Kiskunmajsa
168. **Tájház** Békés

169. **Tájház** Köröstarcsa
170. **Tájház** Kertészsziget
171. **Tanyamúzeum** Tótkomlós
172. **Tanyamúzeum** Tótkomlós
173. **Tanyamúzeum** Lajosmizse
174. **Tanyamúzeum** Kerekegyháza
175. **Tanyamúzeum** Gyula
176. **Tari László Múzeum** Csongrád
177. **Tessedik Sámuel Múzeum** Szarvas
178. **Thorma János Múzeum** Kiskunhalas
179. **Tornyai János múzeum** Hódmezővásárhely
180. **Tóth Menyhért Városi Könyvtár és Közösségi Ház Gyűjteménye** Mórahalom
181. **Tudomány és Technika Háza - Zsinagóga** Kecskemét
182. **Túzokrezervátum Bemutatóháza** Dévaványa
183. **Türr István Múzeum** Baja
184. **Uradalmi Cselédház** Kondoros
185. **Vadászati Kiállítás** Kiskunhalas
186. **Varga Mátyás Színháztörténeti Kiállítása** Szeged
187. **Vármúzeum** Szeged
188. **Városi Galéria** Csongrád
189. **Városi Képtár** Orosháza
190. **Városi Képtár és Kónya Emlékszoba** Sarkad
191. **Városi Képzőművészeti Gyűjtemény (nem üzemel)** Kalocsa
192. **Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény** Jánoshalma
193. **Városi Könyvtár és Művelődési ház, Városi Múzeum** Kecel
194. **Végh Kúria** Kiskunhalas
195. **Vésztő-Mágori Történelmi Emlékhely (Csolt Monostor Romkert)** Vésztő
196. **Vidovszky Béla Helytörténeti Gyűjtemény** Gyomaendrőd
197. **Virágh Kúria Helytörténeti Gyűjtemény** Kunszentmiklós
198. **Viski Károly Múzeum** Kalocsa
199. **Viski Károly Múzeum** Kalocsa
200. **Vízellátás Történeti Gyűjtemény (Kútmúzeum)** Orosháza
201. **Vízügyi Történeti Emlékhely** Szeged - Szőreg
202. **volt Vécsey Kastély** Újsolt

11.5 5. számú melléklet: KERESKEDELEM, VENDÉGLÁTÁS MEGYÉNKÉNT

Csongrád megye

Továbbra sem mutatkozik lényegi változás a megye kiskereskedelmi üzlethálózatában. 2005. szeptember végén közel 7 ezer kiskereskedelmi egység működött a megyében, ami változatlanul az országos állomány 4 százaléka. A lakosság üzletekkel való ellátottsága alapján a megyék közötti rangsorban Csongrád (165 bolt/tízezer lakos) tartja a korábban megszerzett 8. helyét. A boltsűrűség jónak mondható, egy négyzetkilométerre 1,6 elárúsítóhely jutott, amelynél csak Pest, Komárom-Esztergom és Győr-Moson-Sopron megye üzlethálózata sűrűbb.

A megye vendéglátó-hálózata egy év alatt mindössze 4 egységgel bővült, így 2005. szeptember végén 2157 egység végzett vendéglátói tevékenységet. Az üzletek döntő többsége – 63 százaléka – étterem, illetve cukrászda, csaknem háromtizede pedig bár vagy borozó. A nem kereskedelmi célt szolgáló munkahelyi vendéglátás aránya némileg emelkedett, 8 százalékot képviselt a teljes üzlethálózaton belül.

A Dél-Alföld kiskereskedelmi boltjainak együttes forgalma 2005. első félévében megközelítette a 300 milliárd forintot. Az üzletek egy négyzetméterére átlagosan 122 ezer forint jutott. Az alapterületre vetített bevétel a régiók közül itt volt a legkevesebb, 26 ezer forinttal maradt el az országos átlagtól. (Forrás: KSH. 2005. III. negyedév)

Bács-Kiskun megye

Szeptember végén Bács-Kiskunban 9450 kiskereskedelmi üzlet működött, 2 százalékkal több, mint az előző év hasonló időpontjában. A boltok száma országosan is emelkedett, mértéke azonban szerényebb, a 166 ezer egység mindössze fél százalékos bővülést jelez. A piac telítődése miatt egyébként az ország egész területére jellemző, hogy az esetleges növekedések minimális mértékűek (legmagasabb éppen Bács-Kiskunban), ugyanakkor jó néhány megyében az üzlethálózat szűkülése figyelhető meg. A piaci verseny éleződése miatt az üzletek számának tényleges változása mögött nyilvánvalóan egy jelentős mértékű cserélődési folyamat (a megszűntek helyett, helyén új boltok nyílnak) is zajlik, melynek mértéke országosan 11 százalék körül mozog. Miután a kisebbek kevésbé bírják az árversenyt, emiatt az átlagos alapterület folyamatos emelkedése tapasztalható.

A bolthálózat alakulása üzlettípusonként némileg eltérő sajátosságokat mutat. Az élelmiszer és élelmiszer jellegű kereskedelmi egységek száma néhány kivételtől eltekintve inkább csökken, a nem élelmiszereket árusítóké pedig inkább emelkedik. Az előbbi kategóriában egyértelmű kivétel a kenyér-, pékáru- és cukrászati termék-szaküzletek esete. Ebben a körben az elmúlt év során igen jelentősen (az összes üzlettípus közül is a legjelentősebben), csaknem egynegyedével nőtt a piaci szereplők száma.

Szeptember végén Bács-Kiskun megye területén összesen 2.813 vendéglátóhely várta az étkezni, kikapcsolódni, szórakozni vágyókat, 3 százalékkal több, mint tavaly ilyenkor. Ezek legnagyobb hányada, kétharmada továbbra is az étterem vagy cukrászda kategóriájába tartozik, de az egy évvel korábbi időponthoz képest leginkább a munkahelyi vendéglátóhelyek száma emelkedett. (Forrás: KSH. 2005. III. negyedév)

Békés megye

Évek óta alig érzékelhető változás a megye kiskereskedelmi bolthálózatában. 2005. szeptember végén továbbra is 6 ezer kiskereskedelmi egység várja a vásárlókat, az országos állomány 4 százaléka. A lakosság üzletekkel való ellátottsága alapján a megyék közötti rangsorban Békés megye – a maga 10 ezer lakosonkénti 154 boltjával – Jász-Nagykun-Szolnok, Pest, Nógrád, Fejér, illetve Borsod-Abaúj-Zemplén megyét előzi meg. Egy négyzetkilométerre mindössze 1,1 elárúsítóhely jutott, így boltsűrűség tekintetében a megye

Bács-Kiskunnal és Jász-Nagykun-Szolnokkal együtt zárja a rangsort.

A boltok jelentős része – valamivel több mint egyötöde – továbbra is élelmiszer jellegű üzlet és áruház, számuk 2004. szeptemberéhez képest némileg csökkent. Az élelmiszer- és élelmiszerjellegű vegyes üzletek többségénél csökkent az állomány, számottevő növekedés csupán a járműüzletek és üzemanyagtelepek körében volt tapasztalható.

A kisboltok – kereskedelmi üzletláncokkal szembeni – térvesztése ellenére a megyében a kiskereskedelmi üzletek többségét (56 százalék) még mindig az egyéni vállalkozások üzemeltetik.

A megye vendéglátó-hálózata egy év alatt mindössze 3 egységgel bővült, így 2005. szeptember végén 2358 egység végzett vendéglátói tevékenységet. Az üzletek több mint fele étterem, illetve cukrászda, csaknem négytizede pedig bár vagy borozó. A nem kereskedelmi célt szolgáló munkahelyi vendéglátás aránya 9 százalékot képviselt a teljes üzlethálózaton belül.

A Dél-Alföld kiskereskedelmi boltjainak együttes forgalma 2005 első félévében megközelítette a 300 milliárd forintot. Az üzletek egy négyzetméterére átlagosan 122 ezer forint jutott. Az alapterületre vetített bevétel a régiók közül itt volt a legkevesebb, 26 ezer forinttal maradt el az országos átlagtól. (Forrás: KSH. 2005. III. negyedév)

11.6 6. számú melléklet: TURISZTIKAI KÉPZÉSEK A RÉGIÓBAN

- A Tessedik Sámuel Főiskola Egészségügyi Intézetében, Gyulán egészségturisztikai szervező szakembereket képeznek 2006. szeptemberétől. A hallgatóknak tanulmányaik során az egészségturizmuson túl lehetőségük lesz kulturális, ökoturisztikai, a vízhez kötődő programok, vagy a falusi vendéglátás területére szakosodni.
- Bányai Júlia Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola (6500 Baja Köztársaság tér 1.)
- Kossuth Zsuzsanna Humán és Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola (6500 Kalocsa Tomori Pál u. 7.)
- Krúdy Gyula Kereskedelmi, Vendéglátóipari Szakközépiskola (6723 Szeged József Attila sugárút 122-126.)
- Corvin Mátyás Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakközépiskola (6800 Hódmezővásárhely Bartók Béla u. 23.)
- Széchenyi István Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Szakközépiskola (6000 Kecskemét Nyíri u. 32.)
- Eötvös József Iskolaalapítvány Szakközépiskolája (5600 Békéscsaba, Andrássy út 11-17.)
Szakmai képzés: 52787203 idegenforgalmi ügyintéző, 52787202 idegenforgalmi technikus, 52343504 marketing-és reklámügyintéző, 54343901 irodavezető, 54787202 idegenvezető (angol nyelven)
- Békés Megyei Székely Mihály Szakképző Iskola és Kollégium (5540 Szarvas, Kossuth u. 5-7.) Szakmai képzés: asztalos, élelmiszer-és vegyi áru ker., fodrász, kőműves, pincér, szakács, szobafestő-mázoló és tapétázó, faipari technikus, kereskedelmi technikus, vendéglátó technikus
- Zwack József Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakképző Iskola (5600 Békéscsaba, Gyulai út 32.) Szakmai képzés: kereskedelmi szakmenedzser OKJ 55 7863 01, kereskedelmi technikus OKJ 52 7862 02, élelmiszer-vegyi áru kereskedő OKJ 33 7862 01, ruházati kereskedő OKJ 33 7862 03, vas és műszaki kereskedő OKJ 33 7862 04, vendéglátó szakmenedzser OKJ 55 7822 01, vendéglátás

11.7 7. számú melléklet: A M.Á.S.T. KFT. KUTATÁSA A HAZAI LAKOSSÁG UTAZÁSI SZOKÁSAIRÓL

Kirándulások jellemzői	
Kiránduló háztartások aránya a magyar lakosság körében	61%
Belföldön kirándulók aránya a kiránduláson résztvevő magyar lakosság körében	97%
A Dél-Alföld régióba kirándulók aránya a belföldi kiránduláson résztvevő magyar lakosok között	16%
A belföldi kirándulásokból a Dél-Alföld régióba irányuló kirándulások aránya	11,2%
A Dél-Alföld régió kirándulásain résztvevő személyek száma	2,29 fő/kirándulás
A Dél-Alföld régió többször ismétlődő, csak időpontjában eltérő kirándulásainak aránya	77%
A kirándulások leggyakoribb időpontja a régióban	augusztus (21%) július (18%) június (15%)
A kirándulások leggyakoribb motivációja a régióban	rokonok, ismerősök felkeresése (45%)
A kirándulások második leggyakoribb motivációja régióban	vásárlás (13%)
A kirándulások harmadik leggyakoribb motivációja a régióban	gyógyfürdő, gyógykezelés igénybevétele (9%)
Egy kirándulás átlagos költsége a régióban	7431±256 Ft
Egy kirándulás egy főre jutó költsége a régióban	3416±115 Ft
A régióba kirándulók közül turisztikai információt gyűjt kirándulásai helyszínéről	40%
Fő információforrás	prospektus (50%) térkép (28%) korábbi tapasztalat (27%)

Utazások jellemzői	
Utazó háztartások aránya a magyar lakosság körében	60%
Belföldön utazók aránya az utazáson résztvevő magyar lakosság körében	83%
A Dél-Alföld régióba utazók aránya a belföldi utazáson résztvevők között	11%
A belföldi utazásokból a Dél-Alföld régióba irányuló utazások aránya	9%
A Dél-Alföld régió utazásain résztvevő személyek száma	1,81 fő/utazás
A Dél-Alföld régió többször ismétlődő, csak időpontjában eltérő utazásainak aránya	59%
Az utazások leggyakoribb időpontja a régióban	augusztus (23%) július (23%) június (17%)
Az utazások időtartama a régióban	3,6 éjszaka
Az utazások leggyakoribb motivációja a régióban	rokonlátogatás (42%)
Az utazások második leggyakoribb motivációja a régióban	kertészkedés (23%)
Egy utazás átlagos költsége a régióban	19077±1261 Ft
Egy utazás egy főre jutó költsége a régióban	10146±580 Ft
Egy utazás egy napra és egy főre jutó költsége a régióban	3444±195 Ft
A régióba utazók közül turisztikai információt gyűjt utazási helyszínéről	35%
Fő információforrás	prospektus (35%) Internet (29%) korábbi tapasztalat (28%)

Főutazások jellemzői	
Főutazáson résztvevő háztartások aránya a magyar lakosság körében	44%
Belföldön utazók aránya a főutazáson résztvevő magyar lakosság körében	64%
A Dél-Alföld régióba utazók aránya a belföldi főutazáson résztvevők között	9%
A Dél-Alföld régióba irányuló főutazások leggyakoribb céltelepülései	Szeged (17%) Gyula (16%)
A Dél-Alföld régióban a főutazás előtt is ott járt személyek aránya	84%
A régió iránti érdeklődést felkeltő legfontosabb tényezők	rokonok, barátok meghívása (53%) kedvező tapasztalat (33%) ismerősök, rokonok ajánlása (13%)
A régió kiválasztásának legfontosabb szempontjai	meghívás (42%) kedvező tapasztalat (29%) kedvező kép él benne (19%)
A Dél-Alföld régió főutazásain résztvevő személyek száma	2,43 fő/főutazás
A főutazások leggyakoribb időpontjai a régióban	augusztus (35%) július (30%)
A főutazások időtartama a régióban	6,41 éjszaka
A főutazások jellege a régióban	egy helyen töltötték (86%)
A főutazáson leggyakrabban igénybe vett közlekedési eszközök a régióban	gépkocsi (72%) menetrendszerű busz (22%) vonat (8%)
A főutazások során nem fizetős szállást igénybevevők aránya a régióban	64%
A főutazások során szálláshelyhez kapcsolódó ellátást nem igénylő utazók aránya a régióban	85%
A főutazást önállóan szervezők aránya a régióban	95%
A főutazást utazási iroda segítségével szervezők aránya a régióban	4%
A főutazások leggyakoribb motivációja a régióban	pihenés (38%)
A főutazások második leggyakoribb motivációja a régióban	rokonlátogatás (26%)
A főutazások harmadik leggyakoribb motivációja a régióban	gyógyfürdő szolgáltatásainak igénybevétele (17%)
A régióban leggyakrabban végzett tevékenységek	pihenés (84%) strandolás (42%) rokonlátogatás (37%)
Egy utazás átlagos költsége a régióban	45217±5039 Ft
Egy főre jutó költség a régióban	18612±2154 Ft
Egy napra és egy főre jutó költség a régióban	3714±443 Ft
A régióba utazók közül gyűjt turisztikai információt főutazása helyszínéről	25%
Fő turisztikai információforrások	útikönyv (38%) prospektus (38%) korábban ott járt személyek (27%)

11.8 8. számú melléklet: SZÁLLÁSFEJLESZTÉSI HATÁSTANULMÁNY (EuroSpa Hungary Kft, 2005. április)

Ebben a mellékletben csak azok a fürdőfejlesztések kerülnek bemutatásra, melyek állami támogatást kaptak és jelentősebb turisztikai hatással bírnak.

Fürdő	Támogatás	Saját erő	Teljes beruházás
Békéscsaba, Árpád fürdő	473	527	1 000
Füzesgyarmat, Füzes fürdő	40	140	180
Gyomaendrőd, Ligetfürdő	400	400	800
Gyula, Várfürdő I. Ütem	400	520	920
Gyula, Várfürdő II. ütem	300	500	800
Kecskemét, Széktói strand	270	270	460
Kiskunmajsa, Gyógyfürdő I. ütem	50	70	120
Kiskunmajsa, Gyógyfürdő II. ütem	-	250	250
Mórahalom, Gyógyfürdő I-II.ütem	223	378	600
Orosháza-Gyopárosfürdő I. ütem	750	750	1 500
Orosháza-Gyopárosfürdő II.ütem	725	1 075	1 800
Szarvas, Városi fürdő	200	200	400
Szarvas, Liget fürdő	40	40	80
Szeged, Anna fürdő	747	753	1 500
Szentes, Termálstrand	181	279	460
Tótkomlós, Rózsafürdő	189	191	380
Összesen	4 988	6 343	11 250

Közel 5 milliárd Ft támogatással és 6,3 milliárd Ft saját erővel a Régió fürdőpiacán több, mint 11 milliárdnyi beruházás valósult meg.

Békéscsaba: sportuszoda, élményfürdő fejlesztés és megújult gyógyászat.

Füzesgyarmat: 2005-ben Füzes Fürdőben három gyógyvizes medencét, új gyermekpancsolót, kezelőhelyiségeket, öltözőt és szaunát létesítenek, fedett gyógymedence épül.

Gyomaendrőd: gyógyászati részleg felújítása, komplett fizio- és balneoterápiás kezelésekkel. Új fedett uszodában 25 méteres mélyülő medence, valamint gyógyvizes, élményelemekkel bővített lazítómedence épült nyakzuhannyal, buzgárral és oldalfalvízsugárral.

Gyula: A Gyulai Várfürdőt 2002. óta folyamatosan fejlesztik: gyógyászati részleg teljes rekonstrukciója, wellnessközpont: valamennyi medencét felújították és élményelemekkel látták el.

2004-ben felújították és téliesítették az 50 méteres versenymedencét és a 25 méteres tanmedencét, valamint elkészült a Lovarda épületében a gyógyúszó- és két gyógy-ülőmedence, valamint a pillangó és polip alakú medence.

Kecskemét: uszoda, élményfürdő és csúszdapark létesült a Széktói Strand területén.

Mórahalom: gyógyvizes élménymedence, további élménymedencék csúszdával, napozóterasz. Gyógyászat új, háromszintes épületében csoportos gyógytornamedence, súlyfürdős medence valamint a kezelőhelyiségek kerültek kialakításra.

Orosháza-Gyopárosfürdő: gyógyászat létesítése, új élményfürdő-komplexum, négy beltéri és három kültéri medencével, két óriáscsúszda, szaunapark jacuzzi és merülő medencékkel. Hátra van még a nagy ülőmedence rekonstrukciója.

Szarvas: négy beltéri élmény- és sportmedence, gyógy- és wellness szolgáltatások. Átadás: 2004-ben.

Szeged – Anna Fürdő: gyermekmedence, élmény- és pezsgőmedence, szauna, 700 m² wellnessrészleg, gyógykomplexum.

Szeged – Kiskundorozsma: 2006-ban kezdődik az aquapark építése (4 mrd Ft).

Szentes: 2003 januárban a Termálfürdőben elkészült a tetőtér beépítésével egy 12 ágyas nappali szanatórium, valamint belső modernizálásra került sor: megvalósult a klimatizálás, a mozgáskorlátozottak közlekedési feltételéi javultak, korszerűsítették a meglévő fűtési és energetikai rendszert. A Strandfürdőben 3 termálmedence létesült, élményelemekkel és csúszdával.

Tótkomlós: Gyógy- és strandszolgáltatások kialakítása, aromabarlang, 25 méteres fedett versenymedence, gőzfürdő és masszázs.

További fejlesztések – Széchenyi Turizmusfejlesztési Program támogatása nélkül:

Déaványa: 2003-2004: Termálmedence felújítás, a '90-es évek végétől látványos fejlődésnek indult a fürdő, megnyílt az elektromos kezelő, hidro- és balneoterápiás kezelések, mechanoterápia és gyógytornás kezelések (Területfejlesztési Tanács támogatásával)

Kiskunmajsa: 300 négyzetméternyi vízfelülettel rendelkező multifunkciós gyermek- és csúszdamedence és modern játszótér létesült.

Makó: 2002-ben új élménymedence, 2004-ben 75 méter hosszú csúszda és medence.

Tiszaécske: fedett uszoda, jacuzzi, masszázs, szauna, kemping vizesblokkjának megújulása.

Füzesgyarmat: Gara Hotel – teljes egészében magántőkéből valósították meg a fejlesztéseket: szobák felújítása, konferenciatermek, a szálló udvarán medencék. Elkészült a gyógyászati épület. A Castrum Kft. a fürdő és a Gara Hotel szomszédságában jól felszerelt, tágas kempinget létesített.

Szállodai fejlesztések:

Makó: Korona Szálló teljes felújítása, 150 méterre helyezkedik el a strandtól.

Kiskőrös: úgy gyógyszálloda épült fedett medencével.

További fejlesztéseket tervező fürdők:

Kiskunmajsa (Jonathermál Rt.) Termálfürdő: A teljes beruházási programjuk 600 millió Ft összegű, melyre 300 millió Ft-os vissza nem térítendő állami támogatást kértek, de pályázatuk nem nyert. Előkészítettek egy szűkített programot, amelynek megvalósításához hozzákezdték. Ez egy 350 milliós beruházás, melyből 200 milliós fedezet áll rendelkezésre a kültéri (kombinált multifunkciós) medence megépítésére és hiányzik még 150 millió Ft, amely elsősorban a téli üzemeltetés gondjait oldaná meg (beltéri medence, öltöző szaunapark).

Csongrád Gyógy- és Termálfürdő: A Fürdő teljes felújítása 1 milliárd Ft forrást igényel. Létezik egy szűkített terv a rekonstrukcióra, ennek forrásigénye 600 millió Ft. Ebben az elavult külső medencék felújítása és a gyógyászat rekonstrukciója szerepel (amelyből csak a reumatológia fejlesztése valósult meg 30 millió Ft-os PHARE támogatással). 300 millió Ft vissza nem térítendő állami támogatáshoz az Önkormányzat mellé tenné a másik 50 %-ot. A reumatológia átadásával forráshiány miatt megállt a beruházás.

Lakitelek-Tösfürdő: Az egész fürdő felújítására engedélyezési tervvel rendelkeznek. A fürdő felújításának első üteme kezdődött meg. Ez 200 milliós beruházás, de forráshiány miatt csak a nagymedence vízforgatója készül el a szezonra 20 millió Ft-os beruházással. Elmarad a három ülőgyógymedence felújítása, a gyermekpancsoló vízforgatójának kiépítése és burkolatcseréje, és a fogadóépület felújítása, bővítése sem valósul meg forráshiány miatt. 100 millió Ft vissza nem térítendő támogatás kell a beruházások megvalósításához.

Tiszaécske-Kerekdomb: A Kerekdombi Termálfürdő termálkútjának bevizsgálása megtörtént, gyógyvízminősítéssel rendelkezik, most készül a tanulmányterv, a teljes rekonstrukció 800 millió Ft-ba kerül. Készül egy szűkített program és arra épülő kiviteli tervek, melyek a 2004. évi szezonban való működéshez már elengedhetetlen beruházásokat tartalmazza (padkás ülőmedence, néhány, felnőtteket szolgáló élményelemmel, valamint gyermekmedence bővítését és vízforgatóval történő ellátását. A szűkített programhoz (350-400 millió Ft) 100-150 millió Ft-os vissza nem térítendő állami támogatást igényelne a vállalkozó.

A Szegedi Fürdővizek Kft, melynek új neve Szegedi Fürdők Gyógyászati, Strand és Turisztikai Kft, valamint rövidített elnevezése Szegedi Fürdők Kft. az Anna kút vizére épülő régi gőz- és gyógyfürdőjének rekonstrukciója 2004. szeptember 1-ig befejeződött. Nem jutott viszont forrás a Kft-hez tartozó újszegedi és a kiskundorozsmai fürdőkre. Ez utóbbinak kistérségi hatása is jelentős.

A város idegenforgalma feltétlenül igényli, hogy ezek a fejlődésben megrekedt fürdők medencéinek és öltözőinek rekonstrukciója megtörténjen. Ehhez szerény becsléssel is 250-300 milliós vissza nem térítendő állami támogatásra volna szükség.

Békés Gyógyfürdő: Van egy elfogadott tervük a külső élménymedence, fedett téri gyógymedencék felújítására, a gyógyászat bővítésére. Összes beruházás 600 millió Ft. Eddig nem kaptak támogatást. Megvalósult 1 db termálkút fúrása is. 150 milliós támogatás kellene még a fedett gyógyászat rekonstrukciójához.

Hátralévő tervezett beruházások a Dél-Alföldön: 2,75 milliárd Ft.

Ehhez szükséges vissza nem térítendő támogatási igény: 1,15 milliárd Ft.

A *Dél-alföldi Régió* fürdői az 1,15 milliárd Ft-os vissza nem térítendő támogatással folytatni tudnák a megkezdett regionális fürdőfejlesztési programot. Továbbá több önkormányzat (település) tervez fürdőépítést a jövőben a meglévő termálkútjaikra alapozva, ezek: Kistelek, Mélykút, Ópusztaszer.

Fürdőfejlesztésekhez kapcsolódó beruházások

Szállásférőhelyek tervezett bővítése:

- a gyógyfürdőkhez kapcsolódóan Gyulán, Orosházán, Szegeden, Kecskeméten, Makón és Gyomaendrődön gyógyszállók építése, emellett Tiszakécske, Kiskunmajsa, Kiskunfélegyháza, Szarvas, Tótkomlós, Mórahalom, Csongrád és Szentes rendelkezik nagyobb (50 szoba feletti) szállásfejlesztési tervekkel;
- gyógy- és termálfürdőkhez kapcsolódó panziók és kempingek megépítése, bővítése és/vagy a meglévők felújítása Tótkomlóson, Tiszakécske-Tisza-parti Fürdő mellett, Szeged, Orosháza, Szarvas-Liget Kft, Tiszakécske-Kerekdomb, Csongrád, Gyomaendrőd, Kiskunfélegyháza, Kecskemét városokban.

A fürdők közvetlen környezetének (infrastruktúra) rendezése:

- elfolyó vizek elhelyezése, a környezet megóvása,
- utak, parkírozók, buszmegállók, WC-k kiépítése,
- parkrendezések, és a kapcsolódó szolgáltatások kultúrált elhelyezése.

A nemzetközileg is keresett gyógyfürdők közelében a repülőterek fejlesztése:

Szegeden, és Gyula esetében a békéscsabai repülőtér fejlesztése.

Békéscsabán közepes gépek fogadására alkalmas, 1.300 méter hosszú és 30 méter széles beton leszállópálya kerül kialakításra, ennek költsége várhatóan nettó 1,4 milliárd forint. A megyei

önkormányzat 2005. évi költségvetésében elkülönített 400 millió forintot a fejlesztésre. Hasonló nagyságú összegre pályáztak a Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanácsnál is, amelyet el is nyertek. Még mintegy kétmillió eurót várnak az Európai Unió Interreg III/A alapjától. A közelmúltban pályázaton a DARFT-től nyertek 130 millió forintot. Ezáltal korszerű fénytechnikát építhetnek ki a tervezett új leszállópálya körül.

A közutak fejlesztése:

- az M5-ös autópálya megépítésével Szeged, Orosháza, Kiskunmajsa, Mórahalom, Kistelek, Makó fürdőinek elérése javult számottevően,
- a 44 –es főútvonal fejlesztése Cserkeszölő, Szarvas, Gyomaendrőd, Gyula fürdői számára,
- a 47 –es főút korszerűsítése Orosháza és Hódmezővásárhely fürdőinek fontos.

A vasút korszerűsítése és szolgáltatásainak fejlesztése:

elsősorban a szezonban „termál vonatok” indítása a kiemelt fürdőhelyekre Szegedre, Gyulára, Orosházára, Kiskunmajsára, megfelelő szolgáltatásokkal párosítva, egy Szeged–Bécs Intercity is elképzelhető.

Ezen fejlesztések eredményei és hatása a régió turizmusára, gazdaságára

A vizsgált fürdők esetében az alábbiak szerint alakultak az elmúlt években a látogatószámok:

Látogatószámok	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005. (tervezett)
Kecskemét Fedett Uszoda	201 089	217 698	189 238	199 332	188 582	200 000
Kecskemét Élmenyfürdő és Csúszdapark	47 945	45 758	38 505	121 339	82 767	100 000
Tisza-kécske Tisza-parti Termálfürdő	40 000	100 000	110 000	120 000	150 000	140 000
Tisza-kécske Kerekdombi Termálfürdő	38 500	35 602	33 747	30 000	31 000	30 000
Kiskunmajsa	250 000	363 000	398 000	400 000	400 000	400 000
Kiskunfélegyháza	40 000	40 000	50 000	60 000	70 000	70 000
Kiskunhalas	120 000	112 000	100 000	100 000	104 000	110 000
Gyula Várfürdő	742 650	763 059	830 000	865 516	860 000	900 000
Orosháza - Gyopárosfürdő	117 000	156 562	150 000	143 994	164 951	165 000
Gyomaendrőd	81 000	79 000	68 147	63 673	68 100	70 000
Szarvas	13 871	14 835	13 898	6 148	5 000	15 000
Tótkomlós	35 500	36 859	28 130	4 139	38 188	45 000

Szeged	426 254	419 334	384 013	357 053	422 977	425 000
Mórahalom	35 084	38 203	70 552	121 292	200 000	220 000
Makó	27 946	267 437	274 942	286 378	251 492	260 000
Csongrád	66 435	80 019	74 232	72 802	74 085	76 000
Szentes - Termálfürdő	171 673	202 186	148 174	135 795	140 000	150 000
Békéscsaba	33 000	100 000	97 362	313 978	300 000	330 000
Összesen	2 487 947	3 071 552	3 058 940	3 401 439	3 481 142	3 706 000

Mindezek alapján látható, hogy a fejlesztések hatására az elmúlt években folyamatos emelkedés tapasztalható, annak ellenére is, hogy a tavalyi nyár időjárási szempontból nem volt kifogástalan.

Árbevétel (millió Ft)	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.
Kecskemét Fedett Uszoda	34	37	44	47	48
Kecskemét Élményfürdő és Csúszdapark	12	11	12	98	70
Tiszaújváros Tisza-parti Termálfürdő	38	86	117	124	273
Tiszaújváros Kerekdombi Termálfürdő	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Kiskunmajsa	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Kiskunfélegyháza	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Kiskunhalas	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	33
Gyula Várfürdő	294	345	468	609	590
Orosháza-Gyopárosfürdő	65	82	118	77	385
Gyomaendrőd	26	28	30	36	38,5
Szarvas	2,5	3,2	2,6	1,2	5,5
Tótkomlós	13	17	16	2	15
Szeged		153	217	195	252
Mórahalom	6,8	8	10	22	48
Makó	47	50	57	68	67
Csongrád	57	62	61	60,5	68
Szentes	5,5	5,8	15	28	45
Békéscsaba	8	34	23,5	107	
Összesen	608,8	922	1 191,1	1 474,7	1 938

Adatgyűjtésünk alapján a fentiek szerint alakultak a fürdők bevételei az elmúlt években, mint látható a hiányos adatok ellenére is folyamatos növekedést regisztráltak a fürdők.

Medencék számában bekövetkezett változások:

Fürdő neve	Medencék száma		
	Beruházás előtt	Jelenleg	Növekmény
Békéscsaba - Árpád Fürdő	6	8	2
Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő	5	10	5
Füzesgyarmati Fürdő	4	4	0
Gyomaendrődi Liget Fürdő	6	8	2
Gyulai Várfürdő	19	19	0
Kiskunmajsa	5	7	2
Kecskeméti Élmenyfürdő és Csúszdapark	5	8	3
Orosháza-Gyopárosi Gyógyfürdő Rt.	6	20	14
Rózsa Fürdő Kft. Tótkomlós	4	8	4
Szarvasi Gyógyfürdő	3	7	4
Szeged Anna Fürdő	11	11	0
Szentes Strandfürdő és Camping	4	9	5
Tisza-parti Termálfürdő Camping Étterem	5	7	2
Összesen	83	126	43

Ahogy a táblázatból is látszik a vizsgált fürdőkben 43-mal növekedett a medencék száma a beruházásoknak és támogatásoknak köszönhetően.

11.9 9. számú melléklet: NAGYPROJEKTEK A DÉL-ALFÖLDÖN

	EGÉSZSÉGTURIZMUS	A projekt által érintett terület, földrajzi helyszín	Terület-fejlesztési régió	Termékkategória (több esetén mindegyik)	A projekt tervezett költségvetése (mFt)	A projekt beruházási összegének köz- és magánforrások közötti megoszlása	Igényelt támogatás összege/ nagysága (mFt)	Kezdési, befejezési időpont	Előkészítés költség igénye (mFt)	Kontaktszemély elérhetősége
1.	Dél-alföldi gyógy-és termálfürdőkhoz kapcsolódó szálláshelyfejlesztések	Bács-Kiskun megye: Kecskemét, Tiszakécske, Kiskunmajsa, Kiskunfélegyháza, Kiskunhalas; Békés megye: Gyula, Orosháza, Tótkomlós, Szarvas, Gyomaendrőd; Csongrád megye: Szeged, Makó, Mórahalom, Csongrád, Szentes	Dél-Alföld	egészségturizmus, szálláshelyfejlesztés	30 000					
2.	Gyula Város nemzetközi gyógyhelyé alakítása	Gyula	Dél-Alföld	Konferenciaturizmus, egészségturizmus, gyógyturizmus	20 100	közforrás: 18900 mFt magánforrás: 1200 mFt	17 200	2007-2008	2 010	Gellén Vencel 66/362155, gellenv@gyula.hu
3.	„Alföld Gyöngye” Orosháza-Gyopárosfürdő Fejlesztési Konceptió	Orosháza- Gyopárosfürdő	Dél-Alföld	Kulturális turizmus, ökoturizmus, gyógyturizmus	25 000	Magánforrás: 79% Közforrás: 21%	59%	2007-2013		Takács Antal Tel.: 68/ 413-022 , 30/ 642-3276 Fax: 68/ 411-545 TakacsA@oroshaza.hu Ladányi Zoltán Tel.: 66/ 524-613, 30/ 903-4149 Fax.: 66/ 524-611 beruhazas3@csabacenter.hu
4.	Termál- és gyógyvíz kutatóintézet létrehozása Gyulán (együttműködve az SZTE orvostudományi karával , valamint a Békés megyei és az orosházi kórházzal)	Gyula	Dél-Alföld	Egészségügyi szolgáltatások, gyógyturizmus, munkahelyteremtés	70	100% közforrás		2006-2008	20	Hőforrás Gyógyászati Egyesület 66/463-722
5.	Kerekdombi fürdő és termálfalu	Tiszakécske-Kerekdomb	Dél-Alföld	egészségturizmus	6 000	50% saját forrás (?) 50% támogatás	50%	2007-2009	300	Szánthó István 76/441-568 20/9441-751 kerekdomb@axelero.hu
6.	Sunhouse Bugac - Thermal Resort & SPA, Golf & Country Club, Health Centre	Bugac	Dél-Alföld	egészségturizmus, golfurizmus, incentive turizmus, klaszterek, nemzeti park	6 000	Közpénz: 4/6, 66,6% Magánforrás: 2/6, 33,3%	4 000	2007-2008	100	Görög Ibolya 06-30-9356-632
7.	Fedett gyógyturisztikai komplexum megépítése Kecskeméten	Kecskemét	Dél-Alföld	gyógyturizmus	2 000			2007		
8.	Regionális szerepkörű egészségturisztikai rehabilitációs körházi ellátás fejlesztése	Gyula	Dél-Alföld	Egészségügyi szolgáltatások, gyógyturizmus, munkahelyteremtés	5 000	100% közforrás	90%	2005-2009	125	Dr. Becsei László becsei@pandy.hu, Wittmann László laszlo.wittmann@bekesmegye.hu
9.	Petőfi Szálló (és Tóth József Színház) épületegyüttes rekonstrukciója, turisztikai célú hasznosítása	Szentes	Dél-Alföld	műemlékhasznosítás	2 000					
10.	Kisökörrázi szabadidő- és idegenforgalmi központ	Gyula	Dél-Alföld	Gyógyturizmus, wellness, kulturális turizmus, konferenciaturizmus	4 050	Közforrás: 3492 mFt (86%) Magánforrás: 558 mFt (14%)	3 442	2007-2008	334	Gellén Vencel, gellenv@gyula.hu, 66/362155
11.	Parkerdő Wellness Szálló és Élmenyfürdő	Szentes	Dél-Alföld	Wellness	4 000					Boros Szilvia, Mészáros Zsuzsanna 63/510-300 Fax 63/510-341 30/349-3294 borossz@szentes.hu, turizmus@szentes.hu
12.	Gyula Várfürdő komplex fürdőfejlesztés	Gyula	Dél-Alföld	Egészségturizmus, Konferenciaturizmus	3 000	10% saját erő, 90% támogatás	90%	2007-2013	100	Cséfán Lajos ügyvezető igazgató (66) 561-360

13.	Gyógy- és Wellness (SPA) Hotel építése a Móraalmi Gyógyfürdő szomszédságában	Mórahalom	Dél-Alföld	4 csillagos gyógy-, és wellness szálloda	2 000	Közforrás: 50% Magánforrás: 50%	50%	2007-2010	50	Balog László tel: 62/281-022 (113) fax: 62/281-244 balog@morahalom.hu
14.	Hotel Szauna rekonstrukciója és szobakapacitásának valamint szolgáltatásainak bővítése – wellness szállodává alakítása.	Kecskemét	Dél-Alföld	egészségturizmus, konferencia- és incentive turizmus	3 000	51% közforrás 49% magánforrás	50%	2007-2008		Dr. Kelemen Márk Tel.: + 3676481724 Fax: + 3676418910 drkelmark@axelero.hu
15.	Termál Fürdő- és Rehabilitációs Központ kialakítása	Kiskunhalas	Dél-Alföld	egészségturizmus, lovas turizmus, falusi turizmus, kerékpárturizmus, konferencia- és incentive turizmus, golf turizmus, stb.	3500-4000	80% közforrás 20% magánforrás		2005-2015	400	Hideg Ferencné Tel: 0620-912-19-33 projekthaz@axelero.hu
16.	Hódmezővásárhelyi élményfürdő komplex turisztikai fejlesztése	Hódmezővásárhely	Dél-Alföld	egészségturizmus	3 260	Közforrás: 2060 mFt (63%) Magánforrás: 1200 mFt (37%)		2008-2010	50	Weszely Tamás Tel/fax: 62/530-132 Tel/fax: 62/530-132 fejleszt@hodemzovasarhely.hu
					115 480					

	TÉMAPARK	A projekt által érintett terület, földrajzi helyszín	Terület-fejlesztési régió	Termékkategória (több esetén mindegyik)	A projekt tervezett költségvetése (mFt)	A projekt beruházási összegének köz- és magánforrások közötti megoszlása	Igényelt támogatás összege/ nagysága (mFt)	Kezdési, befejezési időpont	Előkészítés költség igénye (mFt)	Kontaktszemély elérhetősége
	Szegedi Vadaspark	Szeged	Dél-Alföld	Témapark	2 000	100% közpénz		2007-2013		Veprik Róbert Tel: 62/542-530 30/228-2212 info@zoo.szeged.hu
	Keckskeméti Vadaskert -Projekt	Keckskemét	Dél-Alföld	Témapark	2 400	100% közpénz	90%		120	Polyák Irén Tel/Fax: 76/320-121 Tel: 30/2792512 info@zookeckemet.hu
					4 400					
	KONFERENCIATURIZMUS	A projekt által érintett terület, földrajzi helyszín	Terület-fejlesztési régió	Termékkategória (több esetén mindegyik)	A projekt tervezett költségvetése (mFt)	A projekt beruházási összegének köz- és magánforrások közötti megoszlása	Igényelt támogatás összege/ nagysága (mFt)	Kezdési, befejezési időpont	Előkészítés költség igénye (mFt)	Kontaktszemély elérhetősége
1.	Göndöcs-népkerti konferencia központ	Gyula	Dél-Alföld	Konferenciaturizmus	3 150	Közforrás: 2993 mFt Magánforrás: 473 mFt	2520	2007-2008	315	Gortka István, 66/362155
2.	Európa Palota komplex fejlesztése	Szeged	Dél-Alföld	Konferenciaturizmus, egészségutizmus, örökségturizmus.	3 000	Magánforrás: 1 000 mFt Közforrás: 2 000 mFt	1 980	2007-2010	140	Priskinné Ale Mária Tel.: 62/441-858 priskinne@polghiv.szeged.hu
3.	Békés megye konferencia turizmusának kiszélesítése	Békéscsaba, Gyula, Békés, Sarkad, Szeghalom, Szarvas, Orosháza, Mezőkovácsháza	Dél-Alföld	konferenciaturizmus	2 500	Közszféra: 1500 mFt Magánszféra: 1000 mFt			1,5	Tel., fax: (66) 442-520 info@bmva.hu
					8 650					
	ÖRÖKSÉGTURIZMUS	A projekt által érintett terület, földrajzi helyszín	Terület-fejlesztési régió	Termékkategória (több esetén mindegyik)	A projekt tervezett költségvetése (mFt)	A projekt beruházási összegének köz- és magánforrások közötti megoszlása	Igényelt támogatás összege/ nagysága (mFt)	Kezdési, befejezési időpont	Előkészítés költség igénye (mFt)	Kontaktszemély elérhetősége
	Az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark és környezete komplex vonzerővé fejlesztésének programja	Ópusztaszer	Dél-Alföld	Kulturális turizmus, Aktív turizmus, Óko turizmus, Ifjúsági turizmus, Konferencia turizmus	2 360	97 % köz-3 % magán forrás	90 % pályázati - 10 % saját erő forrás		Projektösszeg 15-20%-a	Radies Béla Tel: 62/275-243 Fax: 62/275-011 30/682-4848
	A szegedi Móra Ferenc Múzeum látogatóbarát fejlesztése	Szeged	Dél-Alföld	Műemlék épületben megvalósuló kulturális-turisztikai attrakció.	5 454	100% közforrás	95%	2007-2009	12	Herczeg Gábor 62/549-040 g_herceg@mfm.u-szeged.hu
	Interaktív Látogatóközpont Vésztő-Mágoron	Észak-Békés megye, Körös-Sárrét Kistérség, Vésztő, Vésztő-Mágor	Dél-Alföld	Élménypark	2 430	Közforrás: 80% Magánforrás: 20%	70%	2007-2010	210-260	Kaszai János 66/477-001 Gila Károly 66/470-630 30/358-5475 kgila@freemail.hu Tökésné Gali Mónika 66/470-395 30/372-3534
	Dóm téri kulturális kavalkád	Szeged	Dél-Alföld	örökségturizmus - nagy rendezvények, incentive turizmus - city break programok	6 000	Magánforrás: 500 mFt Közforrás: 5 500 mFt	5 400	2007-2010	250-300	Priskinné Ale Mária Tel.: 62/441-858 priskinne@polghiv.szeged.hu
					16 244					

	AKTÍV TURIZMUS, ÖKOTURIZMUS	A projekt által érintett terület, földrajzi helyszín	Terület-fejlesztési régió	Termékkategória (több esetén mindegyik)	A projekt tervezett költségvetése (mFt)	A projekt beruházási összegének köz- és magánforrások közötti megoszlása	Igényelt támogatás összege/ nagysága (mFt)	Kezdési, befejezési időpont	Előkészítés költség igénye (mFt)	Kontaktszemély elérhetősége
1.	Szeged Főutcája a Tisza	Szeged	Dél-Alföld	Aktív turizmus - víziturizmus, ökoturizmus, Örökségturizmus	5 000	Magánforrás: 500 mFt Közforrás: 4 500 mFt	4 420	2008-2012	150-200	Priskinné Ale Mária Tel.: 62/441-858 priskinne@polghiv.szeged.hu
2.	SL(Stay Long)- Tisza és Maros-völgy átfogó turisztikai fejlesztése Projekt (Előkészítése PEA II.-ből zajlik)	Tisza és Maros folyó völgye	Dél-Alföld	Aktív turizmus - víziturizmus, ökoturizmus, Örökségturizmus	16 000			2007	23	Kicsiny László 62/566-020 strategia.kl@csongrad-megye.hu
3.	A Körösök völgye turisztikai kínálatának kibővítése a közös gondolkodás jegyében	Körös közelében található területek	Dél-Alföld	vizi, egészség, öko, örökség és rendezvényturizmus	5 000	Közsféra: 2400 mFt Magánzféra: 1600 mFt		2007-2010	3	Tel., fax: (66) 442-520 info@bmva.hu
4.	„Ezer tűzök hazája” - a Dél-Alföldi Régió Turisztikai vonzerejének fejlesztése	Duna-völgyi sík, Homokhátság, Tiszavölgy	Dél-Alföld	látogató központ, állatpark, tanósvény	3 028	100% közpénz	2725 (90%)		181	Tel.: 76/482 611 Fax: 76/481 074 mailknp@knp.hu Brenyó Péter (brenyop@knp.hu) Weisz Zoltán (66/313-855; weisz@kmp.hu)
5.	KÖRÖSÖK KÖRÜL-Körös-menti aktív turizmus fejlesztése	Békési kistérség, Békéscsabai kistérség, Gyulai kistérség, Szarvasi kistérség, Szeghalmi kistérség	Dél-Alföld	Aktív turizmus	2 600	Közforrás: 95% (pályázati+önrész) Magánforrás: 5%		2008-2010	50	Balog István 66/411-011
6.	Kerékpárhálózat fejlesztése a kecskeméti kistérségben	Kecskemét, Lakitelek, Tiszaug, Tiszakécske	Dél-Alföld	Kerékpárút	3 000			2006-2007		
7.	Mezőhegyes -a Nónius lovak bölcsője	Mezőhegyes	Dél-Alföld	lovas szolgáltatások, általános turisztikai szolgáltatások, fürdő, wellness és sport szolgáltatások, lovas oktatás, rendezvény-szervezés, túrázás, nyári táborozás, szállásnövelés	2 734	Magánforrás: 360 mFt ?		2008-2010	368	Sebők Antal Tel.: 68/466-001, 30/535-1461 mezohegyes@t-online.hu
8.	KÖRÖSÖK KÖRÜL-Körös partok parkja	Békési kistérség (Békés, Bélmegyer, Gyomaendrőd, Hunya, Kamut, Köröstarcsa, Mezőberény, Tarhos)	Dél-Alföld	Aktív turizmus	2 200	Közforrás: 3 mFt		2008-2010	50	Balog István 66/411-011
				Mindösszesen	39 562 184 336					

11.10 10. számú melléklet: JAVASLATOK A VASÚTI KÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSÉRE –

5.2 FEJLESZTÉSI IRÁNY: A RÉGIÓ KÖZLEKEDÉSHÁLÓZATI ÖSSZEKÖTTETÉSEINEK JAVÍTÁSA, (DA RÉGIÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ FELÜLVIZSGÁLATA ÉS OPERATÍV PROGRAMBLOKK JAVASLATAI, A DARFT MEGBÍZÁSÁBÓL)

A közutak terhelésének csökkentése, a vasúti szállítás versenyképességének biztosítása és a régió logisztikai potenciáljának kihasználása érdekében igen fontos a budapesti irányú vasúti fővonalak fejlesztése, amelyre számos európai támogatás, illetve hitelkonstrukció is igénybe vehető. Ezért el kell érni, hogy a MÁV fővonalai rekonstrukciós programjába kerüljön be a Cegléd–Kecskemét–Kiskunfélegyháza–Szeged vasút teljes szakasza, és rövidtávon kezdődjön meg a második villamosított vágány kiépítése is.

A helsinki folyosóknak is részét képező két fővonal közül a Kelebia–Kiskunhalas–Budapest vasút teljes korszerűsítése szükséges, a második vágány kiépítését a nemzetközi teherforgalmi igényektől függően kell megkezdeni, míg a Békéscsaba–Szolnok vonalon a kétvágányúsítás mielőbbi befejezése, Lőkösháza–Békéscsaba között a mielőbbi pálya rekonstrukció érdekében kell lobbizni. Célként kell kitűzni, hogy a régió meghatározó vasúti tengelyei váljanak részévé az európai gyorsvasúti hálózatnak, melyeket a folyó rekonstrukciós és építési munkálatoknak célszerű volna megalapozniuk.

A három megyét összefűző és interregionális kapcsolatokat is hordozó transzverzális összeköttetések javításának legsürgetőbb feladata egyes régóta hiányzó **dunai és tiszai hidak** megépítése. Már rövidtávon megoldandó a kormányzati prioritást is élvező új a 430-as út Szegedtől északra tervezett Tisza-hídjának felépítése főhálózati összeköttetéssel együtt. Rövidtávon szükséges a Dunaújváros térségi Duna-, illetve az Algyónél tervezett új Tisza-híd megvalósítása. E hidakra alapozva – a forráslehetőségek és a forgalomnagyság függvényében először akár főúti, autóúti szintű kiépítéssel – ütemezetten meg kell kezdeni az M9-M47, M43 és M8 gyorsforgalmi utak megvalósítását, amelyek a régió új közúti tengelyei lehetnek és a Dél-Alföld logisztikai szerepkörét is erősíthetik.

Mindhárom megye érdekében állna a Régiót átszelő vasúti kapcsolat megteremtése. Az egykori Alföld-Fiume vasút (Nagyvárad–Békéscsaba–Szeged–Szabadka–Baja–Zágráb) felélesztése érdekében tárgyalásokat kell kezdeményezni a Szeged–Szabadka–Bácsalmás pályaszakasz jugoszláv területen levő részének közös használatú peage-vonalként történő hasznosításáról, s megegyezés esetén el kell végezni a kapcsolódó magyar szakasz rekonstrukcióját.

Turisztikai szempontból lényeges volna Budapest–Békés megyei „termálvonatok” indítása. Ennek természetesen kizárólag kulturált feltételekkel, kifogástalan higiéniával és jó vendéglátó-ipari szolgáltatásokkal van értelme.

12 FELHASZNÁLT IRODALOM

- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia,
- Dél-alföldi ROP tervezete,
- Dél-alföldi régió Területfejlesztési koncepciója (DARFT megbízásából MTA RKK ATI, Békéscsaba) és az ehhez készült Helyzetelemzés,
- Megyei (Bács-Kiskun, Békés, Csongrád) Turizmusfejlesztési Koncepciók,
- Megyei Egyeztetések (2006. február 14-15-16.) eredményei,
- Városi Turizmusfejlesztési koncepciók,
- Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégiós koncepció,
- Szállásfelmérési hatástanulmány (EuroSpa Hungary Kft, 2005. április),
- Magyar Lovas Turisztikai Szövetség részletes felmérése, 2005.
- Az egészségturisztikai vonzerők és a kapcsolódó szálláshely-fejlesztési pályázatok pénzügyi és szakmai szempontú vizsgálata (Floreno Kft, 2004.),
- Hazai lakosság utazási szokásai (MÁST Kft kutatása, 2004.),
- KSH-adatok,
- Városi és kulturális turizmus Európában – MT Rt kutatás,
- A magyarországi MICE-piac jellemzői 2005. első félévében, Simonyi Norbert, Turizmus Bulletin.